

ОДБРАНА

Година IX ■ Број 186 ■ 15. јун 2013. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

Сајам
ПАРТНЕР 2013

Интервју

Јасминка Годоров
помоћница министра
за материјалне ресурсе

**Предности
домаћег развоја**

Sigurnost
Pouzdanost
Kvalitet

IRITEL a.d. BEOGRAD

www.iritel.com

Tel: 011 3073-555, Fax: 011 3073-434

info@iritel.com

**Optički
sistemi
prenosa**

OTN/DWDM
40 x 10 Gbit/s

OTP10G

NG SDH

ODS2G5
155/622/2G5

NG SDH

OTSs
155/622 Mbit/s

WDM/CWDM/OADM

do 40 kanala

Proizvodnja
i montaža
elektronskih sklopova
za sopstvene potrebe
i uslužno

**Pristupni
sistemi
prenosa**

Uređaj za
kripto zaštitu

Mobilni

Uređaj za
kripto zaštitu

Stacionarni

Fleksibilni
linijski
terminal

Mobilni

Savremena rešenja
za povezivanje
korisnika na
telekomunikacionu
mrežu
(govor, podaci,
Internet, IPTV)

**Energetska
elektronika**

Neprekidna
napajanja

SDNU

Uređaji za nadzor
i upravljanje

Neprekidna
napajanja

Inženjering
u oblasti
radio i fiksnih
komunikacija

**Radio
komunikacije**

Zaštita
VIP korisnika

HF-VHF-UHF
antenski
distribicioni
sistem

Modernizacija
radara

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић
Мирјана Боровина, потпоручница
Владимир Вјештић
Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
др Миљан Милкић, Кршман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995
ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 186

Са провере способности јединица
за мултинационалне операције
на вежби „Штит 03“ на полигону
„Пасуљанске ливаде“

Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

САДРЖАЈ

■ АКТУЕЛНО

6 Посета заменице помоћника секретара одбране
САД Евелин Фаркаш

ВИСОКА ОЦЕНА САРАДЊЕ

■ ИНТЕРВЈУ

10 Јасминка Тодоров, помоћница министра
одбране за материјалне ресурсе

ПРЕДНОСТИ ДОМАЋЕГ РАЗВОЈА

■ ОДБРАНА

16 У мисији UNFICYP

РАШКИ ПЕШАДИНЦИ НА КИПРУ

19 Вежба „Удар 2013“

„НОРАМА“ ПО ВЕЛИКОМ АНТРВЕЉУ

■ ТЕМА

20 Центар војномедицинских установа Београд
ЧЕТИРИ КУЋЕ ЗДРАВЉА У ЈЕДНОЈ

28 Вежба „Штит 03“

ПРОВЕРА БОРБЕНИХ СПОСОБНОСТИ

30 Потпуковник Војске Србије међу пиратима
у Сомалији

НЕ ОКРЕЋИ ЛЕЋА СИРОМАШНОМ РИБАРУ

Лекар, потпуковник Предраг Кастратовић и анестезиолог, старији водник Бобан Каличанин, као део тима за хитне медицинске интервенције на италијанском броду „San Giusto“, на којем је била стационирана команда Мировне мисије Европске уније „Операција Атланта“, провели су три незаборавна месеца током којих су, осим медицинских процедура, научили како сачувати главу од гусара

Специјални прилог

АРСЕНАЛ

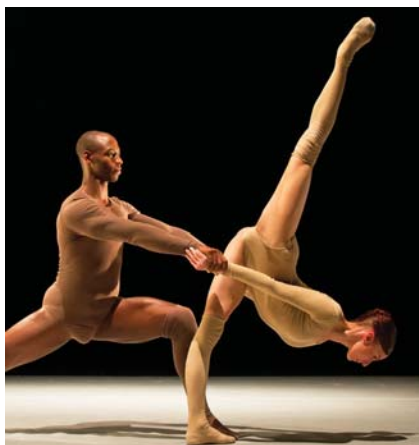
Сајам наоружања
и војне опреме

Партнер 2013

- 34** Падобранци на задатку
СКОКОВИ НА СЛОБОДНО
- 35** Одржавање пловних објеката
у Речној флотили
ОСЛОНАЦ НА СОПСТВЕНЕ СНАГЕ
- 36** „Air solution 2013“
ОТВОРЕНА ГРАНИЦА ЗА БЕЗБЕДНО НЕБО
- ДРУШТВО
- 38** Макетарски празник у Мошонмађаровару
НАСТУП СРПСКИХ МАКЕТАРА
- ПОГЛЕДИ
- 41** Убиства војника у Лондону и Паризу
**НЕИЗВЕСНОСТ ОДБРАНЕ ОД „САМОУКИХ
ТЕРОРИСТА“**
- КУЛТУРА
- 46** Сарадња Министарства одбране
и Београдског фестивала игре
ПЛЕС И ОДБРАНА

Овогодишњи, јубиларни, 10. београдски фестивал игре одржан је на позоришним сценама престонице, Новог Сада и Панчева. Наступале су плесне трупе из Канаде, Италије, Белгије, Израела, Француске, Данске, Белгије, Аустрије, Кине, Швајцарске и Шведске. Препознат је као једна од најзначајнијих плесних манифестација која је одавно прерасла границе Београда и Европе.

Реч уредника

И док је подрхтавало тло од удара плотуна по циљевима надомак Великог Антрвеља из дванаест „нора“ Мешовите артиљеријске бригаде, артиљерци су још једном, на вежби „Удар 2013“, прецизним погоцима потврдили моћ тог рода Копнене војске. Логоровање су започели на Рујничкој коси, затим се преместили на Ртањ, а бојева гађања извели на „Пасуљанским ливадама“. Оцене сведоче да су војници првог топовско-хаубичког дивизиона 152 mm оспособљени за ватрену подршку.

У времену између две „Одбране“, оперативне способности проверавале су и декларисане јединице Војске Србије за учешће у мировним операцијама. На вежби „Штит 03“, такође на „Пасуљанама“, учествовале су моторизована пешадијска чета из Треће бригаде, вод војне полиције и вод АБХО. Реаговање у случају хемијских инцидената, сузбијање криминала у зони мисије, те обезбеђење конвоја, неки су од задатака које су реализовали.

Да страх од опасности ипак изоштравач чула, сведочи лекар, потпуковник Предраг Кастратовић, члан тима за хитне медицинске интервенције на италијанском броду „San Giusto“, на којем је била стационирана Команда мисије Европске уније „Операција Аталанта“. Провео је три незаборавна месеца у Сомалији, током којих је, осим медицинских процедура, научио и како да сачува главу од гусара преобучених у сиромашне рибаре. И да им никада не окреће леђа...

Као што леђа војним осигураницима не окреће ни око 550 запослених у медицинским центрима у Београду – „Славија“, „Нови Београд“, „Карабурма“ и „Војна хитна помоћ“, четири куће здравља у једној – Центру војномедицинских установа. Остале су препознатљиве и незаменљиве карице у систему војног здравства, у којима се годишње изведе више од 275.000 општемедицинских и 217.000 специјалистичких прегледа.

По својеврсном каталогу фирми, специјалном прилогу „Арсенала“ који је посвећен Шестом међународном сајму наоружања и војне опреме – „Партнер 2013“, чији је покровитељ Министарство одбране, суорганизатор „Југоимпорт – СДПР“, а организатор Београдски сајам, остаће препознатљива и ова „Одбрана“. За сајам се пријавило више од 80 излагача. Изложба наоружања биће у знаку јубилеја – 160 година војне индустрије у Србији. ■

Владимир ПОЧУЧ

Посета заменице помоћника секретара одбране САД Евелин Фаркаш

► Висока оцена сарадње

У сусрету са заменицом помоћника секретара одбране САД др Евелин Фаркаш, први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић изразио је задовољ-

ство сарадњом са КФОР-ом, као и одлуком САД да задржи садашњи ниво присуства контингента на Косову и Метохији. Он је говорио и о елементима бриселског споразума Београда и Приштине и о договору за његову примену. Вучић је оценио да је билатерална војна сарадња Србије и САД на високом нивоу.

Др Евелин Фаркаш је изјавила да САД подржавају реформе и европске интеграције Србије и додала да је бриселски споразум Београда и Приштине храбра и прагматична одлука која ће умногоме допринети бољој будућности Србије. Она је нагласила да САД неће повлачити свој контингент у КФОР-у док се не створе одговарајући услови.

Током посете Београду, др Евелин Фаркаш је о појединим елементима сарадње разговарала са државним секретаром Александром Николићем и генерал-мајором Гораном Радовановићем, замеником команданта Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије. ■

► Сарадња Србије и Пољске у области одбране

Потписивање Споразума у области одбране између две земље отвара могућности за војно-војну, војно-економску, војно-медицинску, као и сарадњу у области војне индустрије, али и заједничко учешће у међународним мировним операцијама – истакао је први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић у сусрету са Томасом Сиемонијаком, министром народне одбране Пољске.

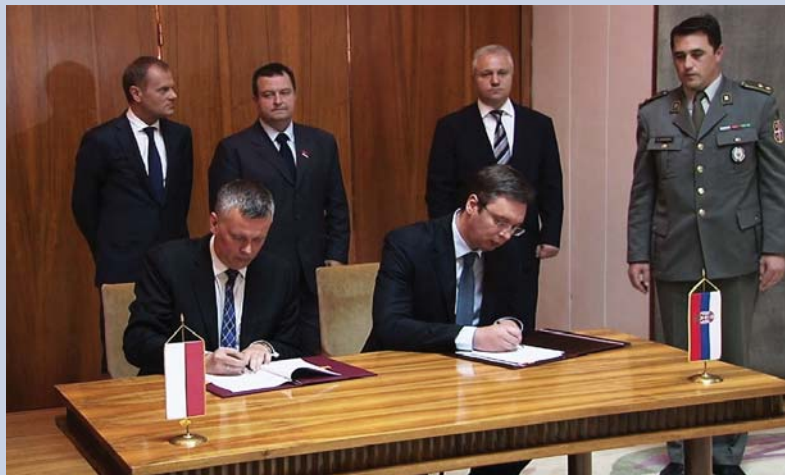
Вучић је рекао да су односи две земље традиционално добри и захвалио је на подршци коју Пољска пружа Србији у процесу европских интеграција.

– Охрабрени смо подршком Европске уније и Пољске за проевропску политику коју Србија води. Добијање датума за почетак преговора представља заслужени резултат Владе Србије – нагласио је Вучић и истакао да се Србија залаже за јачање економске сарадње, обима робне размене и привлачење пољских инвеститора.

Министар Сиемонијак је истакао да Пољска пружа недвосмислену подршку наставку европских интеграција

Србије и упутио позив првом потпредседнику српске владе да посети Пољску.

Двојица министара су након билатералног састанка потписала Споразум о сарадњи у области одбране који ће омогућити даље развијање сарадње у различитим областима. ■

▶ Начелник Генералштаба посетио Русију

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић боравио је крајем маја у званичној посети Руској Федерацији. Том приликом сусрео се са начелником Генералштаба руских оружаних снага генералом армије Валеријем Викторовичем Герасимовим.

Двојица генерала разговарала су о билатералној војној сарадњи и војнотехничкој сарадњи две војске, актуелном политичко-безбедносном стању на Косову и Метохији, те перспективама европских интеграција Србије.

Подсећајући на традиционално пријатељство и разумевање два народа, генерал Диковић је изразио уверење да сарадња у области одбране Србије и Русије може да буде на знатно вишем нивоу у односу на досадашњу, пре свега када је реч о модернизацији наоружања и војне опреме, обуци за управљање савременим борбеним системима, присуству на вежбама. Такође је навео да две војске треба да развијају војноекономску и војнообразовну сарадњу, као и сарадњу у области ваздухопловства и ПВО.

Током боравка у Русији генерал Диковић обишао је поједине јединице оружаних снага Русије и положио венчац на споменик Победе.

У саставу делегације наше војске био је и командант Ваздухопловства и противваздухопловне одбране генерал-мајор Ранко Живак. ■

▶ Захвалност Данској

Командант Ваздухопловства и ПВО генерал-мајор Ранко Живак примио је амбасадорку Данске у Србији Мете Кјуел Нилсен, која ускоро одлази с те функције. Генерал Живак је изразио захвалност на досадашњој сарадњи, посебно за многобројне донације нашем ваздухопловству и доприносу служби трагања и спасавања. ■

▶ Одбрамбене консултације у Француској

7

Делегација Министарства одбране, коју је предводио помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић, учествовала је на редовним билатералним одбрамбеним консултацијама у Француској.

Помоћника министра Јовановића примио је заменик начелника Генералштаба Оружаних снага Француске генерал-пуковник Мер који је нагласио снажну подршку активностима Србије у процесу придруживања Европској унији.

Шеф Бироа „Сарадња Север“ у Управи за међународне организације Генералштаба Оружаних снага Француске пуковник Жером Локарт презентовао је елементе недавно усвојене Беле књиге одбране – стратегијског документа у области планирања и политике одбране Републике Француске. На састанку је потврђена добра сарадња у области војног образовања, војно-техничке и војно-економске сарадње, обуке и заједничког ангажовања у мултинационалним операцијама.

План билатералне војне сарадње за 2013. годину потписали су начелник Одељења за билатералу у Управи за међународну војну сарадњу пуковник Милан Коњиковац и пуковник Жером Локарт.

Одбрамбене консултације закључене су потписивањем позивног писма министра одбране Француске Жан Ив Ле Дриана за посету министра одбране Србије Александра Вучића Француској. ■

▶ Сарадња са Лаосом

Државни секретар Александар Николић састао се са првим потпредседником владе и министром спољних послова НДР Лаоса Тонглуном Сисулитом.

Исказана је обострана заинтересованост за успостављање сарадње, а потписивањем Споразума о сарадњи у области одбране створио би се правни основ за реализацију сарадње. ■

▶ Признања за организацију свечаности поводом Дана Војске

СНИМАО Д. БАНДА

Велика плакета Радио-телевизији Србије

Генерал Љубиша Диковић, начелник Генералштаба, уручио је признања институцијама и појединцима који су помогли организацију прославе Дана Војске, 20. априла у Крушевцу.

Велику плакету Војске Србије доделио је Радио-телевизији Србије и граду Крушевцу. Плакету Генералштаба уручио је Веселину Грозданићу, режисеру телевизијског преноса свечаности, а Захвалницу начелника Генералштаба Полицијској управи Крушевца.

– Војска Србије показала је грађанима да може да одговори на све изазове и задатке који се пред њу постављају. На професионално извршеном задатку посебно захваљујем институцијама и људима ван састава Војске – РТС-у, граду Крушевцу, градоначелнику и његовим сарадницима, као и грађанима тог града јер су омогућили да све прође у најбољем реду – навео је генерал Диковић и изразио наду „да ћемо се и идуће године наћи на истом задатку“.

Начелник Генералштаба похвалио је и наградио припаднике Војске за посебан допринос организовању свечаности – генерал-мајора Војина Ч. Јондића, начелника Управе за оперативне послове, потпуковника Дејана Петковића из Мешовите артиљеријске бригаде, као и пешадијске ешелоне Речне флотиле и Гарде, те Заставни вод из састава Четврте бригаде.

Награђени су и пуковник Дејан Голубовић из Команде Копнене војске, пуковник Жељко Гавриловић, начелник Штаба Гарде, пуковник Жељко Обрадовић из Управе војне полиције, пуковник Сениша Кресовић, командант Гарнизона Крушевац, потпуковник Велибор Мекић из Команде ВиПВО, и мајор Дејан Пушкаревић из Речне флотиле. ■

В. В.

Престолонаследник Александар Карађорђевић посетио команду ВиПВО

Приликом посете команди Ваздухопловства и ПВО и Ваздухопловном медицинском институту у Земуну, престолонаследник Александар Карађорђевић положио је венац на спомен-обележје припадницима тог састава погинулим 1999. године и разгледао изложбу „Карађорђевићи и српско војно ваздухопловство“.

Са замеником команданта генерал-мајором др Миодрагом Гордићем разговарао је о финансијској помоћи Фондације принцезе Катарине ради побољшања услова рада у Институту, набавци медицинске опреме и обнављању делова зграде Команде, која је грађена средином тридесетих година прошлог века на иницијативу породице Карађорђевић. ■

Генерал Диковић у јединицама ВиПВО

Део јединица Ваздухопловства и противваздухопловне одбране у Београду, Батајници, Краљеву и Крагујевцу обишао је и контролисао начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић.

После обиласка јединица на Батајници, начелник Генералштаба обишао је аеродром Лађевци и касарну „Дивостин“, где је сагледао функционисање командовања, организацију рада и извођење обуке. ■

ВМА у међународном видео-атласу

Офталмолози Клинике за очне болести ВМА објавили су видео-записе својих операција у „Видео-атласу офталмолошких операција“, светски познате издавачке куће Jauree Brothers.

Пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић, потпуковник др Мирко Ресан и мајор др Ненад Петровић су, у сарадњи са колегом из Клинике „Оразис“ у Швајцарској проф. др Бојаном Пајићем, приказали 13 видео-записа. ■

Састанак Групе Србија –НАТО за реформу одбране

У Дому Гарде на Топчидеру 6. јуна одржан је састанак Групе Србија–НАТО за реформу одбране, којим је руководио помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић. Присутствовали су и извршни координатор Групе генерал-мајор Митар Ковач, руководиоци радних столова и чланови Канцеларије Групе, затим представници НАТО-а, војни представници 18 земаља чланица Европске уније, НАТО-а и Партнерства за мир, као и представници војне канцеларије НАТО-а за везу у Београду.

На скупу су наведене активности које су Министарство одбране и Војска Србије реализовали у периоду од

СНИМКА Д. СТЕФАНОВИЋ

фебруара до јуна 2013. године, ради достизања партнерских циљева. Такође, презентовано је тренутно учешће нашег система одбране у мултинационалним операцијама под окриљем Уједињених нација и Европске уније, као и могућности учешћа Србије у механизмима PАРP и IPАР. Помоћник министра говорио је о капацитетима Центра за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу и бази „Југ“.

Учесници састанака високо су оценили оспособљеност декларисаних јединица наше војске за учешће у мировним мисијама, што је демонстрирано на вежби „Штит 2013“. Помоћник министра Јовановић и представник Директората за планирање снага НАТО-а Френк Боланд потврдили су напредак у досадашњем раду Групе и исказали уверење да ће се и у будућности све активности одвијати уз подршку земаља НАТО-а, Програма *Партнерство за мир* и Европске уније. ■

Рад српско-египатског Мешовитог војног комитета

Помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић предводио је делегацију Министарства одбране и Војске Србије на 7. заседању српско-египатског Мешовитог војног комитета (МВК).

У сусрету помоћника министра Јовановића и помоћника министра одбране Арапске Републике Египат генерал-мајора Мухамеда Ел Асара било је речи о стању и задацима система одбране две земље.

Током 7. заседања МВК размотрена су сва актуелна питања билатералне војне сарадње, а помоћник министра Јовановић разговарао је том приликом са генералом Емад Ал Атаром, генерал-мајором Мохсен Ел Шазлијем и бригадним генералом Салемом Абд Ел Рахманом, из Оперативне управе, као и са представницима најзначајнијих организацијских састава Оружаних снага Египта. Анализирани су резултати рада са акцентом на развој заједничких пројеката научно-техничке, војно-образовне, војно-медицинске, али и других облика сарадње од обостраног интереса.

Потписан је и План билатералне војне сарадње између министарстава одбране Србије и Египта за 2013. годину. ■

Светски конгрес подморничара

Јубиларни 50. конгрес Асоцијације подморничких ветерана света одржан је недавно у Катанији у Италији, а присуствовали су му и представници удружења бивших југословенских подморничара из Београда, Пуле и Љубљане. На Сицилији се окупило 300 делегата у 22 делегације са свих континената.

– Конгрес је потврдио ваљаност начела организације подморничких друштава из целог света као што су аполитичност и неприпадање владиним секторима, већ су у првом плану истицање професионализма и посвећености тој најтежој служби свих светских армија – изјавио је морнаричко-технички пуковник у пензији Милан Комар, представник Удружења „Подморничар“ из Београда.

За ветеране некадашње 88. Флотиле подморница ЈРМ, најзначајнија вест са конгреса у Катанији је да је Хрватска званично добила организацију 53. конгреса Асоцијације подморничких ветерана света који ће бити одржан 2016. године у Пули. ■

Јасминка Тодоров, помоћница министра одбране
за материјалне ресурсе

Предности домаћег развоја

Имајући у виду опредељење Србије да буде војно неутрална, сасвим је оправдано да сами развијамо и производимо кључна средства наоружања и војне опреме. Улагање Министарства одбране у њихово истраживање и развој не треба посматрати само на основу трошкова већ као инвестицију, нешто што доноси нову вредност – каже помоћница министра уочи овогодишњег „Партнера“.

Јасминка Тодоров, помоћница министра одбране за материјалне ресурсе, доласком у Сектор за материјалне ресурсе, који је одувек словио за мушки, брзо се снашла.

Показује жељу да учи, окружила се стручним сарадницима, а као економиста већ је сагледала проблеме у раду и покушава да их реши. Заузела је одлучан став. Каже да добро

познаје систем одбране јер је некада радила у њему, као и проблеме официрске професије јер с официром дели живот. Разговарали смо са њом уочи сајма наоружања и војне

опреме „Партнер 2013“ и упитали је шта очекује од овогодишње манифестације.

– Са задовољством могу да кажем да је „Партнер“ постао традиционална манифестација, коју препознају произвођачи и купци средстава НВО у Србији, региону и свету. Како јачају потенцијали и резултати нашег војноиндустријског комплекса, тако расте и значај те манифестације у региону.

Министарство одбране, као покровитељ „Партнера“, организује сајам у светлу јединственог јубилеја с којим мало земаља у свету може да се похвали – 160 година постојања војне индустрије у Србији – па је и концепт организације прилагођен томе. Поред традиционалног приказа резултата истраживања и развоја Војнотехничког института и Јавног предузећа „Југоимпорт – СДПР“, ове године ће шест највећих домаћих произвођача из групације Одбрамбене индустрије Србије први пут самостално приказати своје производне програме.

Сајам ће се одржати у знатно отежаним условима и под утицајем последица светске економске кризе. Тим пре су очекивања већа и наша је обавеза да се скуп искористи и за информисање гостију из иностранства о укупним научноистраживачким, производним и ремонтним капацитетима Србије.

Очекивања су нам велика, имајући у виду уложени труд и резултате које је остварила одбрамбена индустрија у претходном периоду. С обзиром на то да смо на сајам позвали више од двадесет страних делегација, надамо се да ће их заинтересовати наши нови производи, те резултати које

смо остварили у области модернизације борбених система.

■ *Како објашњаваће поодашак да у време кризе, кад многа предузећа стагнирају, одбрамбена индустрија бележи раст производње и профита?*

– Постоји неколико фактора који то могу да објасне, али се морају посматрати у одређеном контексту. Светско тржиште НВО, а нама је то репер кад је реч о нашој одбрамбеној индустрији, с обзиром на то да је више од 90 одсто капацитета намењено извозу, јесте несигурно. Међутим, оно што је несигурно не значи да је и неповољно, јер креира и нове прилике. Те прилике створене су 2007. и 2008. године и ми смо знали да их искористимо, пре свега када је реч о опремању коалиционих снага у Авганистану и Ираку. Одбрамбена индустрија била је кадровски оспособљена да испуни очекивања у погледу квалитета производа, с обзиром на то да смо имали производе које је тржиште тражило и да смо били способни да их брзо испоручимо. После тога створен је кредибилитет да се та индустрија ангажује и на осталим тржиштима. Дакле, људски потенцијал у фабрикама одбрамбене индустрије јесте наш највећи капитал.

Други фактор јесте репутација коју је изградила одбрамбена индустрија бивше СФРЈ и способност садашње индустрије да репродукује ту врсту квалитета. Сигурно је да су наши производи били конкурентни на основу односа цене и квалитета. Ако посматрамо показатеље извоза у последњих неколико година, чињеница је да је просек око 250 милиона долара на годишњем нивоу. Радује нас и податак да тренутне наруџбе и склопљени уговори, који треба да се реализују наредних година, гарантују минимално тај ниво, а има и наговештаја да ће бити и више. Успех очито постоји, али не може трајати сам за себе. Држава, а не само Министарство одбране, мора активним мерама помоћи наменску привреду.

■ *Које ће мере Влада и Министарство одбране предузећи ради развоја њене конкурентности и обезбеђења нових тржишта?*

– Влада и надлежна министарства требало би да пруже подршку одбрамбеној индустрији ради стварања предуслова да привредна друштва буду солвентна и стабилна. Зато је Министарство одбране, које у име Владе управља предузећима из групације Одбрамбена индустрија Србије с већинским државним власништвом, покренуло конкретне активности. Именовани су припадници нашег система одбране, као представници државног капитала, у управним структурама привредних друштава, што је добар основ за унапређење рада, а уједно и за јачање контролног механизма већинског власника.

У току је међуресорно усаглашавање новог Закона о производњи и промету НВО пре јавне расправе. Једно од нових решења уграђених у предлог закона јесте могућност за страна улагања у сектор одбрамбене индустрије.

У припреми је програм финансијске консолидације десет привредних друштава из војноиндустријског комплекса, како би се санирале последице лошег пословања у претходном периоду и омогућио њихов ефективнији и ефикаснији рад. Намера нашег министарства је да омогући пословање привредних друштава без терета дугова и камата. Зато смо кренули у неку врсту пеглања прошлости, конверзије дугова фабрика према држави, локалним самоуправама. Желимо да им „очистимо“ билансе, како би постали пожељнији клијенти на комерцијалном тржишту кад се задужују код банака. Држава ће помоћи државним гаранцијама да се направи велики инвестициони циклус, отприлике око 160 милиона евра, како би се донеле кључне нове технологије. Креирамо пословни амбијент, а законом о производњи биће уређени и правни односи.

■ У ојремању Војске Србије средствима НВО акценат је на домаћем развоју и производњи. Како су потребе Војске за ојремањем скромније него некад, каква је економска рачуница?

– Имајући у виду опредељење наше земље да буде војно неутрална, сасвим је оправдано да сами развијемо и производимо кључна средства НВО. Потпуно сте у праву да су потребе Војске у односу на производне капацитете наше одбрамбене индустрије мале, али је економске аспекте потребно посматрати и на основу остварених резултата извоза тих производа, јер оно што је потребно нашој војсци у значајној мери јесте и конкурентан производ на светском тржишту. С друге стране, одбрамбени интереси би увек требало да имају приоритет над економском ефикасношћу.

■ Домаћи развој заснован је првенствено на капацитетима Војнотехничког института. Каква је визија те установе?

– Улагања Министарства одбране у истраживање и развој средстава НВО није потребно гледати само на основу трошкова, већ као инвестицију, нешто што доноси нову вредност. Улагање у ресурсе ВТИ вишеструко се враћа земљи и доприноси јачању те установе као брэнда Србије. Институт је незамењиви чинилац развоја одбрамбене индустрије Србије. Осим тога, то је

– У Србији су тренутно 52 предузећа регистрована за производњу средстава НВО, у којима ради око 10.000 стално запослених. То су предузећа којима је војни програм доминантна делатност. Појачан је интерес привредних друштава да добију ауторизацију да производе средства НВО, што говори о томе да је то индустријска грана у успону. Није прича у облацима, него доноси новац.

установа која остварује и приходе изнајмљивањем капацитета за потребе испитивања средстава наоружања за стране истраживачке институције. Пружа услуге на домаћем тржишту и извози знање последипломским школовањем иностраних студената, у сарадњи с Универзитетом одбране, где је на јединствен начин спојен теоријски рад и пракса.

Институт ће првенствено развијати капацитете у областима за које се до сада специјализовао. Уједно, наставиће сарадњу с институцијама у нашој земљи које у појединим областима развоја предњаче. Када је реч о међународној сарадњи, ВТИ је исказао заинтересованост за учешће у делу пројекта Европске одбрамбене агенције и очекујемо да будемо и у тој области део европских интеграција. Активно је укључен у академску заједницу Србије и има часопис са међународном препознатљивошћу.

■ Хоће ли се наставити тренд пријема младих истраживача у ВТИ?

– Апсолутно, наставићемо тренд пријема који је почео 2010. године. Међутим, ми већ шест месеци чекамо измену формације која би требало да омогући расписивање

конкурса за пријем око 40 инжењера и техничара. И њих ћемо, у идеалним условима, ако се конкурс убрзо распише, запослити почетком следеће године. Старосна структура у Институту је неповољна и не можемо да дозволимо да најiskusнији истраживачи оду у пензију, а да тек онда на њихова места примемо друге. Морамо примати људе који ће радити заједно са старијим истраживачима, а добро је што је сада велики број пројеката у току. То је најбољи начин да се изврши трансфер знања и да се млади уведу у посао, јер им је за самосталан рад у просеку потребно три године.

■ Од октобра 2012. године укинути су подрачуни система у систему одбране, да и ВТИ-ов. Како буџетска средства нису довољна за нормално функционисање те установе, како ће се решавајући овај проблем?

– Проблем укинутих подрачуна установа у Министарству одбране, које су остваривале приход, међу којима је и ВТИ, присутан је и даље. Уопште нисмо сигурни да је наш систем требало да укине подрачун Института, јер су ревностно тумачене одредбе Закона о буџетском систему и није се видео члан који каже да се од укидања сопствених прихода изузимају високошколске и научно-

истраживачке установе. Много смо изгубили јер без подрачуна установа не може да функционише – догодиће се да неко дође у ВТИ, затражи услугу за чију реализацију постоје материјални трошкови. То се не може буџетом унапред планирати, а механизам који је раније постојао омогућавао је брзо реаговање.

Институт морамо да посматрамо и као пословни систем јер има значајну интеракцију с цивилним светом, велики број уговора за развој, али и за одржавање. Подрачун омогућава пословну флексибилност и да ВТИ, радећи мали пројекат за страног купца, ствари предуслове да одбрамбена индустрија добије велики посао.

■ *Ваздухопловни завод „Мома Стаманојловић” и ТРЗ Чачак својевремено су сјасени од привредне пројасије „увлачењем” на буџет. Сада је њихов рад стабилизован. Да ли ће им се мењати сјајус?*

– Право је време да се дискутује о дугорочном решавању статуса тих институција, при чему је мој став да их, сада када су консолидоване, треба вратити у статус војнодоходних установа. То би повољно утицало и на смањење персоналних трошкова у систему одбране и на интерну ефикасност ремонтних завода. Њихова одрживост не би била спорна јер им систем одбране даје загарантован посао и упошљава од 70 до 80 одсто годишњих капацитета, а преостале би заводи требало да остане на тржишту. Улазак на буџет било ког пословног система по дефиницији га успављује, јер су пословодству и радницима загарантоване плате, али немају тржишни импулс, да „гризу” и траже послове. Нека изађу на тржишну утакмицу, то ће им омогућити да комерцијалним пословима додатно опреме ремонтне капацитете и да за најистакнутије стручњаке обезбеде стимулације. Пример је ТРЗ Крагујевац, који стабилно и добро функционише.

■ *Повраћај Војне контроле квалитета и њено кадровско снажење иако је значајни*

помак у раду Сектора за материјалне ресурсе којим руководише.

– Када је реч о Војној контроли квалитета, од јануара 2013. године обучени су људи из њиховог састава за интегрисани менаџмент систем, који обухвата стандарде ISO 9001, 14000, 18000, 22000 и 27001. Имамо 13 оспособљених контролора за еспертну проверу стандарда, што је значајно повећање у односу на прошлу годину. После реакредитације Војна контрола ће бити овлашћена да даје сертификате осталим организацијама Министарства и Војске, које неће морати да плаћају велике суме цивилним установама за сертификацију стандарда.

■ *Да ли се размишља о повраћају војних контролора у шест предузећа одбрамбене индустрије која су у већинском државном власништву?*

– Мислимо да је дошло време да Војну контролу квалитета поново приближимо фабрикама, јер је обим извоза знатно порастао, а за већину послова постоје државне гаранције. Иако је превасходни задатак фабрика да обезбеде интерну контролу квалитета и на тај начин чувају кредитбилитет компанија на светском тржишту, сматрамо да је потребна и врста екстерног надзора над контролом квалитета производа. Уверена сам да ће брзо доћи до децентрализације Војне контроле и да ћемо имати неке њихове канцеларије тамо, које ће на лицу места покривати више фабрика одједном. Грешке у овом послу обично се јако скупо плаћају – или животима или економским губицима.

– Нацрт правилника о опремању је урађен и већ више месеци стоји на леду, а то је важан документ. Мислим да наш систем опремања није прилагођен светским стандардима, да је превасиђен. Био је добар за нека времена, али не и данас.

Имамо идеју да новим законом о производњи обавеземо произвођача да за извозне послове у сваком случају има печат Војне контроле квалитета. Да бисмо дошли до тога, морамо да развијемо интерне капацитете Војне контроле – у бројном стању и у њиховој оспособљености.

■ *Интензивирана је међународна војнотехничка сарадња и описани су многобројни уговори о сарадњи. Какве су перспективе у тој области?*

– Послове међународне војнотехничке сарадње координира и спроводи Управа за одбрамбене технологије. Тежишне активности усмерене су најпре ка сарадњи на заједничким истраживачко-развојним пројектима НВО у областима ваздухопловних платформи, ракетно-артиљеријских и сензорских система. Очекујемо да се врло брзо постигну споразуми са заинтересованим земљама за заједнички развој појединих средстава. Уједно, очекујемо потписивање Административног аранжмана с Европском одбрамбеном агенцијом, чиме ће се створити оквир за учешће на пројектима усмереним на развој способности за реализацију Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније.

Следећа активност јесте имплементација Споразума у области кодификације НАТО-а, у чему су постигнуте значајни резултати. Поред тога, стварамо услове за потписивање Меморандума о разумевању са Агенцијом за подршку и набавку (NSPA) НАТО-а, из чега ће произаћи и могућност коришћења разних механизма сарадње у домену логистике, а најважнији је реализација Поверљачког фонда за уништавање вишкова конвенционалне муниције. Настављају се и остали пројекти међународне асистенције у области делаборације вишкова убојних средстава. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

▶ Специјално признање „Застава филму”

Војнофилмском центру „Застава филм” додељено је 5. јуна признање за допринос развоју и подршку активностима Академије уметности на свечаности „Арт Финале”.

Директор „Застава филма” потпуковник Мате Вујновић истакао је да сарадња с Академијом траје годинама, а да је озваничена 2010. уговором о пословно-техничкој сарадњи.

– Ове године Војнофилмски центар обележава 65 година успешног рада и постојања, па је ова награда дража управо зато што долази у јубиларној години, као и због чињенице да је додељују наши пријатељи из Академије уметности. Много професора те образовне институције служило је војни рок у „Застави”, у којој су и направили прве пројекте и филмска дела – рекао је потпуковник Вујновић.

Оснивач и председник Академије уметности Душан Ђоковић нагласио је

да сарадња с Министарством одбране и Војском Србије траје од почетка рада Академије.

– „Застава филм” је кућа која годинама има значајну продукцију документарних и играних филмова, као и серија. Ми се, као образовна установа, трудимо да наши дипломирани студенти нађу своје професионално место, у чему нам систем одбране увек излази у сусрет – навео је Ђоковић и изразио жељу да сарадња с војском траје још много година.

Свечане плакете Академије уметности добили су и Народно позориште у Београду, НИД Компанија „Новости” АД, РТС Телевизија Београд, затим СББ Српске кабловске мреже, амбасадe Јапана и Алжира у Србији, Акционарско друштво за осигурање „Глобус осигурање”, као и РТВ Панонија Нови Сад, РТВ Студио Б и Југословенска кинотека. ■

С. А.

▶ Споразум о кодификацији са Данском

Директор Дирекције за стандардизацију, кодификацију и метрологију потпуковник Зоран Спасојевић и ди-

ректор Националног кодификационог бироа Данске Торстен Јенсен, на 103. састанку Главне групе комитета НАТО-а за кодификацију АС/135 у Луксембургу, потписали су билатерални споразум о кодификацији између два министарства одбране.

На састанку је прихваћен извештај о завршеном тестирању Националног кодификационог бироа Србије, а потврђена је и техничка оспособљеност нашег кодификационог бироа за добијање статуса Tier – 2. На тај начин створени су услови за потпуно учешће Србије у кодификационој систему НАТО-а, као земље која није чланица Алијансе. ■

▶ „Проналазаштво – Београд 2013”

У Галерији Дома Ваздухопловства и противваздухопловне одбране у Земуну од 22. до 29. маја одржана је 33. међународна изложба проналазака, нових технологија и индустријског дизајна „Проналазаштво – Београд 2013”, коју су организовали Савез проналазача и аутора техничких унапређења Београд и Управа за стратегијско планирање Министарства одбране Србије.

Војнотехнички институт приказао је пет експоната – електрооптички осматрачки систем минијатурни дневни – ЕОСМ-Д, летни рачунар система управљања беспилотне летелице, инерцијални навигациони систем, затим јединицу генератора гаса за артиљеријски пројектил калибра 122 милиметара и ласерски даљини мер.

Институт је награђен за проналазачке „Златном плакетом са великом златном медаљом са ликом Николе Тесле”, као и признањем Украјинске академије наука из Кијева. ■

Н. Д.

▶ Унапређење квалитета у војној индустрији

Јединствено удружење Србије за квалитет и Европска организација за квалитет организовали су 5. јуна Међународну конвенцију о квалитету „IUSK ICQ 2013” под слоганом – „Квалитетом ка европским и светским интеграцијама”.

У оквиру Конвенције, у организацији Војне контроле квалитета одржана је Осма годишња конференција научно-техничког комитета за унапређење квалитета у војној индустрији. Припадници Војне контроле презентовали су седам стручних радова.

Директор Војне контроле квалитета потпуковник др Ивица Марјановић истакао је улогу те целине у систему одбране и значај обуке кадра, како би се створили услови за њено преузимање лидерске позиције међу сертификационим телима у нашој земљи. ■

▶ Завршено спортско првенство Копнене војске

После петодневних спортских надметања око 560 спортиста из седам екипа, у седам спортских дисциплина, у новосадској касарни „Југовићево“ уручена су признања, медаље и пехари најбољим спортистима и екипама Копнене војске.

Велики победнички пехар свеукупном победнику петог спортског првенства тог састава Војске Србије, екипи из Специјалне бригаде, уручио је генерал-мајор Милосав Симовић, заменик команданта.

– Били сте у прилици да једни од других учите како се побеђује, како се часно бори, али и достојанствено губи – рекао је генерал Симовић и додао да је најважније од свега што су се млади људи на том спортском надметању боље упознали и учврстили ранија пријатељства.

Заставу с јарбола спустили су најбоље пласирани вишебојац војник Невен Селаковић, првопласирана у гађању из пиштоља војник Ана Милетић и најбољи такмичар у гађању из аутоматске пушке старији водник прве класе Славољуб Алексић, чиме је свечано завршено надметање. Присутствовали су прослављени одбојкашки репрезентативци Андрија Герић и Владимир Батез, као и легенда борилачког спорта Славко Обадов. ■

Б. М. П.

▶ Злато за екипу Управе војне полиције

Екипа Управе војне полиције тријумфовала је на овогодишњем спортском првенству Генералштаба Војске Србије. На друго место пласирали су се припадници Гарде, а бронзани пехар понела је екипа Генералштаба. Најбољим спортистима пехар је уручио заменик команданта Здружене оперативне команде генерал-мајор Горан Радовановић.

Честитајући учесницима на оствареним резултатима и фер надметању, генерал Радовановић је, на затварању такмичења у касарни „Топчидер“, указао на значај физичке спремности.

У најзахтевнијој спортској дисциплини – војном вишебоју, најбољи резултат остварио је старији водник Мирослав Лацковић из Управе војне полиције. На овогодишњем првенству, које је трајало пет дана, у шест дисциплина надметало се 193 такмичара, међу којима 17 жена. ■

ВЕСТИ

15

»»» СТРАНИ војни представници акредитовани у Србији информисани су у Дому Гарде о структури Војске Србије, правцима њеног развоја и модернизације, као и о стратегији када је реч о Партнерству за мир. Информисањем је руководио генерал-мајор Душан Стојановић, начелник Управе за планирање и развој Генералштаба. Старији пуковник Ли Јун захвалио је на сарадњи у име страних војних представника. ■

»»» НАЧЕЛНИК Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић примио је офицере који одлазе на дужности у иностранство, као изасланици одбране или помоћници. Скупу је присуствовао и директор Војнообавештајне агенције Министарства одбране бригадни генерал Драган Владисављевић. ■

»»» ВЕЖБУ „Вод војне полиције у контроли кретања људства и моторних возила на контролном пункту“ извели су на полигону „Рујник“, у околини Ниша, припадници трећег батаљона војне полиције. ■

»»» МЕЂУНАРОДНИ курс заштите од хемијског оружја, девети по реду, који је трајао пет дана у Центру за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу, завршило је 17 учесника из 13 земаља, потписница Конвенције о забрани употребе хемијског оружја. ■

»»» ВИШИ курс за инструкторе обуке, који траје три недеље, а похађа га 59 подофицира из свих састава Војске Србије, започео је у Центру за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву. Слушаоци ће савладати савремене начине извођења обуке који се примењују у развијеним армијама света. ■

»»» ДВОНЕДЕЉНИ курс за оспособљавање оперативних органа у командама бригада, база, Речне флотиле и Центара за обуку Војске Србије, чији је реализатор била Управа за оперативне послове, организован је у Генералштабу. Обуку је завршио 21 официр, један из Министарства одбране и 20 из Војске Србије. ■

»»» ЕВАЛУАЦИЈА индивидуалне специјалистичке обуке 460 војника на добровољном служењу војног рока мартовске класе, међу којима и 48 девојака, као и професионалних војника који се оспособљавају за допунску војноевиденциону специјалност реализована је у Центру за обуку Копнене војске у Пожаревцу. Постигли су одличне резултате, а сертификати о завршеној обуци уручени су им на завршној свечаности. ■

У мисији UNFICYP

Рашки пешадинци

Завршено је шестомесечно учешће припадника пешадијског вода Друге бригаде Копнене војске у мисији UNFICYP на Кипру – двојице официра, 15 подофицира и 20 професионалних војника.

Према оценама надлежних, пешадинци из Рашке професионално су извршили задатке и на прави начин репрезентовали Србију и њену војску.

Истовремено, стекли су искуства, знања и вештине за извршавање задатака у мировним мисијама.

Мисија Уједињених нација UNFICYP на Кипру успостављена је 1964. године ради спречавања ескалације непријатељства између супротстављених етничких група, кипарских Грка и Турака. Карактер мисије мењао се у зависности од развоја ситуације на терену, а посебно је измењен после инвазије оружаних снага Турске 1974. године. Мисија представља мултидимензионалну и мултинационалну операцију која се састоји од војне, полицијске и цивилне компоненте.

и на Кипру

АКТИВНОСТИ

Српски војници су у мировној мисији били препознатљиви и по запаженим учешћима у спортским такмичењима и културно-забавним активностима. Они су освојили прво место у одбојци на песку, друго у фудбалу, а највећи успех остварила је десетар Зорица Антонијевић, освајањем трећег места у трци на десет хиљада метара, у Никозији. Девојка из Рашке трчала је и у великој трци на Пафосу и освојила сто друго место међу 500 учесника из целог света.

Праву атракцију приредили су српски официри, подофицири и војници колегама из других земаља организацијом пливања за Богојављенски крст и наступом хора с песмом „Тамо далеко“ приликом свечане доделе медаља у Деринији. Прослави Божића у просторијама српског пешадијског вода присуствовале су бројне званице из Команде мисије, као и амбасадор наше земље на Кипру Саво Ђурица.

Обимне припреме

Припадници Војске Србије су у мисији на Кипру од 2011. године. Јединица, коју највећим делом чине припадници петог батаљона војне полиције и Прве и Друге бригаде, заменила је недавно старешине и војнике 21. пешадијског батаљона Друге бригаде Копнене војске. Прва група рашких пешадинаца је мисију на Кипру започела 19. септембра, а друга 26. септембра 2012. прошле године, да би, по истом распореду, мисију и завршили пола године касније.

Према речима командира пешадијског вода капетана Горана Рогановића, обука јединице је, у складу с планом обучавања за мултинационалне операције, изведена током маја и јуна 2012. године у гарнизону Рашка. Мирвоњаци су се оспособљавали за примену процедура у радио-комуникацијама, контролу масовног окупљања и побуна, формирање сталних и привремених пунктова, организацију конвоја и пратње, осматрање и извештавање.

Вежбом пешадијског вода на Голији, када су обједињене све увежбаване радње, окончане су припреме за одлазак у мисију. Своја искуства пренели су им и учесници претходних ротација – о организацији живота и рада на Кипру, начину извршавања задатака, као и о стању на терену, те навикама и понашању локалног становништва.

Обука персонала контингента обављена је јуна 2012. године у Солноку, у Мађарској, где се капетан Горан Рогановић информисао о процедурама мисије на Кипру и упознао се с челним људима војне компоненте Сектора 4 и учесницима из оружаних снага Словачке, Мађарске и Хрватске. Међу најзначајнијим садржајима обуке било је да командир вода, његов заменик и командири одељења сагледају зону операције на Кипру, те да на лицу места виде какве ће задатке извршавати.

Курсеви енглеског језика били су, такође, обавезни за све припаднике пешадијског вода из Рашке. Непосредна обука пред упућивање у операцију реализована је у септембру прошле године на бази „Југ“. Том приликом, припадници Центра за мировне операције одржали су мировњацима предавања о регулативи у мултинационалним операцијама, односу с медијима, културолошким карактеристикама земље у коју одлазе, као и нормама понашања њеног становништва.

НАГРАДЕ

Инспекција команданта војних снага мисије UNFICYP на Кипру генерал-мајора Чао Лијуа и обилазак начелника Генералштаба Оружаних снага Словачке генерал-мајора Мирослава Коцијана потврдили су да српски мировњаци задатке извршавају професионално. Командир и заменик командира вода су од команданта Сектора добили најбоље оцене.

Сви припадници вода награђени су медаљом за службу у мисији. Похвалу команданта војних снага мисије генерал-мајора Чао Лијуа за изузетно извршавање задатака добили су старији водник прве класе Александар Пијевац и десетар Оливера Мојовић, док су медаљу за учешће у мултинационалној операцији првог степена од начелника Генералштаба Оружаних снага Словачке добили капетан Горан Рогановић, потпоручник Милан Живић, заставник Слободан Дивац, старији водник прве класе Ивица Давидовић, десетар Никола Крчаковић и Иван Лалић.

Обучавање српских мировњака наставило се и по доласку на Кипар – оспособљавани су да препознају минско-експлозивна средства и сагледају све потребне мере безбедности. Посебну обуку имали су инструктори – из области здравствене заштите, употребе карти и војних симбола, о операцијама из ваздушног простора, безбедности у саобраћају, комуникацијама и информатичким средствима, јавном реду, као и правилима понашања и противпожарној заштити.

Хладна глава

Основни задаци припадника пешадијског вода Војске Србије на Кипру

били су да осматрају и надгледају активности и догађања у зони раздвајања и извештавају о свим инцидентима, попут прегруписавања војних снага непријатељских страна, прекорачења дозвољеног броја војног особља, постављања тешког наоружања на позицијама ближим од хиљаду метара линији прекида ватре, прелетима војних и цивилних ваздухоплова или неовлашћеног уласка људи у зону раздвајања...

Задатак мировњака био је да спрече међусобне провокације учесника сукоба, претеће поруке које су једни другима упућивали, исписивање погрдних графита и транспарената, неlegalну изградњу грађевина, фотографисање у зони раздвајања и неodobрене пољопривредне и ловне активности. Сваке треће недеље припадници вода су ангажовани у оквиру вода за интервенцију Сектора 4 или резерве команданта мисије. Тај задатак, у трајању од седам дана, реализован је само ради увежбавања.

Пешадијски вод распоређен је у Сектор 4, али је подељен у три групе. Двадесет припадника вода, којим је командовао капетан Горан Рогановић,

ангажовано је на патролној бази „Стефан Немања“, надомак села Пила, док се пето одељење налазило у самом насељу. Пила је једино место на Кипру где заједно живе Грци и Турци, где према речима наших мировњака нема сукоба и међуетничких проблема. Локално становништво је добро сарађивало с учесницима мисије.

Старији водник Жарко Павловић каже да су мировњаци с две позиције осматрали зону раздвајања – једна је гледала на главни сеоски трг у Пили, а друга се налазила у зони у којој постоје три позиције грчких и турских снага и пет позиција Уједињених нација. „Патролирање у операцији на Кипру врши се без наоружања. Једино наоружање које смо имали били су фотоапарат и хладна глава“, прича водник Павловић.

Два одељења пешадијског вода налазила су се у граду кипарских Турака Фамагусте, удаљеном од Пиле 37 километара. Њихови припадници су у главном кампу Сектора 4 – „Генерал Стефаник“, у Фамагусте, углавном ангажовани на задацима осигурања кампа. Командир другог одељења у Фама-

густе, старији водник прве класе Ивица Давидовић, истиче да су током обезбеђења Команде, рада на пријавници и организацији противпожарне заштите сарађивали са Словацима, Мађарима и Хрватима.

„Организовали смо српски клуб у који су долазили и припадници осталих контингената. Свакодневно смо путем интернета контактирали с нашим породицама“, каже водник Давидовић.

Припадници нашег пешадијског вода забележили су 259 инцидента у зони одговорности. У највећем броју случајева реч је о неодобренем присуству цивила, који су у зону раздвајања улазили да обрађују земљу, лове или скупљају пужеве и аспарагус. Безбедност српских мировњака није била ниједном угрожена. Возачи су током извршавања задатака с пет возила превалили око 160 хиљада километара, без саобраћајних незгода. Тај податак је интересантан ако се има у виду да се на Кипру вози левом страном и да је вожња патролним стазама опасна због честих киша. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

„Удар 2013“

„Норама“ по Великом Антрвељу

19

Артиљерци су показали да су јак и „зreo“ род и то не само по ватреној моћи, већ и по осталим карактеристикама, а посебно је важно што су вежба, гађања и целокупно покретно логоровање јединица Мешовите артиљеријске бригаде, реализовани с припадницима резервног састава, каже командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић

Припадници Мешовите артиљеријске бригаде су прошле недеље на „Пасуљанским ливадама“ успешно завршили вежбу с бојевим гађањем „Удар 2013“. То потврђују оцене – одлична за дивизионо гађање и врло добра за седам батеријских дејстава, али и укупне вежбовне активности.

Резултати говоре да за старешине и војнике 1. топовско-хаубичког дивизиона 152 mm нема тајни у планирању, припреми и извршењу артиљеријске ватрене подршке током обезбеђења борбених дејстава и да су у потпуности оспособљени за реализацију додељених мисија.

Вежби су присуствовали командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић, командант Мешовите артиљеријске бригаде пуковник Звонко Стојковић и команданти артиљеријских дивизиона Војске Србије.

– Припадници наших јединица и резервни састав вредно су радили, доказали војничке вредности и извршили преобуку на одређеним средствима, тако да ћемо сагледати могућност да део „резервиста“ унапредимо у више чинове и понудимо им ангажовање у активној резерви.

Генерал Живковић истакао је, као веома значајно за вежбу, и учешће кадета Војне академије, који су у Артиљеријској бригади били на стажирању, „јер су могли да виде и осете практичне елементе живота и рада у јединици“.

„Удар 2013“, вежба током које је пређено 120 километара, представља врхунац обуке 1. топовско-хаубичког дивизиона 152 mm, којим командује потпуковник Слободан Васиљевић. Покретно логоровање започело је 3. јуна на Рујничкој коси, затим су се старешине и војници артиљеријске

ЗЕМЉОТРЕС

Заменик команданта дивизиона мајор Зоран Николић и његови сарадници предузели су све потребне мере да три батерије с дванаест моћних „нора“ погоде циљеве, удаљене десет и по километара, на Великом Антрвељу. О каквој је ватреној сили реч потврђује командир одељења, старији водник прве класе Борис Ћиновић: „Батерија избаци две тоне челика у минути, а плотун једне батерије ствара подрхтавање тла од четири до шест степени по Рихтеру“.

јединице преселили на Ртањ, док је завршна вежба с бојевим гађањима изведена на „Пасуљанама“.

З. МИЛАДИНОВИЋ

Центар војномедицинских установа Београд

Четири куће здравља у једној

Војномедицински центри у Београду – „Славија“, „Нови Београд“, „Карабурма“ и „Војна хитна помоћ“ – били су до 9. јуна 1992. самосталне установе. Од тада су организацијски повезани у Центар војномедицинских установа, али су остали препознатљиви и посебни, незаменљиве карике у систему војног здравства. У њима ради око 550 запослених, а годишње се изврши више од 275.000 општемедицинских и 217.000 специјалистичких прегледа, док се број лабораторијских анализа, дијагностичких и терапеутских процедура креће око 900.000.

Девеог јуна ове године обележена је двадесет једна година од оснивања Центра војномедицинских установа Београд (ЦВМУ), у чијем су саставу четири војномедицинска центра – „Славија“, „Нови Београд“, „Карабурма“ и „Војна хитна помоћ“. Те установе настајале су шездесетих и седамдесетих година. Пре обједињавања три команде командовале су овим здравственим кућама – команде Града, Армије и Гарнизона Београд – и није било координације између њих. Треба подсетити да је у то време у Гарнизону Београд, најве-

ћем у земљи, било око 100.000 војних осигураника, заједно са војницима.

Идеја о обједињавању војне здравствене службе у граду, ради бољег маневра кадром, лакшег командовања и управљања установама, поједностављења логистике, показала се као оправдана. Према речима бригадног генерала проф. др Зорана Поповића, начелника Управе за војно здравство, данас је улога ЦВМУ значајна у систему војног здравства, јер је реч о установи примарне и делом секундарне (специјалистичке) здравствене заштите, што је неопходно да би се адекватно лечили војни осигураници у Београду.

Плодови деценијског рада

Поред поменутих војномедицинских центара, у саставу ЦВМУ је и пети, немедицински део, који чине логистички вод и управа. Њихова управа једна је од малобројних, с обзиром на формацију. То је учињено како би се на рачун административног повећао број медицинског кадра.

У ЦВМУ ради око 550 запослених – 130 су лекари, од којих је 81 специ-

јалиста, око 200 је медицинских техничара разног профила и осталог медицинског кадра. Према формацији недостаје педесетак људи, па се очекује расписивање конкурса уз помоћ Управе за војно здравство и Управе за кадрове Министарства одбране. Потребни су им неуролог, радиолог, уролог, специјалисти опште медицине...

Пуковник др Душко Ристивојевић, управник тог центра, дуго ради у установи и зна њене потенцијале, али и проблеме. Годинама се бори за њен углед и место. Установа се налази у 14 објеката на осам локација и заузима 25.000 квадратних метара просто-

Управник ЦВМУ пуковник др Душко Ристивојевић

ра. Он памти време када је Центар 1992. године имао око 1.000. запослених. Смањења су се одвијала у више наврата – највише 2004. и 2005. године. Током свих тих година није умањен ниједан облик и обим медицинске помоћи, чак су и проширили поједине видове помоћи – збрињавање старије популације.

Војни осигураници чине већину њихових пацијента – 99 одсто, а од пре две године примају и цивиле, који плаћају услуге по одобреном ценовнику.

– У ЦВМУ се годишње изврши више од 275.000 општемедицинских и 217.000 специјалистичких прегледа, уради 513.000 лабораторијских анализа, а број лабораторијских анализа, дијагностички и терапеутских процедура и свих услуга које пружамо је око

900.000 на годишњем нивоу у свим центрима – каже др Ристивојевић.

Управник истиче да на тај начин покушавају да растерете поликлинику ВМА. Према статистичким подацима прошле године су повећали број специјалистичких прегледа за 18.000, а за толико их смањили на ВМА.

– Мислимо да можемо повећати рад и спремни смо да још више оптеретимо наше кабинете, али нам је потребна помоћ око набавке и модернизације опреме, јер сваки пацијент жели да оде тамо где су боља опрема и веће дијагностичке могућности – додаје управник ЦВМУ.

Осим опреме, према речима пуковника др Ристивојевића, проблем је и обезбеђење објеката Центра, јер се налазе у урбаним деловима града, а сви су без видео-надзора. Потешкоћа има и око заказивања прегледа телефоном, иако су на тај начин смањени некадашњи редови.

– Велики број пацијената – од 70 до 80 одсто – успели смо да приволимо да заказују прегледе телефоном. Покушавамо да ту бројку подигнемо на 90 одсто, јер то смањује гужве. То је огроман напредак, јер су раније редови у ВМЦ „Нови Београд“ били дуги и до 50 метара. Међутим, још увек имамо потешкоћа на Новом Београду, због техничких немогућности да се отвори више линија или паралелних линија за заказивање. Такође, требало би да се уведе још бројева за заказивање у ВМЦ „Славија“. Надам се да ћемо и то решити с Управом за телекомуникације (Ј-6), с којом смо добро сарађивали и до сада – каже управник.

Снабдевање санитарним потрошним средствима било је, такође, проблем свих установа у претходним годинама, јер је реализација била успорена и некомплетна, па су се довијали на разне начине. Иако је то оптерећивало рад, ни претпрошле ни прошле године, како истиче управник, ниједна организациона јединица било ког центра није стала због недостатка средстава.

Реч која се најчешће чује у Центру јесте штедња. Она је актуелна на свим нивоима – нема расипања воде, ненаменског трошења струје, горива,

ТРАУМА-ЦЕНТАР НА КОПАОНИКУ

Траума-центар „Копеоиник“ је две године привремена „формација“ ЦВМА – од 1. децембра до 15. априла. У њему је осморо запослених, који се смењују на 15 дана – ортопед, педијатар, интерниста, специјалиста опште медицине, техничар, лаборант, рентген-техничар и гипсар. Најзаступљенији је рад ортопеда, који имају дневно 50 до 60 прегледа, а понекад збрињавају 20 до 30 фрактура. Збрињавање подразумева и рентгенско снимање и стављање гипсане имобилизације. За припаднике Војске њихове услуге су бесплатне, а остали плаћају према утврђеном ценовнику. Од плаћања су изузети тешки, хитни случајеви и мала деца – коју збрињавају током 24 сата за било коју болест или повреду.

имају своју топлану... Домаћински користе сваки динар, који није велики у њиховом буџету. До октобра прошле године имали су на располагању и средства из прихода, захваљујући којима су успели да изврше хигијенско сређивање и поправе ентеријер у више центра. Такви грађевински радови у ЦВМУ нису рађени протеклих 15 година.

Управника смо питали да ли има притужби пацијената на њихов рад.

– Притужби ће увек бити и да идеално радимо. Проблеми су смањени на најмању меру. Да бисмо пацијентима изашли у сусрет и могли да чујемо и њихово мишљење, у сваком центру, у свакој организационој јединици, постоје сандучићи за притужбе и жалбе. Пацијент, такође, може сваки проблем са шалтерским или медицинским радником да реши код управника те организационе јединице.

Војномедицински центри сарађују са цивилним и другим војноздравственим установама – Заводом за хитну помоћ, домовима здравља и са ВМА, као највећом у систему војног здравства. Имају одличну, директну комуникацију са Удружењем пензионера и бораца ослободилачких ратова. Они су им чак дали донацију за амбуланту „Церак“, невелику, али њима значајну.

– И поред проблема који се из друштва пресликавају на систем одбране, јер он није под стакленим звоним, оно што ми нудимо – од организације, поштовања хијерархије, дисциплине, реда, опхођења према пацијентима – одржава се ниво који Војска има и тражи од нас. Војни осигураници, посебно пензионери, истичу да је највећи беневит који имају – лечење у војномедицинским установама. То не желе да изгубе – наглашава др Ристивојевић.

ВМЦ „Славија” – организацијски најсложенији

Организацијски најсложенија установа у ЦВМУ јесте ВМЦ „Славија”, јер јој, поред објекта на Славији, припадају и четири истурене амбуланте – „Бањица” и „Церак”, које по-

стоје одраније, а амбуланте на Војној академији и у Војној гимназији прикључене су пре годину и по дана. У том ВМЦ-у остварује се примарна, делом секундарна здравствена заштита, а и стационарна у специфичним околностима. Такође, они здравствено обезбеђују разне активности – логоровања, провере физичке способности...

У установи ради 88 запослених, од којих је 85 цивила, а чак 90 одсто жена. Током прошле године у ВМЦ „Славија” извршено је највише прегледа у општој медицини на нивоу свих ВМЦ центара – око 115.000. Просек по лекару на Славији био је 36,6 пацијената, што је у складу са нормативима Србије у примарној здравственој заштити.

Пуковник др Славољуб Сталетовић, управник ВМЦ „Славија”, специјалиста опште медицине, каже да су специфични по томе што њихова општа служба ради 365 дана – суботом и недељом од 8.00 до 18.00 часова. Од специјалиста имају интернистички, дермато-венеролошки и гинеколошки кабинет (у амбуланти „Церак”). Стоматолошка здравствена заштита је на примарном нивоу, а имају и ординацију за дечју превентивну стоматологију у амбуланти „Церак”.

– Наши осигураници могу да закажу преглед телефоном два пута дневно – од 13.00 до 15.30 и од 18.00 до 19.30 часова. Кад смо то увели пре три-четири године било је проблема. Заказивањем смо елиминисали „приоритете” – оне који долазе преко ре-

да. У здравству приоритет имају само хитни случајеви – истиче пуковник др Сталетовић.

Амбуланта „Бањица”, којој гравитира око 3.500 војних осигураника, махом старије животне доби, дуго је била затворена. Године 2008. успели су да је поново отворе и у њој сада раде три лекара – од којих је један специјалиста и један стоматолог.

Физички најудаљенија јесте амбуланта „Церак”. У њој се лечи око 5.500 осигураника и толико је велика да може прерасти у засебан ВМЦ. Тамо ради изузетно стручан кадар – од петоро лекара четворо су специјалисти опште медицине. У амбуланти имају гинеколога, општег стоматолога, дечијег и превентивног стоматолога и два лаборанта у лабораторији (ту

Пуковник др Славољуб
Сталетовић

се решава око 60 одсто потребних анализа, остале се шаљу на ВМЦ „Карабурма“ или на ВМА).

У амбуланту два пута месечно долазе специјалиста интерниста и дерматовенеролог из ВМЦ „Славија“. Суштина таквог начина рада јесте да се здравствена заштита приближи осигуранику и подигне на виши ниво.

– Када су у цивилном здравству укинута саветовалишта за дијабетес, ми смо од 2008. године отворили наше у „Славији“ и у амбуланти „Церак“. Два лекара смо послали на едукацију – једног у Клинички центар, а другог у ВМА. Прошле године је по истом принципу основано саветовалиште на ВМЦ „Нови Београд“. Суштина отварања тих саветовалишта јесте препознавање оболелих и рад на едукацији осигураника – објашњава пуковник др Сталетовић и додаје да ће такав концепт покушати да примене и код других незаразних хроничних болести.

Амбуланта Војне академије

Издвојене од матичне установе налазе се амбуланте Војне гимназије и Војне академије. У првопоменутој здравственој заштити ученицима пружају лекар, стоматолог и медицински техничар, док је амбуланта Војне академије сложенија. Она је до 2011. године била у саставу Војне академије, а од када ју је преузео ВМЦ „Славија“ рад у њој је знатно унапређен. Набављена је опрема која је недостајала – ЕКГ уређај, дефибрилатор, боце за кисеоник, а отворено је и превижалиште. Убачена су и стручна дежурства, па део лекара из ВМЦ-а, укључујући и

специјалисте, ту дежура од 12.30 до 8.00 часова наредног дана.

У свом саставу има три ординације опште праксе, три ординације стоматологије, стационар капацитета 30 болесничких кревета, апотеку и лабораторију. У њој се лече кадети и активна војна лица која су ту на служби или су из неке јединице упућени на школовање или курсеве, а ученици из Гимназије долазе у стационар.

Пошћуковник
др Драган Сребренов

Од кад је ВМЦ „Славија“ преузео стационар на Академији, у њему дежурају лекари опште праксе, специјалисти опште медицине и интернисти. Уз сваког лекара дежура и медицински техничар, што раније није била пракса.

Амбуланта, поред здравствене заштите поменутог популације, обезбеђују и физичке провере старешина, војника по уговору. Те активности су непрекидне од 8. априла до 31. октобра. Кадете здравствено обезбеђују и када су на терену.

Најдинамичнији – ВМЦ хитне помоћи

Војномедицински центар хитне помоћи јединствена је установа у Војсци и Министарству одбране. По неким параметрима може се упоредити са цивилним Заводом за хитну помоћ, јер су им принципи рада исти. У саставу тог центра су одељење хитне помоћи, одељење за кућно лечење и одељење за транспорт и санитетску подршку. Данас је у њима запослено 97 људи, од којих је 26 возача. Раде 24 сата дневно, свих 365 дана у години – непрестано су дежурне по две-три медицинске екипе током 12 сати, са диспечером и лекаром консултантом.

Запослени су обучени у Градском заводу за хитну помоћ и на Клиници за анестезију ВМА. Лекари и техничари добили су сертификате, чак су и возачи обучени, јер као чланови екипе учествују у збрињавању.

Зановљен је и ауто-парк – први пут пре четири, а други пут пре три године. Добили су велика возила, цитроен-џампере за превоз екипа, болесника на дијализу, за превоз тешко повређених, а имају и возило с рампом, по угледу на цивиле, за непокретне особе, које се уносе са колицима. Ту су, такође, и четири мања возила за патронажну службу, односно за кућно лечење. Данас имају укупно 21 возило, а 19 је у оптицају. Возила

су опремљена модерном опремом, као и цивилна хитна помоћ.

Пре две године успели су да се изборе да у стандардну опрему уђе и снабдевање одећом за запослене у Војној хитној помоћи (зимском и летњом), а имају и специјалну обућу. Систем веза је унапређен модерном радио-станицом и мобилним телефонима.

Одељење хитне помоћи намењено је за збрињавање хитних и неодложних пацијената у кући и на јавном месту. Потпуковник др Драган Сре-

Од пре три године су, уз помоћ Управе Ј-6, набавили двадесетчетворочасовни снимач разговора, који бележи све разговоре између диспечера, лекара и пацијената. Тај аудио-запис, како каже др Сребренов, може послати и судско-медицински документ у свакој спорној ситуацији.

– Много нам значи тај аудио снимак. Некад су наши радници били непотребно оптуживани, а нисмо могли то да докажемо. Захваљујући новој опреми можемо да преслушавамо све четири линије, колико их је у оптицају.

У протеклих годину и по појачан је рад одељења кућног лечења, јер не постоји војни геронтолошки центар, а треба збринуту и те пацијенте. У њиховом саставу су четири лекара и лаборант, који непокретним пацијентима вади крв, носи на ВМА, узима налазе, а лекар на лицу места одређује терапију. То је дало изванред-

не резултате. Још бољи су од када је уведено да у кућне посете тешко покретним и непокретним пацијентима иду физијатар и физиотерапеут, који спроводи третман у кућним условима.

У оквиру одељења кућне помоћи су и медицински техничари задужени за поделу парентералне терапије у стану пацијента. Два техничара током 12 сати поделе просечно 50 интермускуларних инјекција и пет инфузија. Возила која их превозе пређу и по стотину километара дневно. Томе треба додати и превијање у кућним условима, а од скоро почињу у кућне посете да иду хирург с хируршком сестром, ради збрињавања, пре свега, опсежних декубита. Велика им је обавеза и превоз 29 војних осигураника на хемодијализу.

Управник др Сребренов истиче да су они једна од најмањих организационих јединица ЦВМУ, али раде уз повећан ризик. Илустрације ради, у

2012. години санитаром је превезено 10.797 људи и пређено 332.310 километара. Од тога је око 90 одсто градске возње, што оптерећује возаче и возила и може бити узрок ванредних догађаја. Срећом није.

Највећи проблем у раду Војне хитне помоћи представља локација појединих војних осигураника у приградским насељима и селима. У делокругу рада центра јесу санитарска обезбеђења широм гарнизона, ван гарнизона превозења од ВМА до бањских лечилишта и натраг.

ВМЦ „Нови Београд“

Ка ВМЦ-у „Нови Београд“ гравитира велики број војних осигураника – око 26.000. Годишње ту установу посети 260.000 људи, или просечно дневно око 1.000 пацијената. У овом центру ради 183 запослена, од којих је 50 доктора, а 35 су специјалисти свих грана медицине и стоматологије.

Организацијско-формацијски у том ВМЦ-у постоје три службе – служба општемедицинске помоћи, стоматологије и специјалистичка служба. Имају 11 специјалистичких кабинета, лабораторију и апотеку, па је пацијентима пружено све – дијагностика, ле-

Пуковник др Зоран Смиљанић

чење и терапија. У њиховом саставу је и амбуланта „Бежанија“ (за око 3.000 пацијента са Бежанијске косе), у којој раде два лекара и два медицинска техничара.

бренов, управник те установе, каже да 50 војних осигураника дневно потражи њихову помоћ. Око 50 одсто здравствених проблема решава се саветом који лекари дају телефоном у разговору са консултантом (раде у две смене – од 7.00 до 15.00 и од 14.00 до 22.00 часа).

– Консултанти су искусни лекари опште праксе и специјалисти опште медицине, стручни да дају прави савет. Иако је тешко телефоном одредити дијагнозу, постоје одређени критерији за поједине болести. У 40 до 50 одсто случајева не ради се о хитним случајевима. Морам да кажем да су неки пацијенти научили да екипа одмах долази ако кажу да имају бол у грудима. Не смемо да кажемо да заобилазе истину, али и то раде. Хиљаду пута можемо изаћи, а само једном погрешити и не изаћи и – изгубити нечији живот. То урушава све што смо до тада радили – истиче др Сребренов.

ЗДРАВСТВЕНЕ КАРТИЦЕ

– Истовремено са књижицама уводе се и нове здравствене картице за вођење пацијента, које ће бити активирани када се уведу читачи и пратећа информациона опрема. До сада је више од 70 одсто пацијента преузело картице, а непреузете се налазе у Фонду СОВО. Не враћамо пацијенте, не ускраћујемо им здравствену негу, али покушавамо да их приволимо да их преузму. Мислим да ћемо тај задатак привести крају ове године – каже др Душко Ристивојевић.

– Када говоримо о примарној здравственој заштити, за разлику од цивила, наши фебрилни пацијенти не чекају дуго на пријем код другог лекара, ако њихов не ради. Увек имамо једну ординацију која се води као хитна. Ту је заказан релативно мали број пацијента (50 одсто), како би могли да се приме сви хитни случајеви. Нема враћања. Пацијент мора да буде збринут – наглашава пуковник др Смиљанић.

Кроз лабораторију тог ВМЦ-а годишње прође око 25.000 пацијента, а уради се 182.696 лабораторијских анализа разних врста. Набавили су и нов уређај „адвиа“, па могу да раде и хормонске анализе. Сада, практично, могу да ураде све, чак и тумормаркере, које су радили на ВМА. Можда је то привукло и цивилне осигуранике, који одавно долазе код њих на прегледе и плаћају услуге према одобреном ценовнику.

Војномедицински центар „Карабурма“

Војномедицински центар Карабурма јединствена је организациона целина ЦВМУ. Управник те установе потпуковник др Милан Младеновић, специјалиста интерне медицине, каже да су некад били препознатљиви по систематским прегледима регрута, а сада по разним врстама системат-

Најоптерећенија је служба опште медицинске помоћи, која пружа примарну здравствену заштиту. У њој ради 19 лекара опште медицине, од којих је шест специјалиста опште медицине. На општој медицини годишње се изврши 120.000 прегледа, око 100.000 на специјалистичким кабинетима и до 40.000 на стоматолозији. Може се рећи да тај новобеоградски ВМЦ ради као мали дом здравља (без хитне помоћи), који задовољава потребе града од 30.000 становника.

Стоматолошка служба је у том ВМЦ-у најразвијенија у оквиру ЦВМУ, јер имају максиларно-лицну и оралну хирургију, а и протетику. У оквиру примарне стоматолозије имају специјалисту дечије стоматолозије и оралну хирургију.

– Наши пацијенти углавном су задовољни, јер на једном месту могу да обаве и дијагностику и делове субспецијалистичке помоћи. Све пацијенте које специјалистички можемо да збри-

немо збрињавамо овде, а оне које не можемо шаљемо на ВМА. Тако расте рећујемо капацитете ВМА, али то не иде лако. У спровођењу тог етапног лечења пацијената још увек се уходавамо – каже пуковник др Зоран Смиљанић, управник ВМЦ-а „Нови Београд“.

Проблем установе, али и лекара јесте дотрајала дијагностичка опрема.

– Нешто се ново и набави. Током прошле године Кабинет за очне болести добио је дигитални фокометар,

ауторефрактокератометар, који нам омогућава бољи рад. Добили смо и нови ултразвучни апарат марке „тошиба“. Наравно, један је недовољан, јер је доста пацијента упућено на нас, па су нам подуже листе чекања. Осим тога, недостаје нам и један радиолог – исти-

че управник.

Када је реч о општој пракси, прошле године су имали мањак лекара, па је рад био отежан. То је решено овогодишњим пријемом. Пацијенти су се, каже управник, лане жалели, јер је требало телефонски заказати пријем пет-шест дана раније. Сада је то сведено на два-три дана, евентуално дан. Заказивање код лекара специјалиста иде својим током, мада неки кабинети и не заказују.

ских прегледа за различите категорије војних и цивилних осигураника.

До 1. маја прошле године систематски преглед обављао се у једном дану, а од тада траје два дана, јер је подељен на психолошку и здравствену селекцију. Психолошка селекција обавља се психолошким тестирањем на персоналним рачунарима или хедоником. Имају нову Салу за хедонику, која је донација Краљевине Данске. Данци су донирали 30 рачунара, инвентар (столоче, столице, програме у рачунарима), а ЦВМУ извођење грађевинских радова. Од 2. маја 2012. у тој сали је обављено око 3.000 тестирања.

Пошто више нису толико оптерећени прегледима за регрутацију, у ВМЦ-у „Карабурма“ више се баве примарном и делом специјалистичком здравственом заштитом, али мање у односу на друге центре. Њихова служба опште медицинске помоћи није велика, јер им углавном гравитирају пацијенти из Миријева и имају између 3.000 и 4.000 здравствених картона, али је тај број порастао последњих година, јер је у кругу ВМЦ-а отворена апотека, захваљујући којој могу потпуно да збрину пацијенте. У служби опште медицине раде три лекара опште праксе. Осим тога, имају 12 специјалистичких кабинета (11 ради за специјалистичке прегледе), лабораторију и станицу стоматолошке помоћи. Специјалистички кабинети служе и за систематске прегледе и за прегледе пацијента.

Управник каже да је последњих година уложено много труда да се подигне број и обим дијагностичких процедура, а добили су понешто и од савремене опреме – прошле године су набавили реакциометар, а крајем године стигао је холтер ЕКГ-а. Дobili су и савремени апарат за офталмолошке прегледе. Опремили су се и дигиталним рентгеном, који им олакшава рад и утиче на безбедност запослених при експозицијама. Комплетирали су и ултразвучну дијагностику и раде готово све. Недостаје им ергометрија и холтер крвног притиска, што значи да имају све осим инвазивне кардиолошке дијагностике, што се иначе ради на ВМА. Листе чекања нису дуге и све

Пошћуковник
др Милан Младеновић

се завршава током једног месеца. Код њих долазе чак и пацијенти са упутима ВМА. Посебно је популарна њихова кардиологија.

– Имамо и одлично опремљену лабораторију, где се обавља широка палета лабораторијских процедура. Радимо не само хематолошке и биохемијске претраге, него и анализе тумормаркера, хормонске анализе, али и анализе на присуство токсичних материја. Набавили смо дигитализовани систем, СЛИС, који нам омогућава да укуцавањем матичног броја или имена и презимена пацијента добијемо све његове претходне анализе.

У том центру је прошле године обављено 32.500 специјалистичких и 52.600 специјалистичких систематских прегледа. Најоптерећенији су кабинети за кардиологију, неуропсихијатрију, ОРЛ, офталмологију. Рад неуропсихијатријског кабинета оптерећује и недостатак неуролога. Највећи број систематских прегледа управо иде кроз кабинете, а кардиологија је оптерећена због разних дијагностич-

ЛЕЧЕЊЕ И ЦИВИЛА

27

– Управа за војно здравство је у фази припреме за јавну расправу о новом закону о војном здравству, који је у форми предлога приведен крају. Прибављају се мишљена појединих институција, пре свега министарстава, а после ће бити организована јавна расправа. Наш предлог је да се цивили који раде у Војсци добровољно одлуче да ли ће бити осигураници у систему војног здравства – истакао је генерал проф. др Зоран Поповић.

ла пре свега ВМА, и добили бисмо и врло модерне установе секундарног нивоа здравствене заштите. Значајна је и наша активност на адаптацији простора на Бежанијској коси у Војномедицински центар, у којем ће се војни осигураници лечити близу места становања. То су планови који ће се реализовати у складу са новчаним средствима – истиче генерал проф. др Поповић.

Начелник Управе каже да је потпуно јасна визија војног здравства, која подразумева збрињавања по индикацијама – од примарне до терцијарне здравствене заштите – и да је то добар систем који треба чувати и неговати.

– У прилици сам да комуницирам са колегама који су шефови санитета у многим земљама. Они који су се одрекли војног здравства имају проблем, јер своје војноздравствене кадрове морају да школују у другим земљама. Сем тога, мора да постоји одређена аутономија војног здравства због респектабилних капацитета које има, а то су озбиљни државни ресурси о којима се мора водити рачуна. Не кажем да се не може адекватно руководити у свакој варијанти, али је нама највећа гаранција да је здравствена подршка систему одбране најефикаснија и најсигурнија на овај начин – закључује генерал проф. др Зоран Поповић. ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

ких процедура које се ту раде. Зато су кардиологију „извукли“ из систематских прегледа, па се они већином обављају на интерном кабинету.

Управник помиње као актуелан и проблем дотрајалих објеката. Наиме, зграде тог центра, које се налазе на површини од 3,5 хектара, изграђене су углавном 1951, а последњи пут су реновиране седамдесетих година. Данас је, нажалост, већина објеката у лошем стању. Због дотрајалости су поједини кабинети премештани у централни објекат – служба опште медицине, кабинет за кожне болести и стоматологија. Много тога су урадили – окречили унутрашње просторије и претворили део ходника у приземљу на првом спрату у ординације.

Центри у систему војног здравства

Начелник Управе за војно здравство бригадни генерал проф. др Зоран Поповић, говорећи о плановима за развој ЦВМУ, нагласио је потребу сталног осавремењавања технологије рада и едукацију кадра

Бригадни генерал
проф. др Зоран Поповић

свих профила и, наравно, набавку одговарајуће опреме.

– У плану је претварање ВМЦ-а на Карабурми у болницу нивоа секундарне здравствене заштите, која би имала 100 кревета и три операционе сале за мање захтевне хируршке интервенције. Планирали смо и градњу геријатријског центра на Карабурми. На тај начин би се знатно растерети-

„ШТИТ 03”

Провера борбених способности

Вежба „Штит 03”, на којој су се проверавале оперативне способности декларисаних јединица Војске Србије за учешће у мултинационалним операцијама, одржана је на „Пасуљанским ливадама” од 3. до 6. јуна. Представља самоевалуацију „нивоа-2” моторизоване чете, вода војне полиције и вода АБХО Копнене војске. Активности на полигону пратио је посматрачки тим НАТО-а.

Вредновање борбених способности декларисаних јединица Војске Србије за учешће у мултинационалним операцијама реализовано је на простору касарне „Миодраг Новаковић Џуца” у Ћуприји и на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде”. На вежби – „Штит 03”, учествовале су три јединице које је наша војска декларисала за учешће у Програму Партнерство за мир – моторизована пешадијска чета из састава Треће бригаде, са 180 припадника, вод војне полиције који броји 46 будућих мировњака, и вод АБХО са 40 војника и старешина. На вежби је ангажовано и 200 припадника Војске ради подршке.

До сада су припадници декларисаних јединица успешно реализовали вежбе „Штит 01” 2011. године и „Штит 02” 2012. године. Такође, уче-

– Припреме за вежбу биле су дејствене. Имали смо задатак да пружимо подршку Команди батальона у случају било каквих АБХО проблема или инцидента, на које друге јединице налазе, и да створимо сигурно окружење за извршавање задатака у региону – истиче командир вода АБХО капетан Милош Спанковић.

– У команди вода, одељењу за сузбијање криминалиштва, одељењу саобраћајне војне полиције и три одељења за војнополицијске послове имамо 46 припадника. Наши основни задаци били су да савештујемо команданта у мултинационалном окружењу и спровођемо ред и закон у зони операције – наводи капетан Милан Ристић, командир вода војне полиције.

ствовали су на више међународних вежби и курсева у Аустрији, Румунији, Немачкој, Македонији, Чешкој, Мађарској...

Директор самоevaluације пуковник Милан Радовановић истакао је да се вежба одвијала према планираној динамици.

– Оцене потврђују да су наше јединице на високом нивоу обучености, и надам се да ће после евалуације НАТО-а и њихове провере борбене спремности добити сертификат и, на тај начин, стати раме уз раме с најобученијим саставима других армија.

Циљ вежбе био је да се провери и оцени достигнути ниво борбених

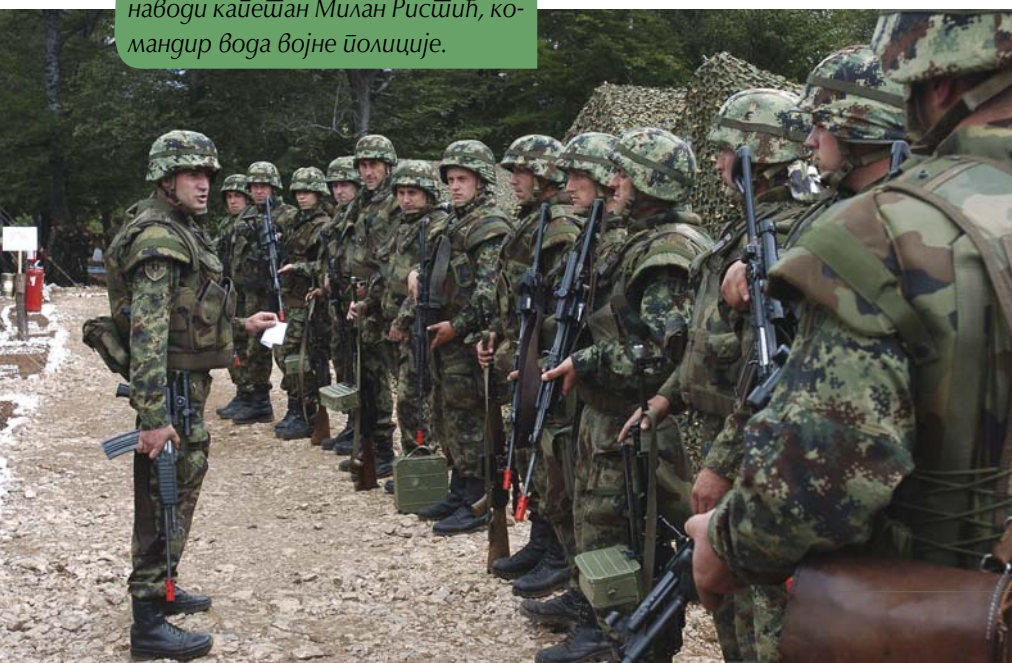
– Јединица којом командујем имала је задатак да контролише простор, обезбеди конвој и базе у којима смо распоређени, као и да сарађује с цивилима. Чеша у свом саставу има Команду, три стрељачка вода, вод за подршку и мешовити логистички вод – каже командир моторизоване пешадијске чете поручник Владица Спанковић.

способности декларисаних јединица за учешће у мултинационалним операцијама у складу са стандардима Концепта оперативних способности.

Потпуковник Золтан Рајда, начелник Штаба руководства вежбе, рекао је да су наше јединице оспособљене да учествују у мултинационалним операцијама и да извршавају задатке из друге мисије Војске и ван граница Србије.

Током извођења вежбе, учесници су користили савремено наоружање и опрему попут аутоматске пушке калибра 5,56 милиметара, возила „хаммер“ и савремена средства везе. Демонстрирани су хеликоптерски десант, начин обезбеђења конвоја, напади на базу и сарадња с Црвеним крстом. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

Потпуковник Војске Србије међу пиратима у Сомалији

Не окрећи леђа сиром

Лекар потпуковник Предраг Кастратовић и анестезиолог старији водник Бобан Каличанин, као део тима за хитне медицинске интервенције на италијанском броду „San Giusto“, на којем је била стационирана команда Мировне мисији Европске уније „Операција Аталанта“, провели су три месеца током којих су, осим медицинских процедура, научили како сачувати главу од гусара који пред зору нападају бродове који плове овим делом Индијског океана.

Иако је већ имао „мировњачког“ искуства из Конга 2011. године, потпуковник Предраг Кастратовић знао је да ће му боравак у мисији поморских снага Европске уније у борби против пирата, дуж источне обале Сомалије – EU-NAFOR Somalia – Operation ATALANTA, крајем прошле године, донети тренутке намењене само одбранима. Не само зато што је, за просечног Европљанина, реч о егзотичним пределима планете, већ и због

ашном рибару

блиских сусрета с негативцима о којима редовно стижу вести о томе како су отели неки брод, посаду или морнаре, за које траже откуп од матичних држава, а који су до перфекције увежбали како да се „у секунди“ претворе у безбедне рибаре који траже помоћ великих бродова да би се лечили или окрепили.

– Када се говори о узроцима појаве пиратства, обично се истиче нестабилна безбедносна и политичка ситуација у овом делу света која почива на корупцији, спрези власти и криминала, али и на брзом расту популације и тешкој економској ситуацији у Сомалији. Такође, један од основних предуслова је и повољан географски положај дуж поморских праваца од велике важности. О томе како ови људи успевају да остану то што јесу у време сателитског праћења, софистициране опреме за лоцирање и осталог – има доста претпоставки и јефтених прича. Многи су склони да кажу како је толеранција према пиратима игра која многим државама омогућава да оправдају постојање нимало јефтених флота. Такође, цела ствар се користи за увежбавање јединица. Пилоти лете, чекирају процедуре, праве снимке... Шта год да је позадина, реч је о опасним људима, спремним на све, па и да убију – истиче потпуковник Кастратовић.

Поморска авантура

Авантура је за наше људе започела 17. септембра прошле године, када су се на Сејшелским острвима укрцали на италијански брод „San Giusto“. Лекар, специјалиста опште медицине, потпуковник Предраг Ка-

стратовић, из Одсека за војно здравство Управе за логику, и медицински техничар, анестезиолог, старији водник Бобан Каличанин, с Војномедицинске академије, ангажовани су као део тима за хитне медицинске интервенције. На броду су боравили три месеца, током 12. ротације те мисије Европске уније, уз срдачно гостопримство домаћина. – Мисија је одлично организована. Пловили смо сво време дуж источне обале Африке, и то 15 до 20 дана на мору, затим два или три дана били на копну... Раније су у овој мисији припадници наше војске били присутни као посматрачи, а ово је наше прво учешће, реализовано билатералном сарадњом с Италијом. На броду је око 350 људи, од чега двадесетак чини мултинационалну команду. „San Giusto“ је главкомандујући брод током ове ротације. То је велико пловило с три хеликоптера, унутра су чамци, уређено до детаља. Читава флота, коју чине и француски, немачки, шпански, холандски и румунски бродови, под његовом је командом. Они се мењају на шест месеци. Штаб мисије је, после италијанског, пребачен на шпански брод, у Цибутију 6. децембра, када је ова ротација и завршена – наводи потпуковник Кастратовић.

Такође истиче да је је првенствени задатак „Операције Аталанта“ борба против пирата и заштита Светског програма за храну.

– Пошто је Сомалија велика, а сиромашна земља у којој велики број људи гладује, у њу свакодневно долазе многобројни бродови који допремају храну. Управо то и привлачи пирате. А ми смо били ту да обезбедимо пролаз и сигурност. У Аденском заливу је велика фреквентност пловила. Саобраћај је интензиван. Маршруте

Снимко Р. ПОГОВИЋ

Пошћуковник
Предраг Каспратиовић

МИСИЈА

Војна операција поморских снага Европске уније у борби против пирата, дуж обале Сомалије – EUNAFOR Somalia – Operation ATALANTA, има мандат да штити бродове Светског програма за храну и Афричке мисије у Сомалији који испоручују храну и помоћ расељеним лицима у тој земљи, уз спречавање напада пирата и разбијање пиратских група у зони извођења операције.

бродова су укрштене. Инциденти са пиратима се редовно догађају. Недавно су пуцали на један холандски брод, а он је одговорио на ватру и потопио их.

Мисија Европске уније у водама Индијског океана уз источну обалу Африке није усамљена. Мандат има и НАТО који такође обезбеђује пролаз бродовима, а ту су и Индија, Русија и Кина са својим бродовима који прате своје товари. Постоји препоручени коридор који је практично непрекидно обезбеђен.

Кад су разбојници запуцали...

Пирати ипак не одустају. Многе би занимало какви су то људи. Како изгледају и личе ли на оне из филмова.

– Они су дечаци, млади људи између 15 и 25 година, опремљени чамцима с јаким моторима. Са собом вуку мердевине и буриће с горивом. Наоружани су калашњиковима. Тихо приђу броду, закаче се мердевинама, попну се, обично пред свитање, преузму команду и мењају курс, окрећу га према обали Сомалије. Онда траже откуп за брод, у зависности од тога којој земљи припада, која је вредност терета, који број чланова посаде... – наводи наш мировњак.

Дан-два пред долазак наших мировњака пирати су отели један брод, прича потпуковник Кастратовић. Италијани су извиђали својим хеликоптерима и примакли се више него што су смели. Разбојници су запуцали. Пилот је рањен, али је повреда брзо санирана. Прича је прича, али непосредни сусрет с пиратима подиже адреналин „у црвено“. Поготово што се од лекара очекује да прегледа „рибаре“ придошлице на „San Giusto“.

– Мој сусрет с пиратима био је школски пример њихове тактике. Пирати кад виде војни брод, „претворе“ се у обичне рибаре, моментално побацају оружје у море. Наши мировњаци су их привели јер су им

били сумњиви, иако им нису нашли оружје. Знамо да имају своје системе да га касније пронађу. Опремљени су GPS опремом и имају добре информације ко је ко и с чијим бродовима имају посла. Дакле, војници пришли, комплетно наоружани, а претходно су хеликоптери извидели целу зону. Пирати већ побацали оружје, предају се. Приводе их. Сви знају да су пирати али за то немају доказе. Доводе их на брод и започиње испитивање. Обавештајци их испитују, они дају податке, то траје... Пре тога иде купање, дезинфекција, прегледи, пошто су прљави, јер су данима су на тим чамцима. Могу да се удаље од обале Сомалије до 500, 600 километара.

НЕСУЋЕНИ РОК КОНЦЕРТ

– Свирам гитару, па смо добар део слободног времена вежбали за концерт за који, на крају, капетан није дао дозволу. На репертоару је требало да буде пар италијанских композиција, Skorpionsi „Wind of change”, Bon Jovi „It’s my life”... Имали смо комплетну опрему и озвучење за цео бенд. Бубњара. Иако нисмо имали концерт, остала ми је у сећању сјајна атмосфера с наших проба – сећа се наш мировњак.

леме контактирају се колеге у Риму. Рад у амбуланти понекад је монотон, нема радног времена, ради се тако да се обаве сви задаци. Са мном је био и један млађи лекар, Италијан, без превише искуства, па смо ми били попут супервизора. Део дана увежбавали смо могуће ванредне ситуације, да бисмо брже реаговали ако до њих дође – спуштање палубе, уношење и изношење пацијената. У мисији ми је цимер био италијански пуковник Ђезар Фантоно, који је био главни лекар за целу операцију. Било је и људи из Италије, Немачке, Португала, Данске, Холандије, Енглеске, Румуније, Хрват, два Црногорца.. Морам још једном да кажем да су Италијани били сјајни домаћини. Имали смо привилегију да користимо сателитски телефон и све што имају и они.

Из Африке је двојац Војске Србије донео кући и два папира. Један је доказ да су од Кетрин Ештон, главнокомандујуће снагама Европске уније, одликовани за учешће у мисији „Операција Аталанта”, а на другом је потврда да су једног дана, када је у Србији била календарски зима, прешли Екватор у 18.22. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

Често се дешава да немају горива да се врате назад па циљано нападају брод да би се снабдели горивом. Плутају док не отму брод. После испитивања требало би да се процесуирају у Италији или у земљама с којима постоји уговор о томе, у Кенији. Италијани су свесни да им се то не исплати, јер није реч само о мисији хватања, већ и одвраћања пирата. Дакле, све се своди на следеће – пирате ухватимо, прегледамо, сликамо и испитамо. Пошто је њихов чамац с два мотора уништен, Италијани им дају гумени чамац с ванбродским мотором, одећу, обућу. Искрцали смо их у неком другом делу Сомалије – присећа се потпуковник Кастратовић.

Он истиче да приведени пирати нису уплашени и да вешто играју своје улоге.

– Увек имају своју причу, како су рибари, залутали... Човек би се често сажалио кад их чује. Међутим, имали смо преводиоца, Арапина из Џибутија који је био морнар, официр. Он нас је упозоравао да изглед тих људи вара и да водимо рачуна да им не окрећемо леђа! Они делују тако јадно, али се у моменту претварају у убице. Без размишљања.

Пирата нема много, каже доктор. Имају свој матични брод, али су веома добро организовани.

– То је тамо, убеђен сам, државни посао. Питање је само до ког врха у држави досеже... Спрега свакако постоји. Матични брод и лаки чамци који иду у акцију, пред свитање. Закаче се мердевинама с кукама. Отимају – сматра потпуковник.

На Екватору у 18.22

Неуобичајени догађаји су оно што се памти у мисијама. Ипак, свакодневни задаци, увежбавање медицинских процедура и техника, у великој мери испунили су време наших мировњака проведено на броду „San Giusto”.

– Срећом, није било ванредних медицинских догађаја. На једном шведском цивилном броду, на танке-

ру, човек је имао прелом обе потколенице. Болница је била на шпанском броду који је део флоте, па смо помогли.

Била је још једна ситуација у којој нисам учествовао, већ колега Бобан Каличанин. Жена, војник, двадесетак година, имала је претећи побачај. Јављају нам преко чета да девојка крвари и они не могу да зауставе крварење, па смо румунским хеликоптером послали нашег доктора хирурга, Италијана, и нашег техничара Бобана. Девојка је транспортована на копно где је санирано крварење. Иако смо уговорили с њиховим гинекологом да се интервенција уради у Могадишу, у Сомалији, они су је превезли авионом у Кенију, што је Румуне коштало 35.000 евра. Што је најважније девојка је била добро.

Када нема ванредних медицинских догађаја, лекари и медицинско особље обављали су редовне рутинске прегледе, што је значајно за брод на којем се налази 350 људи. Дан на броду има устаљени ритам.

– После устајања уобичајен је јутарњи брифинг, у добро опремљеној амбуланти, с телемедицином. То је соба с директним контактом с римском војном болницом. За све стручне ди-

ТАНЗАНИЈСКА ПИЦА

– На броду је храна једна од најважнијих ствари. Кувари су „главне фаце”. Предјело су увек три врсте пасте, лазање и остало. Јели смо рибу, јастоге... Италијани су „људи” за пицом, то нигде нисам видео. И у Танзанији су тражили пицерију. Питали смо их – како у Танзанији да нађете италијанску пицу?! Они, ипак, редовним вежбањем одржавају „линију” и кондицију. У том делу Индијског океана море је предивно, чиста егзотика. Сејшели су чудесни, Танзанија такође, Оман, Сомалија, Танзанија, Џибути – све бисери Африке – прича потпуковник Кастратовић.

Падобранци
на задатку

Скокови на слободно

Падобрански батаљон Специјалне бригаде наше војске има завидна искуства у оспособљавању падобранаца за потребе система одбране Србије, као и у обуци падобранаца из осталих земаља региона, у оквиру програма међународне војне сарадње.

Заменик команданта 63. падобранског батаљона мајор Бобан Георгијев каже да је у оквиру падобранске обуке реализовано око 1.200 тренажних падобранских скокова. Наиме, у Батаљону је спроведена основна падобранска обука, приликом селекције кандидата за пријем у падобрански батаљон, затим курс млађих инструктора падобранаца, којим је руководила заставник Радмила Ђурић, као и падобрански скокови за падобранце ван састава Бригаде.

Недавно је завршен први овогдишњи курс више падобранске обуке у Војсци Србије. Имао је 18 полазника – 14 из Специјалне бригаде, по двојица из Специјалне антитерористичке јединице МУП-а Србије и Војске Црне

Горе. Руководилац обуке заставник Мирољуб Јанићијевић и инструктори заставник Сениша Мићић и старији водник прве класе Дарко Качавенда имали су задатак да оспособе падобранце за извођење скокова на слободно дејство падобранима типа „крило“, са средњих и великих висина, уз извршење прелета.

Капетан Марио Брадић, заменик командира падобранске чете за обуку, тврди да тај ниво оспособљавања у падобранству обухвата сложене психомоторне активности и овладавање техником управљања у слободном паду и отварањем падобрана на одређеној висини.

„Полазници су били мотивисани за вишу падобранску обуку, јер је она престижна за сваког припадника Бригаде, посебно падобранског батаљона. Такав курс је улазница за усавршавање у војном падобранству, а после обуке падобранци могу отићи на курс за млађег инструктора падобранства, а касније на курс за инструкторе падобранства“, објашњава заставник Јанићијевић.

Млађи водник прве класе Божидар Глигоријевић из Специјалне антитерористичке јединице наводи да су припадници тог састава МУП-а током обуке овладали офанзивном употребом падобранских скокова.

„Полазници из Црне Горе су у Нишу већ завршили курс основне падобранске обуке са шест скокова, док су у оквиру више падобранске обуке до сада извели 25“, наводи водник прве класе Драшко Ђукњић из чете специјалних снага Војске Црне Горе из Даниловграда.

Учесници тактичких вежби, бојевих гађања на стрелишту „Међа“, падобранског и специјалног десанта на домак Лесковачког поља стекли су сертификате о оспособљености за скокове на слободно дејство из војних падобрана, у дневним и ноћним условима, с наоружањем и опремом, са висина од 1.000 до 5.500 метара, на терене малих димензија и са препрекама у околини. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ

Одржавање пловних објеката у Речној флотили

Ослонац на сопствене снаге

У Речној флотили заступљени су сви видови одржавања војних пловних средстава које регулише Правилник о одржавању наоружања и војне опреме у Министарству одбране и Војсци Србије, од основног, техничког, ремонта, модернизације, оправки, до контролних прегледа

Пловна средства у Речној флотили одржавају се најчешће сопственим капацитетима тог састава Војске Србије, а повремено и у цивилним предузећима.

У Речном доку касарне „Александар Берих” ради се на подводним деловима трупа, прегледу осовинског вода, пропелера, кормила и осталих виталних склопова речног патролног чамца. Према речима мајора Звездана Ђурића, начелника Групе за одржавање у Одсеку за логику Команде Речне флотиле, доковање се на бродовима челичног и алуминијумског трупа, у начелу, изводи сваке две године, а на бродовима с пластичним трупом, попут десантно-јуришних чамаца, сваке године. Приликом извођења радова ангажују се сопствене снаге, што захтева упошљавање свих запослених из техничке радионице.

– У односу на остале логистичке јединице Војске Србије, вод за одржавање техничких средстава, својим капацитетима, поред класичних, врши и специфичне послове одржавања пловних објеката, између осталог чамаца, ванбродских мотора, различитих типо-

ва бродова – од речних миноловаца до десантно-јуришних чамаца, као и средстава које користе понтонирске јединице Флотиле – наводи капетан Предрог Мојићевић, командир чете.

Одељења за бродоградњу и браварију, електромеханику и електронику, бродомашинство и мотористику, наоружање и минска средства и речни док брину да многобројна пловна средства јединице буду исправна и да у сваком моменту одговоре захтевима ангажовања на пловним воденим токовима.

Кроз речни док, на пример, у коме се брод диже „на суво” одржавање подводног дела трупа брода, које обухвата и скидање наслага алги, варење оштећења на оплати, репарацију подводних вентила, заштитно фарбање, током године прође пет-шест бродова.

Поред одржавања пешадијског оружја и бродских противавионских двадесетмилиметарских топова и тридесетмилиметарских бацача граната, специјалисти одељења за наоружање и минска средства, у сарадњи с Техничким ремонтним заводом из Крагујевца, брину и о исправности речних мина и миноловки, као и целокупне ронилачке

опреме ронилачке чете. Од њих се захтева да стално прате развој средстава подводне опреме. Слично је и са специјалистима за одржавање бродских навигацијских радара, електронских уређаја и система веза, каже поручник Јован Илић, командир вода за одржавање.

Да мајстори за бродомашинство и мотористику не би радили у скученом простору бродских моторних одељења, радионичка хала опремељена је и шинском дизалицом, па се транспортовање бродског мотора, од брода на везу до радионичког места у хали, и обрнуто, врши уз занемарљиво физичко напрезање. На специјалним струговима импозантних димензија, намењених за обраду бродских осовина и вратилних водова, ради Богдан Рајачић.

Бројни алати, од основних до специјалних, неопходни за свакодневно функционисање радионице, захтевају свакодневно одржавање. О томе се брине Здравко Ковачевић, који је за двадесет осам година службе у Речној флотили радио послове од браварије до бродског механичара.

Због габарита који онемогућавају доковање у Речном доку, на доковању у новосадском бродоградилишту налази се и речна станица за размагнетисање бродова „Шабач”. На њој радове, уз ангажовање припадника техничке радионице флотиле, изводе и радници предузећа „ЦЕЛ-МОНТ” из Новог Сада. После једног, односно три месеца, колико се предвиђа трајање радова, Речна флотила добиће још два ремонтвана пловна средства, што ће се позитивно одразити на њене оперативне способности. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

„Air solution 2013”

Отворена граница за безбедно небо

Тема дводневне билатералне ваздухопловне војне вежбе, која је реализована по трећи пут у ваздушном простору Србије и Румуније, била је контрола и заштита ваздушног простора и извођење операција, а циљ унапређење способности команде и јединица нашег ваздухопловства и противваздухопловне одбране у процесу оперативног планирања и обезбеђењу ваздушног простора у окружењу

Почетним сценаријом вежбе „Air solution 2013” предвиђено је да ловачки авиони српског и румунског ваздухопловства пресретну транспортне, који полећу с територија две државе, и да их, после идентификације, призме на аеродроме Батајницу и румунски Кампја Турзи.

Затим су акцију ваздухопловне ватрене подршке на територији друге државе обавила четири српска „супергалеба Г4” и два румунска МиГ-а 21 „ланцер”, којима су све време лета ловачку заштиту из ваздушног простора пружали авиони МиГ 21, с обе стране.

Снимио И. САЛИНГЕР

15. јун 2013.

ЈЕДИНСТВЕНА ВЕЖБА У ЕВРОПИ

37

Вежба „Air solution” организује се од 2009, а реализује се сваке друге године. Наставак је дугогодишње сарадње Румуније и Србије, започете 2004. године, а заснована је на Техничком споразуму Румуније и Србије, којим се отвара ваздушни простор две државе. Јединствена је у Европи јер током вежбе сви ангажовани ваздухоплови слободно прелећу границе две државе.

пријатељства две државе, војски и народа, као и добре сарадње у области регионалне безбедности.

Како наводи командант 204. ваздухопловне бригаде, учесници „Air solution 2013”, једне од највећих билатералних вежби планираних током 2013. године, биле су скоро све јединице стациониране на аеродрому Батајница.

– У односу на прошлу годину, ове године су састави ангажовани на вежби били бројнији. Учествовале су снаге 101. ловачко-авијацијске ескадриле, 252. школско-борбене авијацијске ескадриле, 138. транспортно-авијацијске ескадриле и хеликоптерске јединице из 890. мешовите хеликоптерске ескадриле, из 204. ваздухопловне бригаде, као и 126. бригада за ваздушно осматрање, јављање и навођење, која је активно наводила наше и румунске снаге.

Генерал Бандић је закључио да је ова „изузетно сложена вежба” показала нашу спремност за сарадњу са суседима ради успостављања безбедне контроле и заштите ваздушног простора Србије. Представник Оружаних снага Румуније, потпуковник Аурелиан Нита рекао је да је оваква размена искустава веома битна за регион, те да се нада да ће у годинама које долазе бити још интензивнија. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

Учесници вежбе потврдили су да је за регионалну сарадњу и безбедност нарочито битно подизање нивоа координације и интероперабилности између ваздухопловства Војске Србије и Оружаних снага Румуније у извођењу операција ваздухопловне ватрене подршке.

Командант заједничке вежбе бригадни генерал Предраг Бандић потврдио је да су предвиђене активности успешно реализоване.

– У ваздуху је било око 30 ваздухоплова и готово 200 учесника. Повећање броја ангажованих ваздухоплова и људи на вежбама, из године у годину, доказ је

Другог дана вежбе реализована је операција борбеног трагања и спасавања, током које је, први пут у историји српског ваздухопловства, један

хеликоптер Војске Србије, Ми 17, прелетео на територију друге државе, где је с два румунска хеликоптера учествовао у акцији трагања и спасавања обореног пилота. Истовремено, такву акцију на територији Србије имала су два румунска хеликоптера „пума”. За крај, приликом повратка ваздухоплова на матичне аеродроме демонстрирана је ваздухопловна ватрена подршка на територији друге државе.

Снимио В. ЛУКОВИЋ

Макетарски празник у Мошонмађаровару

Наступ српских макетара

У мађарском граду Мошонмађаровару одржано је макетарско такмичење, на којем су учествовали представници великог броја европских земаља. Запажено учешће имали су и макетари из Србије, који су на најбољи начин представили део српске војне историје и традиције.

Макетарство као хоби одавно је добило нове димензије, којима су превазиђена генерална схватања о томе да је реч само о још једној игрици и разбризи младих и старих заљубљеника у војну технику и тематику. Ниво квалитета и веродостојности израђених реплика средстава војне технике временом је сврстао ту делатност у један вид примењене уметности.

Макетарство је, осим развоја техничке културе и низа лепих вештина, постало и својеврстан универзални језик људи са различитих простора које интересује војна исто-

рија и традиција. Кроз израђене макете презентује се властито наслеђе и преноси информација о делу техничких достигнућа друштва, државе и војске.

Типичан пример претходних навода јесте макетарска изложба и такмичење које се традиционално одржава у мађарском градићу Мошонмађаровару, који се налази на тремеђи Мађарске, Аустрије и Словачке. На тој изложби већ 13. пут запажено учешће имају и макетари из Србије, који се у значајном броју појављују на овом догађају.

Ове године је у званичном такмичарском делу било пријављена 1.201 макета. Те бројке указују да је реч о озбиљној организацији догађаја, који се реализује уз помоћ локалне самоуправе, привредне коморе региона Мошон, те других комерцијалних субјеката. Организацији такмичења у великој мери доприносе и домаћи и страни макетари.

Манифестација је ове године одржана у неколико објеката Пољопривредног факултета, који је, према наводима домаћина, најстарија високошколска установа овог типа у Европи.

О ИЗЛОЖБИ

Изложба у Мошонмађаровару једна је од највећих европских манифестација те врсте и окупља велики број макетара из читаве Европе. Одржава се по 17. пут, а изложбу просечно посети око 5.000 људи. Такмичење се одвија у 54 категорије, и то у зависности од врста и размере макете, као и категорија макетара (јуниори, кадети, омладинци и сениори).

Захваљујући разумевању и подршци организатора такмичења, српски макетари, који су организовано наступили под окриљем Макетарског савеза Србије, добили су централну позицију у једној од изложбених хала. Посетиоци су на штанду Макетарског савеза Србије, поред државне заставе, могли да виде део макета ваздухоплова који су се налазили или се још увек налазе у наоружању српског ваздухопловства, укључујући и поједине типове ваздухоплова који су пројектовани и израђени у домаћој ваздухопловној индустрији.

Такмичењу су присуствовали и бројни други макетари и љубитељи макетарства из наше државе, те представници Међународног удружења макетара Србије (IPMS), који нису узели учешће у такмичарском делу.

Српски макетари су показали да равноправно могу да се носе са најбољим европским макетарима, о чему сведоче и награде које су освојили Виктор Козлик, Зоран Јаковљевић, Влада Мирчетић (златне медаље) и Алекса Елез (бронзана медаља). Својеврсно признање домаћим макетарима било је и учешће двојице наших судија, Виктора Козлика и Дејана Ранкова, у суђењу у такмичарском делу.

Несумњиво да ће љубазни домаћин и многобројни посетиоци, позитивна атмосфера и дружење са макетарима из других земаља бити, према речима наших учесника, додатни аргумент и подстрек за још бољи и организованији наступ на другим сличним међународним и домаћим макетарским изложбама и такмичењима, која предстоје у наредном периоду. ■

Припремио Славиша ВЛАЧИЋ

ВЕСТИ

39

>>> АКЦИЈА „Војни лекар на селу“, тринаеста коју је организовала 250. ракетна бригада за ПВД, одржана је у шумадијском селу Доња Шаторња, у општини Топола. Медицинске екипе прегледале су стотинак мештана у сеоској амбуланти и њиховим домовима. Уз општи медицински преглед, њима је контролисан рад срца, измерен ниво шећера у крви и подељени неопходни лекови. ■

>>> ПРИПАДНИЦИ 98. ваздухопловне бригаде наше војске, Црвеног крста из Краљева и Завода за јавно здравље тог града посетили су, у оквиру акције „Војни стоматолог у сеоској школи“, Основну школу „Милун Ивановић“ из Ушћа. Ученицима од првог до четвртог разреда војни стоматолог Весна Пешић говорила је о превентиви и одржавању хигијене уста и зуба, док је основцима од петог до осмог разреда волонтер Црвеног крста Андријана Јеремић одржала предавање о болестима зависности. ■

>>> ПРОФЕСОРИ и студенти Филозофског факултета у Нишу посетили су припаднике Треће бригаде у Нишу, Куршумлији и на бази „Велики трн“. Командант бригадни генерал Желимир Глишовић говорио је гостима о организацији јединице, њеним задацима и учешћу у мировним операцијама. У касарни „Топлички устанак“ у Куршумлији старешине 37. механизованог батаљона приказали су наоружање и борбену технику. Декан Факултета Горан Максимовић положио је венац на споменик палим борцима 354. пешадијске бригаде. ■

>>> ДЕЦА из вртића „Венди“ новосадске Предшколске установе „Радосно детињство“, с васпитачицама Анамаријом Злојутром, Емином Дукић, Ружом Лихварчек, Светланом Михајловић и педагогом Драганом Милошевић, посетили су Речну флотилу. Разгледали су касарну у којој је распоређен тај састав Војске Србије, бродове и дружили се са морнарима. Најмлађи Новосађани обишли су и спомен-собу Флотиле, у којој им је представљена историја јединице. ■

>>> НА дванаестом фестивалу оптимизма „Беби егзит“, под слоганом „21 бајка за паметно одрастање деце 21. века“, у новосадском Спортско-пословном центру „Војводина“, малишанима и њиховим родитељима војничку професију приближили су припадници Речне флотиле и Прве бригаде Војске Србије. Морнари, извиђачи и инжењерци одговарали су на питања посетилаца, којима су показали ронилачку опрему и опрему за верање, наоружање, опто-електронска средства и средства за осматрање. ■

Меморијални турнир „Генерал Љубиша Величковић” Успешна војничка каријера

Поводом четрнаест година од погибије команданта Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране Војске Југославије генерала Љубише Величковића, у његовом родном селу Црљенац, наомак Пожаревца, и ове године органи-

зован је низ манифестација којима је обележен 1. јун – дан када је 1999. године настрадао.

На традиционалном фудбалском турниру учествовале су екипе нашег ваздухопловства и противваздухопловне одбране, Центра за обуку

Копнене војске из Пожаревца, месне полицијске станице и села Црљенац.

У име припадника Војске Србије венце су на спомен-обележје у родном месту генерала Величковића положили бригадни генерал Дејан Јоксимовић са сарадницима, а почаст су одале и делегације општина Мало Црниће, Жабари, генералови ратни другови, представници аеро-клуба који носи његово име, фудбалске и ловачке организације, чланови породице и бројни пријатељи.

Генерал Љубиша Величковић остварио је успешну војничку каријеру – више пута је одликован високим војним одликовањима, а два пута ванредно унапређен. Носилац је Златног летачког знака, за сваког пилота најдражег признања. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Сећање на Стева Илића, генерал-пуковника у пензији Узор старешинама Војске Србије

Носилац партизанске споменице, научник, генерал-пуковник у пензији Стево Илић рођен је 14. априла 1922. као једно од троје деце, у личној породици у селу Мазин, наомак Госпића. Већ као дечак почео је сам да обезбеђује средства за живот, што је утицало да рано сазри у озбиљног младића.

Гимназију је завршио 1941. у Земуну, исте године када се, 21. новембра, укључио у Народноослободилачки покрет. Старешине су училе његове вештине у комуникацији, па су му повераване одговорне дужности и задаци које је увек успешно обављао.

У послератном периоду, после политичких, обављао је и војнодипломатске дужности – као војни аташе у Риму и Атини. Након унапређења у

чин генерала, 1968. године започиње рад у војном школству, најпре као наставник, затим начелник Катедре стратегије, а затим и на дужности начелника Школе националне одбране.

Генералски рад – „Предмет, садржај и класификација наше војне науке”, успешно је одбранио, а угледни професори потврдили су да се рад „може користити у практичне сврхе, приликом разраде наше теоријске мисли”.

Био је један од организатора Првог симпозијума о војној науци у нашој земљи, који је одржан 1970. године, где је његов реферат „Класификација

наше војне науке” изазвао пажњу, што је допринело да се тада предложена класификација прихвати као званична.

Генерал Стево Илић одликован је 11 пута – добио је девет домаћих одликовања, од Ордена партизанске звезде с пушкама (1965) до Ордена заслуга

за народ са златним звездама (1982), као и пољска и италијанска признања.

Кроз живот га је верно и достојанствено пратила супруга Вера, као и ћерке Мила и Мина. Помагао је многим, знанима и незнанима, не да би му били захвални, већ из убеђења да људима треба помоћи. ■

Др Спасоје МУЧИБАБИЋ

Пише
Милан МИЈАЛКОВСКИ

УБИСТВА ВОЈНИКА У ЛОНДОНУ И ПАРИЗУ

Неизвесност одбране од „самоуких терориста“

41

Терористички напади у Лондону (22. маја) и Паризу (25. маја), у којима је на бруталан начин мачетама убијен британски војник Ли Ригби и ножем рањен француски припадник војске Седрик Кордије, несумњиво су у вези с терористичким нападом у Бостону (15. априла), будући да су их извели „самоуки терористи“. Наиме, Лија Ригбија убили су Мајкл Адеболоацо (28) и Мајкл Адебовале (22), Британци нигеријског порекла, а Седрика Кордијеа напао је тридесетогодишњи мушкарац северноафричког порекла.

Иако је британска полиција 26. маја ухапсила још три особе због основане сумње да су повезане са завером за убиство британског војника, многе чињенице указују на то да је на сцени нови облик исламистичког тероризма, чији су носиоци „придружене снаге“ Ал Каиде. То потврђује и изјава двојице Британаца који су напали Ригбија: „Младић је убијен зато што је британски војник који је убијао муслиманске жене и децу у Ираку и Авганистану. Кунемо се Алахом Свемогућим да се никада нећемо престати борити против вас...“.

Реч је о „неотклоњивим“ узроцима исламистичког тероризма, односно о „издаји ислама“, како их је квалификовао британски премијер поводом поменутог убиства у Лондону, узроцима који „производе“ радикалне исламисте

чији је репрезент терористичка Ал Каида, а који су изнедрили још многе терористичке групе и самосталне терористе широм света. Њихова је фанатизованост тотална.

Одбрана било које државе од радикалних исламиста врло је компликована и неизвесна, првенствено због тога што они следе једно од неколико легалних и легитимних учења (школа) у исламу, за која чврсто верују да су исправна – треба да им се врате муслимани („вероодступници“) свих других школа у исламу, а грађани других вероисповести („неверници“) да пређу у ислам. Ради постизања таквог циља одлучни су да употребе сва средства. Себе доживљавају као једине браниоце ислама.

Иако многе државе чине напоре да спрече и сузбију такав екстремизам, само су делимично успешне у томе. Заправо, радикални исламисти наносе највећу штету исламу. Већина муслимана противи се њиховом насиљу; код грађана у земљама чије вредности нападају изазивају подозрење, док код

десничара подстичу „осветничке нападе“ на муслимане и њихове верске објекте.

Одбрана западноевропских земаља од радикалних исламиста била је непосредно после 11. септембра 2001. извеснија него данас. Милитантни екстремисти били су организовани у „спавајуће“ ћелије Ал Каиде, која их је „будила“ у погодном тренутку (на пример, у Мадриду 2004, Лондону 2005. и 2006. године). Антитерористичке службе држава Западне Европе показале су умешност и ефикасност у откривању и онеспособљавању припадника различитих „филијала“ Ал Каиде.

Истовремено, регистровале су нову стратегију исламиста – њена суштина јесте да се чланови самостално опредељују, припремају и изводе терористичке нападе. Реч је о екстремисти-ма који респектују способност обавештај-

них служби да детектују њихово организовање. Стога, они не стварају групе, ћелије, већ самостално испољавају насиље.

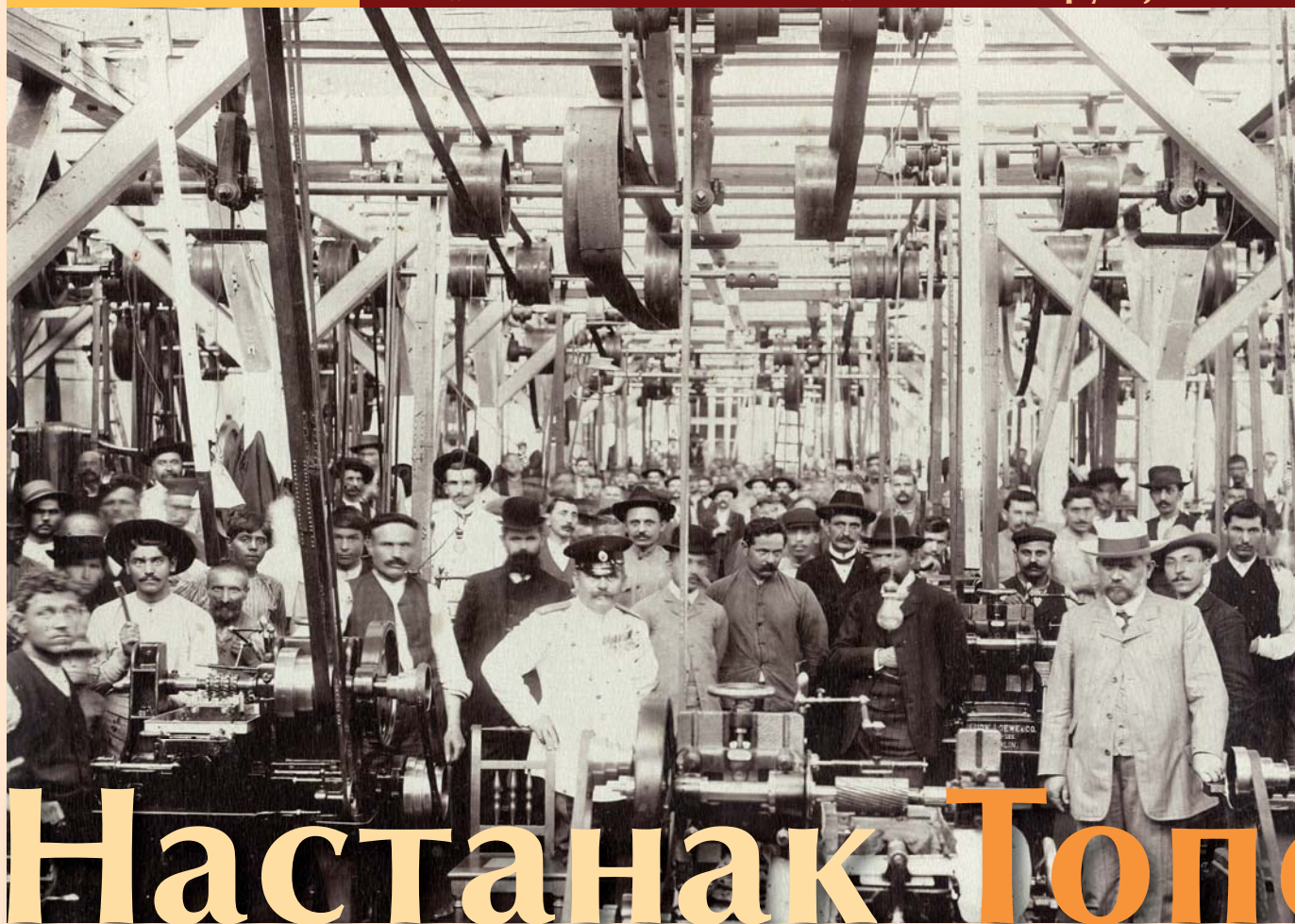
Одбрана од тероризма, на тај начин, постаје знатно неизвеснија, а ангажовање безбедносних служби обимније, јер су у трагању за потенцијалним терористима усмерени на већи број грађана, нарочито на муслимане у сопственој земљи. Често су приликом откривања таквих „самоуких терориста“ могући пропусти, а оперативни надзор свих регистрованих захтевао би велико исцрпљивање одбрамбених ресурса.

Коначно, компликованост одбране од таквог облика тероризма потврђује и чињеница да перјанице селефијског учења у исламу у континуитету „производе“ нове исламисте, а да друштва и државе које они нападају не показују одговарајућу моћ да ваљано integriшу исламисте у своје структуре и одврате их од терористичког деловања. ■

Радикални исламисти наносе највећу штету исламу. Већина муслимана противи се њиховом насиљу; код грађана земаља чије вредности нападају изазивају подозрење, док код десничара подстичу „осветничке нападе“ на муслимане и њихове верске објекте.

Пише Зоран ШУШИЋ

Од „Тополивнице“ до „Застава оружја“

Настанак Топо

Одмах по доласку у Крагујевац, Шарл Лубри започиње радове на оспособљавању „Тополивнице“, што је, нажалост, ишло веома споро. Подземне воде ометале су изградњу пећи за ливење, здравствено стање Лубрија било је лоше, а говорило се и о томе да Лубри опструира рад „Тополивнице“ због Кримског рата. Упркос проблемима, „Тополивница“ је оспособљена за рад и прво успешно ливење топова збило се 27. октобра 1853, на Свету Петку. Књаз је лично присуствовао том догађају и даровао Лубрија ручним сатом са српским грбом, вредним скоро две његове месечне плате.

Нakon протеривања Кнеза Милоша Обреновића из Србије 1839. године, а нарочито после пада Кнеза Михаила 1842. године, српска војска је у потпуности занемарена. Нови властодршци, на челу с Томом Вучићем Перишићем, заговарали су идеју да стајаћу војску треба заменити народним четима. Революционарни догађаји у Мађарској 1848. године, у којима су учествовали и Срби из Србије, које је предводио Стеван Петровић Книћанин, показали су слабост српске војске која, у додиру с модерно наоружаним и организованим трупима, није представљала озбиљну силу. Стога је влада увидела да је неопходно реорганизовати и наоружати војску, али је наишла на жестоко супротстављање Аустрије, која не само да није дозвољавала извоз сопственог оружја у Србију, већ је и на све начине онемогућавала да га увезе из било које друге земље. Српска влада схватила је да нема другог избора него да производњу оружја организује у Србији.

Први покушаји да се фабрика оружја изгради у Београду, под руководством лијешког артиљеријског официра Максимилијана Нијепрека, пропали су због притиска Аустрије, којој је било познато све што се догађа у српској престоници. Зато Кнез Александар Карађорђевић, на основу предлога Министарства финансија, 17. марта 1851. доноси одлуку о пресељењу „Тополивнице“ у Крагујевац, који је, за седиште фабрике оружја, био погодан и због постојања низа намен-

ских објеката и оружарске традиције у том крају. Наиме, још 1832. године у Крагујевцу су постојале „Државна воена радионица“, „Барутана“ и „Оружехранилица“, а од 1836. године и „Арсенал за ручну оправку оружја“.

Под надзором Министарства унутрашњих послова

С обзиром на тадашње политичке прилике, набавка неопходних машина за рад „Тополивнице“ и стварање могућности за самостално ливење топова постали су стратешка питања Србије. Министарство унутрашњих дела затражило је од Совјета да једно „поузано лице“ поведе рачуна о томе да Лудвик Лашосе испоштује све уговорене обавезе и да машина израђена у његовој „Тополивници“ у Лијежу буде безбедно и у што краћем року транспортована у Србију. Под будним оком и диригентском палицом министра унутрашњих послова Илије Гарашанина и његовог помоћника Косте Магазиновића то се и десило, две године пре успешног изливања првог топа, што се званично узима за датум оснивања „Тополивнице“.

Основни проблем у изградњи „Тополивнице“ био је обезбеђење стручног кадра. Имајући у виду лоша искуства са Нијебреком у Београду, веома озбиљно се приступило проналажењу стручњака који би био у стању да покрене производњу у „Тополивници“ у Крагујевцу. Избор је пао на Шарла Лубрија, који је 1852. године од француског министра ра-

ШАРЛ ЛУБРИ – ПРВИ УПРАВНИК

Шарл Лубри рођен је у Паризу 23. децембра 1798. године. Као дечак исказивао је смисао и интересовање за хемију. У двадесетој години ступио је у војску, али је наставио учење хемије, тако да је 1820. године стекао звање пиротехничара, а две године касније и звање ливца. Радио је као контролор ливења у тополивницама у Стразбуру, Тулузу и Дуеу. У једном периоду био је члан Комисије за ватрено оружје. „Орденом витеза легије части“, за вишегодишњи успешан рад у војној индустрији, одликован је 17. јуна 1850. године. Оженио се 29. августа 1822. шеснаестогодишњом Зефрином Годеар са којом је имао петоро деце.

Кнез Александар Карађорђевић

Упркос проблемима, „Тополивница“ је оспособљена за рад и прво успешно ливење топова збило се 27. октобра 1853, на Свету Петку. Књаз је лично присуствовао том догађају и даровао Лубрија ручним сатом са српским грбом, вредним скоро две његове месечне плате.

О расположењу у Крагујевцу поводом тог догађаја најбоље говори цитат из Мемоара Петра Протића, првог српског управника „Тополивнице“: „Овим је звук топова огласио целу Србију одавно очекивану успешност и радост у овом труду. Под прозором директора свирала је Књажевска кавалирска музика, а он је частио персонал шампањцем, кога је од Књаза на поклон добио.

Пешар Прошић

Једном речју, од Господара до најмањег у Крагујевцу, све је светло било.”

Уговором закљученим 25. јула 1878. на Берлинском конгресу Србија је добила независност, а придружена су јој и четири округа – Нишки, Пиротски, Топлички и Врањски. Политичке прилике наметнуле су потребу за савременијим наоружавањем српске војске. На конкурс за снабдевање оружјем, 1879. године, јавили су се сви релевантни произвођачи оружја тог времена, поред осталих и браћа Паул и Вилхелм Маузер из Оберндорфа. На тестирању обављеном на Бањи-

ЛИВНИЦЕ

та и цара Наполеона Трећег добио одобрење да дође у Србију на годину дана.

Са супругом Зефрином и кћерком Софијом, Лубри је из Париза пошао 24. децембара 1852, а у Београд је стигао 16. јануара наредне године. С Попечитељством унутрашњих дела 20. јануара закључио је уговор о једногодишњем раду у „Тополивници“ и већ и истог дана отпутовао за Крагујевац, где је примио дужност директора „Тополивнице“ у изградњи.

Прво успешно ливење топова

У Крагујевцу су Лубрија пријатељски дочекали. Стан у Кнежевом двору, који му је додељен, био је у потпуности опремљен новим стварима у складу с потребама живота омене европске породице. Као странац, који није знао ни језик, ни људе, ни обичаје народа у чију средину долази, Лубри је тражио да му се доделе људи који ће му у томе помоћи. Министар унутрашњих дела је ту улогу доделио Петру Протићу, човеку широког европског образовања, који је у то време био професор Артиљеријске школе у Београду.

Одмах по доласку у Крагујевац започео је оспособљавање „Тополивнице“, што је, нажалост, ишло веома споро. Подземне воде ометале су изградњу пећи за ливење, здравствено стање Лубрија било је лоше, а говорило се и о томе да он опструира рад „Тополивнице“ због Кримског рата.

Пушка Пибоди система зиг 1857

Српска једнометна пушка М1880

ци најзапаженије резултате остварила је управо пушка браће Маузер, модел М 1871/78, која је нарочито заинтересовала српског мајора Косту Коку Миловановића (1847–1903).

Кока Миловановић побољшао је балистичке карактеристике те пушке и тако је настала једна од најпознатијих пушка тог времена – једнометна пушка Маузер-Миловановић М 1880 – „кокинка“, која је имала цев с трапезним, прогресивним жлебовима, у калибру од 10,15 милиметара. Пословна сарадња пренела се и на приватни живот, тако да се, тада већ генерал, Кока Миловановић оженио Елизом, ћерком Вилхелма Маусера.

ЕВРОПСКИ ГИГАНТ

У Заводу је 1933. године изграђена телефонска централа. Исте године на седници Министарског савета, 9. августа, закључено је да је Војно-технички завод у Крагујевцу најважнији центар војне индустрије у Југославији. У Крагујевцу су у периоду од 1931. до 1935. године, у хотелу Јадран (сада зграда поште), боравили Алекс Маузер, комерцијални директор и Јозеф Никл, конструктор и технички директор фирме Маузер из Оберндорфа, с намером да развију нови војни аутоматски пиштољ.

Развој тако моћне индустрије одразио се и на просторни развој Крагујевца, као и развој других индустријских грана. Изграђена су нова насеља за популацију од око 30.000 становника. Посебно су интересантна плански уређена насеља Стара и Нова радничка колонија, која су подигнута захваљујући сарадњи града и фабрике. Површина града се у периоду од 1891. до 1936. године повећала за око 270 хектара. У истом периоду фабрика је изградила и Грошнички водовод. Фабрика је Други светски рат дочекала као европски гигант са 12.000 запослених и 10.000 машина.

Перманентна модернизација

Истовремено с развојем производа, „Тополивница“ развија и техничко-технолошке услове производње. Прво индустријско електрично осветљење у Србији уведено је 1884. године у новој згради чаурнице, у крагујевачком Војно-техничком заводу. Технички директор завода Тоша Селесковић инсталирао је малу Шукертову централу с динамомашиниом јачине 5 КС и капацитетом од 30 сијалица и две лучне лампе. То се догодило седам година пре него што је изграђена прва електрична централа у Београду, а у Европи се још увек о електричном осветљењу причало као о чуду које је две године пре тога, 1882. године, први пут било приказано на светској изложби у Паризу. За заслуге за успешно увођење електричног осветљења у чаурницу Завода, Тоша Селесковић одликован је „Таковским крстом петог степена“.

Војно-технички завод наставља модернизацију, тако да је и електрични мотор, као погонско средство, уведен 1903. године. Позиција на светској сцени, након успешног наступа у Паризу, задржана је сарадњом са страним партнерима, али и новим наступима на сајмовима. Фабрика је 1907. године освојила сребрену медаљу на сајму привреде у Лондону. Прераду једнометне пушке М 1880 на петометну пушку М 1907, која је тада проглашена за најбољу на свету, извршио је

управник пушкарнице потпуковник Гојко Ђурић.

„Тополивница“ је представљала основу индустријског развојног Кнежевине Србије, пре свега Крагујевца. Нови подстицај развоју представљала је изградња електричне централе (1884) и долазак првог воза у Крагујевац 10. августа 1886. године. Од средине XIX века Крагујевац је постепено добијао изглед европског града. Крајем XIX, а почетком XX века, постао је јак индустријски и трговачки центар и, као такав, привукао је бројне досељенике, па је Први светски рат дочекао као по величини трећи град у Србији.

На даљи развој Завода од пресудног значаја имао је одабир нове, једнообразне пушке војске Краљевине СХС, компатибилне системом и калибром оружја Мале Антанте. Министарство војске и морнарице је 1922. године остварило контакт са белгијском фирмом „Fabrique Nationale“ (FN) из Херстала, крај Лијежа. Белгијанци су у то време разрађивали пројекте скраћене

верзије Маузер М 98, који ће понети коначну ознаку М 1924.

Током 1924. и 1925. године Министарство је са FN потписало уговор о откупу лиценце за производњу пушка у калибру 7,9 милиметара М 24 и муниције 7,9x57 милиметара. Уговор је обавезивао Белгијанце да израде пројекте, испоруче уређаје и машине и обуче раднике за производњу оружја и муниције. У складу са последицама које су проистикале из уговора и на основу усвојеног програма даљег деловања Завода, 1925. године започели су радови на изградњи фабрике пушка и фабрике пешадијске муниције.

Нова управна зграда подигнута је 1926. године и чини архитектонску целину с мостом, који је изграђен 1923. године, јер се налази у замишљеној оси централног троделног улаза у зграду. Војно-технички завод знатно је проширен – до реке Ждралце, и изграђени су нови производни, управни и школски објекти у кругу фабрике. Најзначајнији од тих објеката био је погон фабрике пушка и муниције, који је свечано пуштен у рад 15. октобра 1928. на дан седамдесетпетогодишњице од ливења првих топова у Крагујевцу. Капацитет нових погона био је 200 пушка и 200.000 метака дневно, што је истовремено и прва серијска производња. ■

(Насиљавак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15–30. јун

Православни

- 22. јун** – Задушнице
23. јун – Силазак Светог Духа на апостоле – Духови
 – Тројице Свети цар
 Константин и царица Јелена
24. јун – Духовски понедељак
 – Свети апостоли
 Вартоломеј и Варнава
25. јун – Духовски уторак
28. јун – Св. мученик кнез Лазар и Св. српски мученици
 – Видовдан Св. Амос

Католички

- 24. јун** – Рођење Ивана Крститеља
29. јун – Свети Петар и Павао, апостоли

Исламски

- 24. јун** – Лејлету-л-Берат

СВЕТИ ВЕЛИКОМУЧЕНИК КНЕЗ ЛАЗАР

Свети великомученик кнез Лазар један је од српских великана који су владали српским царством после цара Душана Силног. По смрти цара Уроша, патријарх Јеврем је тадашњег кнеза Лазара крунисао

за српског цара. Лазар је слао изасланство у Цариград с монахом Исаилом и молио да се скине анатема са српског народа. Саградио је многе цркве, а најпознатије су Раваница и Лазарица. Обновио је Хиландар и Горњак, а био је ктитор руског манастира Пантелејмона.

Лазар је ратовао с тадашњом моћном турском силом, али је на Косову српска војска изгубила битку, а турски цар Мурат посекао Лазара. Тело му је пренето и сахрањено у његовој задужбини Раваница код Ђуприје. Када је почела сеоба Срба, народ је носио са собом и његове свете мошти и склонио их у манастир Раваницу на Фрушкој гори. За време Другог светског рата, 1942. године, његово тело пренето је у Београд, где и данас почива у миру Саборне цркве. ■

Брегалница

Одлучујућа битка Другог балканског рата

45

Иако је Бугарска према Србији имала распоређене четири армије, у жељи да рат реши брзом акцијом ангажовала је само једну. Српске снаге су најпре успеле да задрже напад противника, а затим су прешле у противофанзиву и 9. јула поразиле бугарску армију. Губици српске војске били су 16.620 војника, од којих је око 3.000 ратника погинуло, док је с друге стране из строја избачено више од 25.000 бугарских војника.

У жељи да пре очекиване интервенције великих сила освоји део Македоније око којег се спорила са Србијом, Бугарска је у ноћи између 29. и 30. јуна Четвртом армијом, без објаве рата, напала српску Прву и Трећу армију. Напад је извршен с 130.000 војника, док су српске обе армије имале 175.000 војника, којима се убрзо придружило и 13.000 Црногораца. Жестоке борбе вођене су на Брегалници, Злетовској реци, планинама Серти и Осогову и на Вардару, код Криволака и Препелишта.

Српске снаге су најпре успеле да задрже напад противника, а затим су прешле у противофанзиву и 9. јула поразиле бугарску армију. Иако је Бугарска према Србији имала распоређене четири армије, у жељи да рат реши брзом акцијом ангажовала је само једну. Губици српске војске били су 16.620 војника, од којих је око 3.000 погинуло, док је с друге стране из строја избачено више од 25.000 бугарских војника. Обе стране претрпеле су велике губитке и од колере, коју су Бугари пренели од Турака.

Брегалничка битка била је одлучујућа за победу Србије, Црне Го-

ре и Грчке у Другом балканском рату против Бугарске. Након што је Румунија 10. јула објавила рат Бугарској, а турска војска 22. јула заузела Једрене, Бугарска је била приморана да затражи примирје. Ратне операције прекинуте су 31. јула, а уговор о миру потписан је у Букурешту 10. августа исте године.

Мировним уговором извршена је коначна подела територија

ослобођених у Првом балканском рату. Србија је добила Вардарску Македонију, Косово и већи део Македоније, Црна Гора Васојевиће, део Метохије и део Санџака, Грчкој је припао Епир, јужна Македонија, део западне Тракије, полуострво Халкидики са Солуном и већи број острва у Егејском мору, а Бугарска је добила Пиринску Македонију, Струмицу с околином и део Тракије. Турска је задржала Једрене и 12.000 квадратних километара територије у Европи. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

Сарадња Министарства одбране
и Београдског фестивала игре

Плес и одбрана

Овогодишњи, јубиларни, 10. београдски фестивал игре одржан је на позоришним сценама престонице, Новог Сада и Панчева. Препознат као једна од најзначајнијих плесних манифестација која је одавно прерасла границе Београда и Европе, одржан је под покровитељством Европске уније. Први пут сарадња је остварена и са Министарством одбране.

Директорка Београдског фестивала игре Аја Јунг захвална је Министарству одбране на овогодишњој сарадњи, која је, пре свега, разумевала помоћ у припреми дела промотивног материјала.

– У настојању да достојно прославимо јубилеј и учинимо 10. београдски фестивал игре посебним, у смислу програма, као и локалне и међународне најаве, обратили смо се бројним институцијама. Министарство одбране прихватило је сарадњу.

Аја Јунг верује да ће у годинама које долазе бити много више места за уметност и пројекте који су квалитетни и познати далеко ван граница наше земље.

– Надам се да постоје људи који су у позицији да одлучују, који ће разумети да је снага успешне манифестације равна снази и умећу десетина врских дипломата. Ове године фестивал је представио програм који је у Београд довео више од 430 балетских и плесних уметника, односно чланова техничких и административних тимова познатих светских трупа. Поверење

које је указало Министарство одбране, као и многе друге институције и спонзори, достојно је и одговорно узвраћено успехом Београдског фестивала игре, па остаје да заједно кренемо у осмишљавање наредног фестивала.

Овогодишњи фестивал игре најпосећенији је до сада, што доказује велику заинтересованост публике за плес и балет. То директорку чини изузетно задовољном.

– Публика је мотор овог фестивала. То што су сале испуњене до последњег седишта, али и последњег места за стајање или седење на поду, сведоци су да квалитетна уметност има своју публику. Важно је да у годинама које долазе Министарство културе и Београд буду уз фестивал, не у смислу реализације његовог програма, већ у подршци нашим грађанима да светске балетске и плесне програме, односно најактуелније позоришне продукције, гледају по цени која је неколико пута нижа од оне коју плаћа европска и светска публика. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ

Монографија о гимназији у Косовској Митровици

**ДОМ
ВОЈСКЕ
СРБИЈЕ**

Браће Југовића 19, тел. 3234–702

СНИМИО Д. БАНДА

Монографија „Виша српска гимназија у Косовској Митровици 1941–1944.“ Милована Ј. Богавца промовисана је 4. јуна у Атријуму Дома Војске Србије. На свечаности, организованој у сарадњи с Медија центром „Одбрана“, о књизи изузетног значаја за српску општу историју јер сведочи о јединој српској средњој школи на Косову и Метохији за време немачке окупације, говорили су др Радош Љушић, рецензент, Ратко Марковић Риђанин, књижевник, мр Милица Лилић Јефтимјевић, књижевни критичар, и аутор.

– Виша српска гимназија била је једина српска средња школа отворена за време окупације. Тако је и данас, јер је та школа поново једина на Косову и

Метохији. Историја се понавља, и то је оно што ме је мотивисало да напишем књигу – рекао је аутор и нагласио да је на тај начин покушао да се одужи сећању на школске дане проведене у тој образовној институцији.

Милован Ј. Богавец радио је као професор књижевности и српског језика у Гимназији и Техничкој школи у Косовској Митровици. Иза себе има велики број књижевних радова, као што су монографије, студије, антологије и историје књижевности.

Члан је Удружења књижевника Србије, стални члан Матице српске и сарадник – аутор прилога у „Српској енциклопедији“. ■

Н. Д.

Вече оперских гласова

Усвечаној сали Дома Војске Србије 3. јуна одржан је концерт „Вече оперских гласова“. Наступили су бивши и садашњи студенти соло певања из класе проф. мр Оливере Грујић Славих с Академије лепих уметности – Адела Растодер Филиповић, сопран, Анастасија Мињевић, сопран, Андреа Марић, сопран, Бранислава Бринић,

сопран, Данијела Банда, сопран, Јелена Радовановић, сопран, Марко Ђурђевић, баритон и Горан Крнета, бас. На клавиру су их пратили Милица Секулић и Иван Јовановић. Публика је слушала дела Хендла, Моцарта, Росинија, Доницетија, Сметане, Дворжака, Глијера и Вердија. ■

Ликовни програм

тел. 3234–712

Галерија Дома Војске Србије (радно време, сваког дана сем недеље, од 11 до 19 часова)

До 22. 6 – Велика и Мала галерија – Изложба „100 дела из колекције Ђуре Поповића“.
27. 6. у 14,00 – Велика галерија – Отварање изложбе слика „250. година. Шајкашког батаљона“, у сарадњи са Војним музејом, Војним архивом из Београда и Историјским архивом Новог Сада.

28. 6. у 19,00 – Мала галерија – Отварање изложбе слика „Слобода“ Ликовне групе Војне академије.

Књижевни програм

тел. 3201–728

18. 6. у 17,00 – Атријум – Промоција књиге др Радета Рајића „Објашњење слике Косовке девојке“, кроз трибину „Пут Видовдана“. О књизи говоре проф. др Владимир Грујић, Војислав Вујић и аутор. У програму учествује Светлана Стевић, вокални солиста.

21. 6. у 14,00 – Свечана сала – Промоција монографије „Војне службе безбедности“ аутора Светка Ковача и Ирене Поповић Глигоров. О књизи говоре др Бојан Димитријевић, рецензент и аутори.

Музичко-сценски програм

тел. 3201–728

22. 6. у 19,00 – Свечана сала – Концерт дувачког оркестра музичке школе из Марибора. Диригент: Дамијан Коларич. Композитори: Mario Bürki, David R. Gillingham, Philip Sparke i Herbert Marinkovits.

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ
ВОЈНОМЕДИЦИНСКЕ АКАДЕМИЈЕ
Управа за људске ресурсе
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

За избор/реизбор у звање наставника

I Избор у звање наставника:

1. Једног наставника за ужу научну област ХИРУРГИЈА у звање ванредног професора.
2. Једног наставника за ужу научну област ВАЗДУХО-ПЛОВНА МЕДИЦИНА у звање ванредног професора.

II Реизбор у звање наставника:

1. Једног наставника за ужу научну област ОПАЛНА МЕДИЦИНА у звање ванредног професора.
2. Једног наставника за ужу научну област ФАРМАЦЕУТСКА МЕДИЦИНА у звање ванредног професора.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира и матичну здравствену специјализацију на предметима за које таква специјализација постоји,
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За избор у звање ванредног професора:

- 1) да кандидат после избора у звање доцента има:
 - (1) најмање два in extenso рада у часописима са кумулативним импакт фактором са JCR листе чија је вредност најмање 0,75;
 - (2) најмање један in extenso рад у часописима индексираним у SCI Expanded бази података без импакт фактора;
 - (3) најмање два in extenso рада у часописима индексираним у MEDLINE бази података.

Радови из категорије (2) могу бити замењени радовима из категорије (1), а радови из категорије (3) могу бити замењени радовима из категорија (1) и (2);

2) да кандидат има статус руководиоца научноистраживачког или стручног пројекта или сарадника (члан истраживачког или стручног тима) на таквом пројекту;

3) да кандидат од избора у звање доцента испуњава један од наведених услова:

- (1) да има објављену књигу или монографију из релевантне области;
- (2) да има објављен уџбеник или превод уџбеника за област из које се бира;

(3) да има објављен практикум, збирку задатака или скрипту за наставу из области из које се бира.

Наведене публикације могу се заменити са најмање два поглавља у књигама, монографијама, уџбеницима или преводима уџбеника или уређивањем два тематска зборника радова или једне монографије из уже научне области за коју се бира;

4) да је кандидат излагао саопштења на међународним или домаћим научним скуповима;

5) да је кандидат био ментор при изради најмање једног магистарског рада или докторске дисертације. Овај услов може се заменити учешћем у комисији за одбрану две тезе (докторске, магистарске или обе) или учешћем у комисији за одбрану једне тезе (докторска или магистарска) уз учешће у својству ментора за две здравствене специјализације (супспецијализације);

6) да кандидат има остварене активности у најмање три елемента из табеле елемената доприноса наставника академској и широкој заједници (табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист”, број 7/12).

Услови за реизбор у звање ванредног професора идентични са су условима за избор у звање ванредног професора, с тим да су ти услови постигнути од избора у звање ванредног професора.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у *Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника*, који се преузима са интернет адресе www.uo.mod.gov.rs или у Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије);

2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;

3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Медицинском факултету Војномедицинске академије (само за кандидате ван Медицинског факултета Војномедицинске академије, односно Универзитета одбране у Београду);

4. уверење надлежног органа МУП-а о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Војномедицинске академије, Црнотравска број 17, Београд (преко шалтера деловодства), са назнаком „конкурс за избор у звање наставника”. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област и звање за које се пријава подноси.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 30 дана, рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања. ■

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА

БЕЗ

УЧЕШЋА
ЖИРАНАТА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ
ЗА ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
И ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ
ПУТЕМ АДМИНИСТРАТИВНЕ
ЗАБРАНЕ

Напомена:

- обрасце административне забране достављамо поштом
- могућа организована испорука по договору

КОТИК д.о.о

Панчево, Жарка Зрењанина 14

Телефони: 013/344-321,
063/370-138

Телефакс: 013/345-930

E-mail: kotikdoo@gmail.com

- БИЦИКЛИ, КАЦИГЕ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ, ПРАТЕЋА ОПРЕМА
- АУТОМОБИЛСКЕ ГУМЕ, АКУМУЛАТОРИ, МОТОРНА УЉА...
- АУТО-ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА
- ПРОГРАМ „VILLAGER“, КОСИЛИЦЕ, ТРИМЕРИ, МОТОРНЕ ТЕСТЕРЕ
- ЕЛЕКТРИЧНИ РУЧНИ АЛАТ
- РАЧУНАРИ И РАЧУНАРСКА ОПРЕМА

Сусрет 21. класе ВА КОВ

Поводом 45 година од завршетка школовања, питомци 21. и 21а класе ВА КОВ и њихове старешине организоваће јубиларни сусрет 20. септембра 2013. године. Целодневно дружење започиње скупом у Војној академији, на Бањици, у 11.00 часова. Цена је 2.000,00 динара по особи.

Пријаве и уплате аконтације од 1.000,00 динара могу се извршити до 15. августа. За више информација обратити се на следеће адресе: Станоје Јовановић, Браће Јерковић 69, 11.000 Београд, телефон 063/315-232 или Бошко Палибрк, Светогорска 2/3, стан 9, 11.000 Београд, телефон 063/199-0495. ■

N SPORT n fashion

Za zaposlene u Ministarstvu odbrane i Vojsci Srbije prodaja putem Administrativne zabrane.

NA 5 MESEČNIH RATA
bez kamate

СТАЛНЕ АКЦИЈЕ!

СТАЛНЕ АКЦИЈЕ!

PUMA, ADIDAS, NIKE, SERGIO TACCHINI, RUSSELL ATHLETIC, NORTHLAND, LACOSTE, COLMAR, SKECHERS, HUMMEL, GRISPORT, TOMMY HILFIGER, NO EXCESS, STAFF, GUESS, PARIS HILTON, BALDININI, VERSACE JEANS, LORENZI, UGG

Prodavnice:

Bačka Palanka, Beograd, Čačak, Gornji Milanovac, Inđija, Jagodina, Kragujevac, Kraljevo, Kruševac, Leskovac, Niš, Novi Pazar, Novi Sad, Pančevo, Paraćin, Pirot, Požarevac, Šabac, Smederevo Sombor, Sremska Mitrovica, Subotica, Užice, Valjevo, Vršac, Zaječar, Zrenjanin

www.n-sport.net

МЕДИЈА ЦЕНТАР
ОДБРАНА

Медија Центар „Одбрана“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3241-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs / medijacentar@mod.gov.rs

MILE DRAGIĆ
PRODUCTION
WWW.ARMYEQUIPMENT.COM

ОДБРАНА

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА ЛЕПОТА У ЈЕДНОСТАВНОСТИ

Рубинштајн – Салве
Лођ, 1908.

1. д4 д5 2. ц4 е6 3. Сц3 ц5 4. цд5 ед5
5. Сф3 Сц6 6. г3 Сф6 7. Лг2

Данашњи мајстори би наставили са 7...Ле7 и после 8. 0-0 0-0 9. Лг5 попустили у средишту са ...цд4. Али, те ситне прецизности откриване су деценијама...

7... цд4 8. Сд4 Дб6 9. Сц6 бц6 10. 0-0 Ле7 11. Са4! Дб5 12. Ле3 0-0 13. Тц1 Лг4 14. ф3 Ле6 15. Лц5

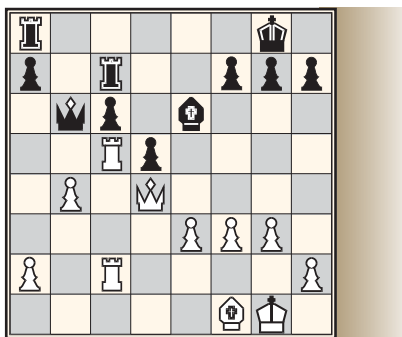
Постоји правило: ко је на неком пољу јачи, треба да мења фигуре које га бране.

15...Те8 16. Тф2 Сд7 17. Ле7 Те7 18. Дд4 Тее8 19. Лф1 Тец8 20. е3 Дб7 21. Сц5 Сц5 22. Тц5 Тц7 23. Тфц2 Дб6 24. б4

Бели: Кг1, Дд4, Тц2, Тц5, Лф1, а2, б4, е3, ф3, г3, х2

Црни: Кг8, Дб6, Та8, Тц7, Ле6, а7, ц6, д5, ф7, г7, х7

Бели прети са 25. б5, а то изазива 24...а6 Тиме је створена још једна слабост у црном табору. Слабости су се намножиле, јер око слабих поља и пешаци су слаби, а црни ловац статира.

24...аа6 25. Та5 Тб8 26. а3 Та7 27. Тц6

Просторна предност је сада претворена у материјалну.

27... Дц6 28. Да7 Та8 29. Дц5 Дб7 30. Кф2 х5 31. Ле2 г6 32. Дб6 Дц8 33. Тц5

Бели свом противнику не даје ни најмању шансу.

33...Дб7 34. х4 а5 35. Тц7 Дб8 36. б5 а4 37. б6 Та5 38. б7

1:0

Аналитичари су проценили да је у својој једноставности то величанствена партија.

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3x3.

		8	9				6		
		5			9	6			
2				8	4			1	
							5	6	
				1		7			
		3	6						
		7			5	8			2
				2	1			5	
			5				9	4	

Решење коњићевих скокова: Ласно је туђим рукама за врело гвожђе хватати, Лако је говорити, али је тешко творити.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1		2	3	4	5	6	7		8		9	10	11	12	13	14		15		16	
17									18										19			
		20									21										22	
23				24									25									
26						27								28								
29								30									31					
32										33										34		
35			36									37										
38					39								40									
41							42								43							
44										45									46			
		47										48										
49				50										51								

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: погрешан, акробати, трг, у, романист, асанатор, л, ста, Е витамин, сиви соко, Тодор, магарица, асамар, окамина, анониман, Лави, лицензатор, накатати, АД, од, мтофити, окоревати, вазе, критичар, Ли Ремик, станар, цијаниди, Анана, тимарити, Аријанит, дан, в, екстеран, Лане моје, оур, Кирибати, дремаоци.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Празник 28. јуна 1389. године одиграла се Косовска битка; 1914. године припадник Младе Босне Гаврило Принцип извршио атентат на аустроугарског престолонаследника Франца Фердинанда, 18. Ретко способне личности, 19. Масна храна, 20. Име славне глумице Дузе, 21. Индијанска племена у Северној Америци, 23. Слово феничког писма (палиндром од ВАТ), 24. Врста мајмуна (зоол.), 25. Небулозност, 26. Мјузикл са Мадоном, 27. Старити, 28. Производ распада материје, 29. Тестенина за супу, 30. Присталица аријанизма, 31. Оперски певач, Горан, 32. Подесан, 33. Јареће месо, 34. Иницијали глумице Турман, 35. Осигуравајући завод (скр.), 36. Мала сатара, 37. Извршити аотирање, 38. Листопадно дрво, 39. Становник Иријана, 40. Руски песник, Иван Савич, 41. Лекар (грч.), 42. Мењати облике, 43. Облик имена Ана, 44. Усамљеници, 45. Непомичан, 46. Млечни производ, 47. Деловање силе на неку површину, 48. Пробраност, 49. Ирена одмила, 50. Зидарска алатка, 51. Способност за вршење рада.

УСПРАВНО:

1. Играчи ватерпола, 2. Начело, парола (стр.), 3. Иницијали вајара Лога, 4. Списи из Веде, 5. Доранин, Дорац, 6. Анемична особа, 7. Женско име одмила, 8. Оданост (лат.), 9. Народ, 10. Основна тарифа (скр.), 11. Фински песник, Ото, 12. Врста кратког мача, 13. Бацити на нешто, 14. Име оснивача хришћанства Христоса, 15. Мишићни израштаји (мед.), 16. Трговкиња старинама, антикварка, 18. Лековити корен перуанске биљке, 19. Народни херој из НОБ, Ђуро, 20. Ненаклоност (лат.), 21. Средњовековни великаш, Ђорђе Комнин, 22. Учинити мутним, 24. Проценилац, одређивач цене, 25. Поплочавати каменом, тарацом, 27. Наводити туђе речи, 28. Млитав, клонуо, без тонуца, 30. Каријерист, скоројевић, 31. Старогрчки математичар, 33. На начин цара, 34. Писмене потврде, атестати, 36. Травната степа у Јужној Америци, 37. Запрежна кола (тур.), 39. Прва постава спортске екипе, 40. Повлака у писању, 42. Врста дивље мачке, 43. Облик имена Ана, 45. Ауто-ознака Аранђеловца, 46. Сингулар (скр.).

 YUGOIMPORT
SDPR J.P.

 PARTNER 2013

Официрска сабља и парадни бодежи кроз време и свечаности

Status Stil

ОБЕЗБЕДИТЕ ЗА СЕБЕ И ПОТОМКЕ ОФИЦИРСКУ САБЉУ!

Сабља је документи ваше часне професије и подсећа потомке да сте постојали у једној епохи и бавили професијом коју је требало заслужити, одслужити и необесчастити.

Кажу, живећи производимо успомене, а колико брзо живимо толико брзо их и бришемо ...

**ОФИЦИРСКОМ САБЉОМ
и ПАРАДНИМ БОДЕЖИМА**
утишите себе са својом професијом у породично наслеђе.

Status
Stil

Парадни бодежи

- коинени
- ваздухојловни
- морнарички

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем – ● стандардну ● посребрену ● позлаћену сабљу
– ● парадни бодаж (заокружити)

Име и презиме: _____

Адреса наручиоца: _____

ЈМБГ _____

Телефон: _____

Попуните наруџбеницу и пошаљите на адресу:
„Статус Stil“, 11080 Земун, Ул. Градски парк 2

Тел: 011/316-24-88. 011/377-15-22,
Web: www.statusstil.com

060/676-88-01
E-mail: office@statusstil.com

20 месечних рата цене сабљи ● стандардна ... 64.000,00 + ПДВ парадних бодежа
● посребрена ... 68.000,00 + ПДВ ● позлаћен 44.000,00 + ПДВ
● позлаћена 73.000,00 + ПДВ ● посребрен..... 39.000,00 + ПДВ

Специјални прилог

АРСЕНАЛ

78

ПОКРОВИТЕЉ
МИНИСТАРСТВО
ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

UNDER THE AUSPICES
OF THE MINISTRY
OF DEFENCE
OF THE REPUBLIC OF SERBIA

PARTNER 2013 Sajam naoružanja

МЕЂУНАРОДНИ
САЈАМ НАОРУЖАЊА
И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ
ПАРТНЕР 2013
25–28. јун 2013.

INTERNATIONAL
FAIR OF ARMAMENTS
AND DEFENCE EQUIPMNT
PARTNER 2013
June 25–28, 2013

||| ZUCOIMPORTSBBP

БЕОГРАДСКИ САЈАМ 75

БОРБЕНИ ХЕЛИКОПТЕРИ

Д. Цветковић

У тринаест поглавља, богато илустрованих сликама и шемама, приказани су историјат развоја хеликоптера; конфигурације; погонске групе које чине део конструкције; подела: за напад и подршку, осматрање и извиђање, борбу против подморница; разврставање по земљама произвођачима: САД, СССР–Русија, Француска, Холандија, Немачка, Јужноафричка Република, Велика Британија, Индија, Бразил, Кина, Јапан.

Броширано / ф. 17×24, 304 стр. / шифра: 111276
цена: 972,00 / са попустом: **680,40**

НАРУЏБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
е-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Борбени хеликоптери“ по цени од **680,40** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број:

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Издања се плаћају унапред. Уз наруџбеницу послати доказ о уплати целокупној износу, након чега извршујемо књиге. Купљена издања биће достављена вучем Посл експреса, на терет купаца.

ВОЈНА ТОПОГРАФИЈА

М. Реџогић

Уџбеник је резултат повезаности и теоријске анализе, сложене методологије и геодетске базе. Садржај је заснован на чињеницама и војној струци, а са геодетског и топографског становишта на науци. Уџбеник је богато документован сликама, графичким и табеларним приказима и оригиналним картографским материјалом.

Броширано / ф. 17×24, 348 стр. / шифра: 111274
цена: 648,00 / са попустом: **453,60**

НАРУЏБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
е-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Војна топографија“ по цени од **453,60** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број:

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Издања се плаћају унапред. Уз наруџбеницу послати доказ о уплати целокупној износу, након чега извршујемо књиге. Купљена издања биће достављена вучем Посл експреса, на терет купаца.

О САЈМУ ПАРТНЕР 2013

Покровитељ шестог међународног сајма наоружања и војне опреме „Партнер 2013“, који је постао традиционална регионална манифестација, биће и ове године Министарство одбране Републике Србије, суорганиза­тор „Југоимпорт – СДПР“, а организа­тор Београдски сајам. „Партнер“ се одржава од 25. до 28. јуна.

На сајму ће учествовати научнои­страживачке, развојне, ремонтне и пра­теће институције Министарства одбра­не Републике Србије, произвођачи наоружања и опреме из Србије и ино­странства, трговинска и заступничка предузећа. До сада се пријавило више од 80 учесника. Поред домаћих фирми учествоваће и компаније из Русије, САД, Чешке, Француске, Данске, Сло­веније, Швајцарске, Шведске, Немач­ке, Аустрије, Мађарске... Доћи ће и ве­лике компаније – МиГ, Thales, Rohde&Schwarz, Flir Systems, Laser Shot, National Instruments...

Наступ Министарства одбране би­ће организован у светлу јединственог јубилеја – 160 година постојања војне индустрије у Србији, па ће и концепт организације Сајма бити томе прила­гођен. Војнотехнички институт ће при­казати велики део пројеката на којима

се ради. Биће изложена средства која су у фази испитивања у Техничком опитном центру и очекује се да уско­ро буду усвојена у НВО Војске Срби­је, а пре две године су била само функ­ционални модели или концептуална решења. Шест фабрика одбрамбене индустрије, у којима је држава већин­ски власник, ове године ће своје про­изводе излагати самостално. Под ка­пом „Југоимпорта – СДПР“ наступиће четрдесетак фирми, института и ви­сокошколских установа.

Програм 6. сајма НВО, поред представљања Министарства одбране Републике Србије и његових научно­техничких и ремонтних капацитета, об­ухвата презентацију достигнућа у про­изводњи и услугама на штандовима излагача домаће и иностране војне ин­дустрије, учешће произвођача допун­ске опреме, посете званичних војних делегација по позиву Министарства од­бране Републике Србије (позвано их је више од двадесет), те стручне пратеће програме.

У овом каталогу, који је специјал­но сајамско издање прилога „Арсенал“, представићемо многобројне фирме и њихове производне програме. ■

ВОЈНОТЕХНИЧКИ ИНСТИТУТ

Војнотехнички институт (ВТИ) је највећа војна научноистраживачка установа која се бави развојем и модернизацијом средстава НВО, као производа високе технологије. Саставни је део Министарства одбране Републике Србије и акредитован је код Министарства просвете, науке и технолошког развоја као научноистраживачка институција Републике Србије. Основан је 3. новембра 1948. године као Војнотехнички институт КоВ, а интеграцијом те установе са ваздухопловнотехничким и делом Бродарског института настао је 1992. године данашњи, јединствени ВТИ.

Златни период у развоју ВТИ-а биле су осамдесете године, када је ту радило 2.800 људи, од којих око 200 доктора и магистара наука. Тада су

пројектована и уведена у норужање најсложенија борбена средства.

Лабораторијски капацитети установе стварани су 64 године, а данас ВТИ располаже са 22 савремене лабораторије. Неке од њих су: Аеродинамичка лабораторија (са пет аеро-тунела и радионицом за пројектовање и израду модела), НИЛ (Hardware in the loop) лабораторија, Лабораторија за експерименталну чврстоћу, Лабораторија за електро-инерцијалне сензоре, Лабораторија за горива и мазива, Лаборато-

рија за оптику, оптоелектронику и сензоре, Laboratoriја за текстил, кожу и обућу, Laboratoriја за вођење и управљање и друге.

Војнотехнички институт је до данас развио и у оперативну употребу Војске Србије увео око 1.300 средстава НВО. На тај начин је допринео да опремљеност наше војске оружјем и опремом домаћег порекла буде већа од 75 одсто.

Најзначајнија средства усвојена у НВО војске јесу авиони „галеб“, „орао“ и „супергалеб“, тенк М-84, системи вишецевних лансера ракета „пламен“, „огањ“, „оркан“, низ артиљеријских оруђа (хаубица 152 mm НОРА), артиљеријска муниција и упаљачи и друга савремена средства НВО.

Данас се у ВТИ-у ради на великом броју пројеката. Најважнији су: лансер ракета самоходни вишецевни модуларни – „морава“ (модерни ракетни систем способан да лансира више врста ракета различитих калибра и домета), ави-

он „ласта“, који је намењен за селекцију, почетну и основну обуку pilota (са елементима фигурног, групног, инструменталног, навигацијског, основног ноћног и инструменталног летења категорије I), тактичка беспилотна летелица средњег долета „пегаз“, ПОРС „бумбар“, самоходна хаубица СОРА, ВФ широкопојасни радио-гониометар, те систем за звукометријско извиђање, намењен за лоцирање артиљеријских и ракетних система на бази пресретнутих акустичких сигнала, као и за корекцију сопствене ватре.

Поред ових области деловања, у ВТИ-у се реализују програми образовања који обухватају курсирање, мастер

и докторске студије. Ова установа даје допринос у трансферу технологија и помаже одбрамбеној индустрији Републике Србије. У ВТИ-у се ор-

ганизују научни форуми и скупови. Активни су у области међународне војне сарадње, као и размени научноистраживачког кадра.

Једно од стратешких опредељења ВТИ-а јесте и могућност сарадње на тржишним принципима, што је предуслов успешног пословања.

Свеукупном активношћу, те сарадњом са одбрамбеном индустријом Ре-

публике Србије, Војнотехнички институт даје значајан допринос напору државе да подигне технолошки ниво привреде. ■

ТЕХНИЧКИ ОПИТНИ ЦЕНТАР

Технички опитни центар (ТОЦ) је савремена истраживачко-развојна установа Генералштаба Војске Србије, намењена за испитивање и оцењивање квалитета средстава НВО и метролошко обезбеђење система одбране. Основан је 1973. године. Данашњи ТОЦ настао је 1. августа 2006, када су, у складу са реформским процесима у систему одбране, сви опитни капацитети у Војсци концентрисани под окриље једне установе.

Овлашћени је за испитивање средстава НВО сва три вида војске, а надлежан је и за обуку и оспособљавање пробних и опитних пилота. Поред тога, мисија ТОЦ-а је да свим организационим јединицама Министарства одбране и Војске обезбеди следљивост мерења до националних еталона или националних еталона метролошки развијених земаља.

За потребе испитивања и еталонирања ТОЦ има 25 лабораторија и Центар

за испитивање НВО у Никинцима. Готово сва средства НВО која су за потребе опремања Војске освајана или увезена у протекле четири деценије, испитана су у ТОЦ-у.

Поред испитивања средстава НВО за потребе Војске Србије, ТОЦ је опремљен и оспособљен за испитивање квалитета широког спектра техничких производа.

Технички опитни центар је прва установа у систему одбране која је 2001. успоставила и сертификовала систем менаџмента квалитетом према захтевима стандарда SRPS ISO 9001 – за испитивање и оцењивање НВО, еталонирање и преглед мерне опреме и за испитивање квалитета техничких производа за потребе цивилног тржишта.

ТОЦ је акредитовано сертификационо тело за сертификацију техничких производа према стандарду SRPS EN 45011 на основу утврђеног обима акредитације и акредитовано контролно тело према захтевима стандарда SRPS ISO/IEC 17020 на основу утврђеног обима контролисања.

Прошле године постао је и прва организација која се сертификовала код Ди-

ректората цивилног ваздухопловства Републике Србије из области испитивања ваздухопловних средстава. ■

ВОЈНА КОНТРОЛА КВАЛИТЕТА

Војна контрола квалитета Сектора за материјалне ресурсе МО (ВКК) највиша је организацијска јединица Министарства и Војске у области контроле квалитета, ради заштите корисника средстава НВО и покретних средстава опште и посебне намене од неиспуњења уговорених захтева квалитета.

Свој данашњи назив носи од 1965. године, иако су контролори средства НВО постојали још у Краљевини Југославији.

Да би се обезбедио квалитет услуга, према претходно дефинисаним стандардима и спецификацијама, припадници Војне контроле квалитета морају детаљно да сагледају све процесе, првенствено са аспекта квалитета. Они обезбеђују и контролишу квалитет покретних ствари у

свим фазама животног циклуса производа – од развоја преко серијске производње до отуђења производа из система одбране. Поред тога, ВКК извршава и задатке из области сертификације производа, процеса и интегрисаних система менаџмента по стандардима: SRPS ISO 9001; SPRS ISO 14001; OHSAS 18001, HACCP/ SRPS ISO 22000 и SRPS ISO 27001, као и по стандарду система одбране GPCP 9000/05.

Представници Војне контроле квалитета активно учествују и у реализацији међународних споразума и конвенција о квалитету покретних ствари и животне средине, обучавању кадра из области квалитета и израђују прописе из области обезбеђења квалитета средстава НВО. ■

ДИРЕКЦИЈА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ, КОДИФИКАЦИЈУ И МЕТРОЛОГИЈУ

Дирекција за стандардизацију, кодификацију и метрологију непосредно је потчињена Управи за одбрамбене технологије СМР Министарства одбране. Функције стандардизације, кодификације, номенклатуре и метрологије основа су за опремање Војске Србије средствима НВО. У оквиру делокруга рада, између осталог, обављају следеће послове: доносе стандарде одбране и прописе о квалитету производа, реализују кодификацију средстава НВО, руководе метролошком делатношћу у МО и ВС и обезбеђују специфичне захтеве у области одбране, утврђују номенклатурни назив и додељују номенклатурни број средствима која се користе у МО и ВС.

Дирекција је надлежна за материјалну стандардизацију у систему одбране и

то за производе, процесе и услуге за које постојећи стандарди и технички прописи Републике Србије не одговарају потребама Министарства одбране и Војске Србије. Војна метрологија обезбеђује захтевани ниво квалитета средстава НВО у свим фазама њиховог животног века. Метролошки систем сачињавају метролошки органи, мрежа од 14 метролошких лабораторија са више од 1.400 еталона и 40 метролога.

Послове кодификације врши група за кодификацију у саставу Дирекције, која врши улогу Националног кодификационог бироа Србије. Република Србија је од 2010. године члан НАТО комитета за кодификацију као спонзорисана не-НАТО земља. ■

Zastava
ORUŽJE

ЗАСТАВА ОРУЖЈЕ

Крагујевачка „Застава оружје“ основана је за потребе одбране земље, 27. октобра 1853. године. Била је центар индустријског и културно-историјског развоја Србије. Фабрика је данас у већинском власништву државе (74 одсто). Извозно је оријентисана (95 одсто). У пословној 2012. години, после тешких транзиционих година и процеса консолидације, имала је узлазну линију у пословању.

У односу на ранији период, када је војни програм био доминантан, у последње две године, а посебно прошле, „Застава оружје“ је у највећој мери посвећена ловачком и спортском програму, за чију производњу је тренутно ангажовано око 90 одсто фабричких капацитета. Поред америчког тржишта, које је за крагујевачке оружаре најважније, њен ловачки и спортски програм извози се у још 40 земаља света.

„Застава оружје“ у текућој производњи има око 80 различитих модела у

оба програма, војном и цивилном. У производном програму, из области НВО, има фамилије аутоматских пушака, лаке пушкомитраљезе, снајперске пушке и пиштоље, митраљезе и аутоматске и потцевне бацаче граната. У конструкцији аутоматских пушака верни су систему Калашњиков, као најпозданијем систему функционисања у свим климатским и

теренским условима. Пратећи захтеве купаца развијена је група аутоматског оружја М21 у калибру 5,56×45 mm, која је усвојена у НВО Војске Србије под ознаком М21А.

Добро познате аутоматске пушке М70 у калибру 7,62×39 mm и даље су веома тражене, јер су своју функционалност и квалитет потврдиле током четири деценије присуства на тржишту.

„Застава оружје” је у претходном периоду, после развојних активности, избацила на тржиште модификоване моделе снајперске пушке М07А, која се сада нуди у два калибра 7,62×51 NATO и 7,62×54 R. Нови модел далекометне пушке М03 у калибрима 12,7×108 mm и .50 Browning карактерише изванредна прецизност на великим даљинама, одлична избалансираниост и релативно мали трзај.

Понуда митраљеза М87 у калибру 12,7×108 mm, конструисаног на основу најпознатијег тешког митраљеза НСВ, проширена је и калибром .50 Browning. Изведена варијанта тог митраљеза на треножном постољу М02 Соуоте омогућава монтажу на борбена возила М07, као и тенковску и морнаричку варијанту.

Широка палета производа које „Застава оружје” има у понуди стално се унапређује. У години у којој прославља 160 година постојања планиран је даљи развој и пробој на нова тржишта.

Појам квалитет је стални пратилац свих производних пословних активности „Застава оружја”, која данас поседује и примењује систем менаџмента квалитетом (QMS), SRPS ISO 9001:2008 и SORS 9000/05. ■

КОМПАНИЈА СЛОБОДА

Компанија „Слобода” а.д. Чачак основана је 1948. као фабрика за производњу средстава наоруђања и војне опреме за потребе војске. Данас је део групације Одбрамбене индустрије Србије и велики је извозник – 85 до 90 одсто својих производа – а тржишта „Слободе”, ако се изузму Јапан и Аустралија, су на свим континентима.

Компанија данас има стручан кадар који, захваљујући знању и искуству, већ доказаном на светским тржиштима, развија и производи средстава НВО, а истовремено и пружа услуге из области инжењеринг послова (од набавке и инсталација производне опреме, преко израде конструкционе и технолошке документације по захтеву купаца, до трансфера технологије по систему „кључ у руке”).

Њен асортиман броји више од 150 разних артикала. У периоду од 1995. до 2013. у „Слободи“ је развијено више од 130 нових артикала, што је довољан показатељ тренда развоја и укупне пословности.

У фабрици се развија и производи противавионска муниција калибра од 20 до 57 mm, авионска муниција калибра 23 и 30 mm, тромблонске мине свих типова (са и без хватача зрна), ручни бацачи ракета калибра 64, 90 и 120 mm, муниција за аутоматски бацач граната 30 и 40 mm, муниција 40 mm за подвесни бацач граната 40 mm тип CP25 и M203, артиљеријска муниција калибра од 76 до 155 mm, упаљачи свих типова за средства из свог производног програма и за потребе ремонта муниције, близински упаљачи за ПА и артиљеријску муницију и темпирани упаљачи за артиљеријску муницију, топовске каписле за муницију из свог производног програма и за потребе ремонта муниције, сигнална муниција калибра 26 и 38 mm, специјална муниција из полицијског програма, вежбовна средства, а ради се и ремонт свих средстава НВО из производног програма.

Компанија „Слобода“ има изузетно опремљене лабораторије и центре за испитивање и тестирање, технолошки и пословно повезане са водећим светским фирмама које се баве истом делатношћу.

Код појединих технологија заступене су веома савремене технолошке

методе: у области обраде деформацијом – хладно истискивање на вишестепеним пресамa, дубоко извлачење са редукацијом дебљине зида на аутоматским хоризонталним пресамa, ротационо извлачење и друго; у области обраде резањем – савремена CNC опрема, а у преради експлозива опрема је на нивоу савремених светских достигнућа.

У протеклом периоду главна инвестиција Компаније био је објекат за пуњење артиљеријских пројектила и комплетирање артиљеријске муниције, који недавно отворен. Током прошле године отворено је и ново постројење за термичку обраду, завршено велико постројење за галванску заштиту и постројење за прераду отпадних вода.

Компанија „Слобода“ поседује систем менаџмента квалитетом (QMS) у складу са захтевима стандарда SRPS ISO 9001: 2008. ■

ХОЛДИНГ КОРПОРАЦИЈА КРУШИК

Више од седамдесет година постојања Холдинг корпорације „Крушик“ а.д. и више од 10 милиона продатих средстава у више од 60 земаља света сврставају ову корпорацију међу лидере у производњи средстава НВО у овом делу Европе. По специфичности производње налази се у групацији Одбрамбена индустрија Србије, а по броју запослених је у категорији великих привредних друштава.

Њихов веома разноврстан производни програм сачињавају минобацачке мине у калибрима 60, 81/82 и 120 милиметара у четири варијанте – разорна, димна, осветљавајућа и вежбовна, затим авионске ракете 57 mm (са три варијанте бојевих глава), авио-бомбе (глатке и кочене), противтенковске мине, ручне бомбе, муниција у калибру 40 mm, невођене ракете у калибрима 107, 122 и 128 mm за вишецевне бацаче ракета, противоклопна ракетна средства, ракетна средства за вежбу стрелца самонавођених ракета.

Захваљујући дугогодишњем искуству и стручном кадару, у производњи наоружања „Крушик“ се наметнуо нашој војсци, а и страним партнерима, као квали-

тетан партнер за ремонте средстава и за контролно-техничке прегледе. Последњих година бави се уништавањем разних врста убојних бојевих средстава, поготово ракета којима је истекао рок, с циљем да постане регионални центар за уништавање вишка муниције.

Холдинг корпорација „Крушик“ има дугогодишњу традицију у трансферима технологија производње средстава из свог производног програма, а инжењеринг послови све више постају једна од њених битних активности.

Своје технолошке капацитете упослава услугама за трећа лица, користећи

опрему за механичку обраду стругањем, термичку обраду, опрему за пресовање и бризгање термопласта, хемијску и електрохемијску заштиту, технологију обраде хладном деформацијом.

Знања и искуство у производњи наоружања искоришћени су у освајању и производњи средства која се користе за цивилну употребу, а имају елементе који карактеришу наоружање: противградни систем – ракета и универзални лансер, контејнери за смештај експлозива, те велики број типова електричних детонатора и патрона за рударство.

У тој корпорацији успостављен је интегрисани менаџмент систем, чији су делови сертификовани по SRPS ISO 9001:2008, ISO 9001:2008, COPC 9000/05, ISO 14001:2004, OHSAS 18001:2007 и SRPS ISO 17025:2005.

После двадесет година, у оквиру процеса ревитализације и модернизације српске одбрамбене индустрије, изграђен је нови производни капацитет – „Ковачки центар” д.о.о. из Ваљева. Тај центар (пуштен у рад 16. децембра 2010) заједничко је предузеће „Југоимпорта – СДПР” и „Крушика” и резултат њихове вишегодишње успешне пословне сарадње. Поред технологије ковања, у сарадњи са „Југоимпортом” успостављена је потпуно нова технологија за израду балистичких заштитних плоча, а властитим средствима и кадром изградиле су и фабрику за производњу специјалне муниције. Такође, набављена је нова CNC опрема за механичку обраду, која је омогућила израду кошуљица великих калибра и смањење рокова израде. ■

ПРВИ ПАРТИЗАН УЖИЦЕ

Први партизан је основан 1927. године, као радионица за машинску израду ловачких пушака и пиштољске муниције, која је отпочела са радом годину дана касније. Полагањем камена темеља 20. јуна 1935. године започела је изградња прве приватне фабрике те врсте на Балкану. Званичан назив фирме био је „Фабрика оружја и муниције у Ужицу” (ФОРУ), а од 5. септембра 1947. добила је нов назив – „Први партизан”, које постаје државно предузеће од општедржавног значаја.

На самом почетку Другог светског рата фабрика је била плен окупационих снага. Производне хале су услед бомбардовања тешко оштећене, а управна згра-

да порушена до темеља. После ослобођења града, 24. септембра 1941. године, фабрика оружја почела је да ради под контролом партизанских војних власти. Муницијско одељење и Алатница смештени су у десном тунелу трезора Народне банке, а остале радионице по објектима у непосредној близини града.

Ужице је у то време био једини град у Југославији, а можда и у Европи, у коме је под окупацијом радила фабрика оружја. Она је одиграла значајну улогу у наоружању јединица народноослободилачке војске и упамћена је по производњи „танких и дугих пушака“ (партизанки) и ручних бомби, које су у почетку прављене од нарезаних водоводних цеви. Фабрика је прекинула са радом 22. новембра због подметнуте експлозије у којој је настрадао више од 120 радника (цела смена радника и грађани који су били у цивилном склоништу).

У ФОМУ је од 1928. до 1940. произвођена муниција у калибрима: Central 7, 9 и 12 mm; Browning 6,35 mm, 7,65 и 9 mm; српски Nagant 8 mm; црногорски Nagant

11,2 mm; Velodog 5,6 mm; руски Nagant 7,62 mm. Прављене су ловачке пушке (једноцевне и двоцевне) калибра 12, 16 и 20 mm и ловачке чауре за бездимни барут. За потребе државе прављене су војничке пушке калибра 7,9 mm (M24Б и МО9Т); преправљане војничке пушке и произвођена муниција за државни пиштољ калибра 9 милиметара.

Основу производног програма после рата чинила је производња стрељачке муниције, намењене за потребе војске и полиције. Фабрика је углавном подмиривала потребе ЈНА. Данас „Први партизан“ производи муницију за потребе армија широм света. У производњи су практично сви калибри који се данас налазе у службеној употреби у свету, међу којим су 5,56×45, 7,62×51, 12,7×99, 9×19, 7,62×39, 7,62×54, 12,7×108 mm и други.

Осим стрељачке муниције из основног производног програма, „Први партизан“ од осамдесетих година за војне потребе производи и поткалибарне пројектиле и муницију у калибрима 125 и 100 милиметара. ■

МИЛАН БЛАГОЈЕВИЋ НАМЕНСКА

Предузеће „Милан Благојевић – Наменска“ основана је 1949. године. Највећи део производње намењен је извозу (више од 85 одсто). Та фабрика је прва у ланцу наменске производње.

Више од 80 одсто производног програма Предузећа „Милан Благојевић – Наменска“ користи се у војне сврхе. Основни производни програм чине нитроцелулоза, једнобазни, ферични и двобазни барути, ракетна горива, барутна пуњења, сагориви елементи за артиљеријску муницију, целулоид и целулоидни контејнери за минобацачке мине.

Производи све врсте нитроцелулозе – барутна, индустријска и динамитна – по MIL стандарду од памучне и дрвне целулозе. Асортиман производње барута комплетан је за све врсте муниције од 5,56 до 155 mm и у сагласности је са MIL и GOST стандардима за стрељачку, пиштољску, револверску, авионску, противавионску, артиљеријску, ловачку, спортску и маневарску муницију. За различите артиљеријске системе до калибра 155 mm израђује класична лаборисана барутна пуњења у платненим врећицама и моноблоковска пуњења у сагоривој чаури.

Производњу двобазних барута и ракетних горива прати производња нитроглицерина и јаких смеша. Издваја се технологија производње сферичних барута, која се одвија по најсавременијем поступ-

ку до сада познатом у свету. Захтеви светског тржишта за специјалним квалитетима барута условили су освајање нових и модификовање постојећих асортимана. Тако је, на пример, нови тип једнобазног барута – термостабилни барут постао део редовне производње и стандардне пону-

де. Такође, из програма двобазних барута освојени су специјални екструдовано импрегнирани барути и балистички који се користе за минобачачки програм. Постоје и идеје о производњи тробазних барута. Сада се обављају лабораторијска испитивања и очекује њихов развој.

За тенковску муницију 125 mm производе се сагориви елементи и барутна пуњења (основна и допунска). Освајање нове генерације сагоривих елемената и чаура за моноблоковска пуњења актуелни су део развојног програма.

На основу дугогодишњег искуства и традиције у производњи барута и двобазних ракетних горива, производе се ракетна горива за ракетне моторе до 128 милиметара.

Технологију коју поседује Предузеће „Милан Благојевић – Наменска“ има још само неколико земаља у свету, што широм отвара врата тржишта не само Европе већ и других континената. Признање за квалитет производа и услуга потврђено је сертификатима SRPS ISO 9001:2008, СОРС 9000/05, SRPS ISO 14001:2005 и SRPS ОHSAS 18001:2008. ■

ПРВА ИСКРА НАМЕНСКА ПРОИЗВОДЊА

Компанија *Прва искра* – Наменска производња а.д. основана је 1938. године, као погон за производњу експлозива фабрике „Вистад“ из Вишеграда, под називом „Вистад-Барич“, а од 1948. године послује под данашњим називом. Данас је фабрика 62,7 одсто у државном власништву, проценат друштвеног капитала износи 37,2 одсто, док је нешто мање од 0,1 одсто акцијски.

Од почетне шаржне производње ТНТ-а, сопственим развојем и инжењерингом освојена је континуална производња готово свих савремених бризантних експлозива, тако да компанија има сопствене технологије за континуалну производњу ТНТ/ДНТ-а, хексоген/пентрита, затим шаржну производњу хексоген/октогена, као и разне композиције на бази тих експлозива.

Поред производње бризантних експлозива, у компанији су освојене и сопствене технологије за производњу бустера, АНФО експлозива, 3,5 динитробензоеве киселине, тринитрорезорцина, метилнитрата, хексанитросилбена, те технологије за третман отпадних вода, отпадних киселина и отпалих гасова из производње експлозива.

„Прва Искра – Наменска производња а.д.“ у свету је позната и по извозу технологије за производњу бризантних експлозива, по систему „кључ у руке“.

Последњих година развили су технологију делаборације минско-експлозивних средстава и прераде свих врста делаборисаних експлозива, како би решавали проблем неутрализације вишка минско-експлозивних средстава. На тај начин смањује се утицај штетних материја на животну средину.

Упоредо с тим, у фабрици су заузели став да је, после експлозије у 2006, неопходно обновити производ-

њу свежег октогена и хексогена, како би се искористио прилика која произилази из чињенице да данас мало држава у све-

ту производи те експлозиве.

У баричкој компанији данас граде два капацитета за производњу бризантних експлозива. Један мањи, за производњу 15–20 тона октогена или 40–50 тона хексогена годишње, а истовремено обнављају свој основни капацитет за производњу свежих експлозива, који ће моћи да производи 60 тона октогена, односно 200 тона хексогена.

Те радове започели су пре две године средствима из сопствених прихода, и данас је, када је реч о грађевинском делу, фабрика потпуно обновљена и инфраструктурно оспособљена. Очекују да до краја године стигне наручена опрема, коју ће монтирати њихови људи.

Раст производње последњих неколико година у „Првој искри“ сведочи да је пут којим иду добро трасиран. ■

ТЕХНИЧКИ РЕМОНТНИ ЗАВОД КРАГУЈЕВАЦ

Технички ремонтни завод Крагујевац је специјализована и савремено опремљена војна установа са високоразвијеном технологијом ремонта и производње муниције, муницијских елемената и других убојних средстава (УБС) и богатим вишедеценијским искуством на генералном и техничком одржавању убојних средстава за потребе оружаних снага земље. Процес ремонта процедурално је одређен правилником о квалитету, што је резултирало испуњењем захтева стандарда квалитета SRPS ISO 9001:2008; SRPS ISO 14001:2005.

Завод једини на територији Србије има заокружен систем одржавања УБС. Кроз контролна испитивања и испитивања хемијске стабилности барута, врши надзор квалитета ускладиштених УБС и на основу добијених резултата предлаже како да се реализује њихово одржавање.

Успешно ремонтује артиљеријску муницију калибра од 40 до 155 mm, минобачку муницију од 60 до 160 mm, ручне бомбе, противпешадијске и противтенковске мине, невођене ракете. Стручњаци За-

вода укључени су и у производњу елемената УБС и алата и опреме за њихово одржавање. У сарадњи са ВТИ овладели су производњом серије елемената УБС – гасогенератора за зрна калибра 130 и

155 mm, производњом делова ручне бомбе, појачивача детонације за гранате калибра 82 и 120 mm...

Стручњаци ТРЗ Крагујевац укључени су у процес демилитаризације (уништавање вишкова УБС, њихово раскомплетирање на саставне елементе) и у рашишћавање места масовних експлозија. У ТРЗ Крагујевац имају све потребне ресурсе за успешан инжењеринг у области одржавања (ремонта) и демилитаризације убојних средстава. ■

ТЕХНИЧКИ РЕМОНТНИ ЗАВОД ЧАЧАК

Технички ремонтни завод Чачак је институција Војске Србије чија је основна активност техничко одржавање и генерални ремонт борбених средстава са њиховим одговарајућим системима, комплетима машина и уређајима. Основан је 30. септембра 1925. године.

Основна делатност завода је ремонт средстава борбене технике КоВ у највишем нивоу одржавања. Успешно обавља ремонт борбених (гусеничара и точкаша) и неборбених возила (теретних и теренских возила из фамилије ТАМ, ФАП, Застава, Mercedes, Puch, FIAT, Land Rover, као и осталих возила којима су опремљене јединице ВС), мотора СУС и агрегата мотора, а припрема и средстава за учешће у мировним мисијама. Осим тога, ремонтује артиљеријско и пешадијско наоружање, средства везе и електронике, системе за управљање ватром и ласерске даљиномере, ракетна средства, хидрауличне уређаје, оптичка средства...

У ТРЗ-у раде и модернизације, адаптације, модификације и конверзије борбених и неборбених средстава КоВ. Искуство његових стручњака и степен развоја

појединих подсистема пружа могућност да ТРЗ Чачак, у сарадњи са стручњацима из ВТИ, изводи различите нивое модификација и адаптација на различитим средствима – на тенковима Т-72, М-84, М-84АБ1 и инжињеријском средству ВИУ-55 „муња“.

У делокругу рада ове установе су испомоћ нижим нивоима одржавања, послови инжињеринга на пројектовању и опремању објеката за одржавање средстава КоВ, те додатно оспособљавање припадника Војске у руковању, техничком одржавању и ремонту средстава НВО КоВ и друго. ■

VZ „МОМА СТАНОЈЛОВИЋ”

Почетак рада Ваздухопловног завода датира од 1916. године када је на Крфу оформљен Аероплански депо, као саставни део Аеропланске ескадре. На садашњој локацији налази се од 1973. године, а под именом ВЗ „Мома Станојловић” је од 1976. године.

Међу основне активности Завода спадају ремонт, производња и услуге. Ремонтују ваздухоплове (МиГ-21, „орао”, Г-2, Г-4, „утва-75”, „газела”, Ми-8, а уз подршку ино-партнера учествовали су и у ремонту авиона Миг-29 и хеликоптера Ми-17), ваздухопловне моторе (турбо-елисне и турбо-вратилне, клипне авионске моторе ОТТО и дизел моторе), ракетне системе ПВО („куб” и „нева”), ракете ваздух-ваздух (Р-60К и Р-60МК), радарске системе (1РА-128, ПРВ 9/16, ПРВ -11, П-12, П-15), опрему и наоружање, средства за опслуживање ваздухоплова, средства специјалне намене и средства система везе.

Такође, у Заводу се производе резервни делове за средства и опрему из процеса ремонта, гумено-заптивни материјали, фриксиони елементи за кочнице, облоге на издувницима и коморама за допунско сагоревање мотора „Viper”, делови и склопови од композитних материјала (лопатице главног ротора хеликоптера „газела”, лопатице репног ротора хеликоптера Ми-8 и ревитализацију лопатица главног ротора хеликоптера Ми-8), стакла

за хеликоптере Ми-8 и „газела” и мале беспилотне летелице „врабац”.

Пружају услуге из домена машинске производње, термичке обраде, електрохемијске заштите, утврђивање квара ендоскопском методом, еталонирање и сервисирање мерно-контролних уређаја.

Завод је сертификован као Део (Part) – 145 организација од стране Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије за одржавање ваздухоплова – „утва 75”, „газела СА 341”, „газела СА 342” – и мотора – Astazou IIIB, Astazou IVH, Lycoming IO 360, Lycoming AEIO 540.

Организација је сертификована од стране Министарства одбране и усаглашена са стандардима квалитета SRPS ISO 9001:2001 (ISO 9000:2000) и СНО 9000/05. ■

Југоимпорт – СДПР ЈП је државно предузеће са вишедеценијском традицијом у промету наоружања, војне опреме и трансфера технологије. Под називом „Југоимпорт“ основан је 18. јуна 1949, као предузеће за међународну трговину, са примарним циљем да увози делове и репроматеријал за потребе домаће војне индустрије. Извозом почиње да се бави 1953. године. Најуспешнији, такозвани златни период постојања биле су осамдесете године, када је „Југоимпорт“ са својим комитентима, сваке године у спољнотрговински биланс земље уписивао милијарде долара прихода од извоза. Данас „Југоимпорт“ послује са више од 50 земаља света и последњих година бележи константни раст у пословању.

Иако је основна делатност у „Југоимпорту – СДПР“ увек била спољнотрговински промет средстава наоружања и војне опреме (НВО), њихов рад обухватао је и услуге у области ремонта и модернизације средстава НВО, обуку и школовање кадра, трансфер одбрамбених технологија, капиталне инвестиције у области одбрамбене инфраструктуре, производњу кооперацију...

Пословна политика „Југоимпорта – СДПР“ оријентисана је на три мисије: интеграцију наступа српског војноиндустријског комплекса на светском тржишту НВО, мисију вођења развоја и организовања производње сложених борбених система у

својству систем интегратора и мисију опремања Министарства одбране Србије сложеним борбеним системима из увоза.

У области развоја већег броја сложених средстава НВО „Југоимпорт“ интензивно сарађује са предузећима одбрамбене индустрије Србије, са установама Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије, техничким ремонтним заводима, са цивилним предузећима, институтима и катедрама факултета. Све те установе и предузећа су кадровски и технолошки способни да развију савремена техничка решења у складу са најновијим светским трендовима у развоју средстава НВО.

Предности одбрамбене индустрије Србије у условима савременог глобалног тржишта НВО у свету јесу познавање западних и источних стандарда и концепта развоја војних технологија; заокружена целина развоја, тестирања, производње, одржавања и ремонта широког спектра оружних система и војне опреме, те вели-

ко искуство у програмима развоја и модернизације разних оружних система, које обезбеђује високе перформансе уз повољан однос цена–ефикасност.

Најзначајнији производни и развојни програми „Југоимпорта – СДПР“ су: вишенаменско оклопно возило отпорно на дејство мина и заседна дејства – „Лазар“ 8x8, фамилија вишенаменских оклопних возила БОВ М11 4x4, самоходни артиљеријски систем фамилије НОРА-Б/52 калибра 155 mm, топ-хаубица калибра 122 mm Д-30J – СОКО (самоходно оруђе кратког одзива), фамилија ракетних пројектила великог домета АЛАС/ЛОРАНА, школско-борбени двоседи авион са турбоелисним мотором „кобац“, програм модернизације средњих хеликоптера,

морнарички топ М71/10, програм војник будућности (ВБ-10).

У пословању „Југоимпорта – СДПР“ значајно место заузимају маркетиншке активности. То подразумева сталне анализе технолошких, кадровских и финансијских ресурса Србије у области одбрамбених технологија, као и анализу тржишта, односно потенцијалних потреба основних категорија њихових партнера из иностранства, понуде светских произвођача и глобалног промета НВО.

Маркетиншки напори „Југоимпорта – СДПР“ усмерени су ка два основна циља – дугорочној пословно-техничкој сарадњи у области развоја и производњи средства НВО са водећим произвођачима из западних земаља, као и проширивању сарадње са партнерима са традиционалних тржишта (Југоисточна Азије, Блиски исток, Африка), односно из земаља у развоју, те регионално повезивање са партнерима сличног техничко-технолошког нивоа, на бази компатибилности програма.

Места за упознавање са новим, потенцијалним пословним партнерима, али и са новим технологијама и трендовима развоја система НВО, јесу међународни сајмови. Зато у „Југоимпорту – СДПР“ сматрају да је важно бити присутан и представити могућности наше одбрамбене индустрије у најбољем светлу. Представници „Југоимпорта“ присутни су на глобалним изложбама попут Eurosatory (Париз) и DSEi (Лондон), на глобално-регионалним изложбама као што је IDEX, али и бројним регионалним и национално-регионалним изложбама у свету.

Јавно предузеће „Југоимпорт – СДПР“ укључено је и у организацију домаће изложбе НВО од њеног почетка, 2004. године, као суорганизатор те манифестације, који интегрише наступ наше одбрамбене индустрије. ■

УТВА

Авио-индустрија „Utva Ltd.“ из Панчева прешла је дуг пут од предратног произвођача једрилица (од 1937) до предузећа које производи компоненте за свемирску индустрију. Предузеће је учествовало у неколико значајних ваздухопловних пројеката као што су „утва 56“, „утва 60 П“ (извезена у Индију, Алжир и друге земље) и „утва 75“ (авион за селекцију и почетну обуку пилота).

Такође, интензивно је учествовала у реализацији програма „орао“ и Г4. У релативно кратком времену овладали су новим програмима попут OPTICA – Lovaux (Уједињено краљевство – лаке извиђачке летелице), NORMAN – Fieldmaster (Уједињено краљевство – тешки пољопривредни авиони). За те пројекте све је израђивано на локалном нивоу – од конструисања производних и алата за склапање до склапања комплетног авиона.

По први пут у својој историји „Утва“ је почела производњу за транспортну авијацију, ангажовањем на совјетски пројектима „тупољев“ Ту-204 (производња алата и делова) и „иљушин“ Ил-114. Достигли су кулминацију у индустрији цивилне авијације, када су добили спецификације о обезбеђењу Војеинг квали-

тета и постали подуговарач највећег светског произвођача путничких авиона по питању производње алата, делова и склопова за неке њихове авионе. Када је та сарадња требало да се подигне на виши ниво, „Утва“ је претрпела најтежи ударац – бомбардована је прве ноћи НАТО агресије. Неколико дана пре тога у фабрици је завршена модернизација, интеграција и фабричко испитивање наше најсложеније авио-платформе за наоружање – авион Г-4М полетео је 22. марта 1999. године.

Програм који је поново оживео у некад водећу фабрику авиона у Србији јесте, пре свега, производња клипног авиона „ласта 95“, заснованог на пројекту ВТИ, а уз значајну подршку „Југоимпорт – СДПР“. „Утва“ је данас укључена и у друге развојне програме Министарства одбране. ■

ПРВА ПЕТОЛЕТКА НАМЕНСКА

Прва петолетка – наменска а. д. из Трстеника данас је акционарско друштво које пројектује, конструише, производи, испитује, сервисира и ремонтује уређаје и системе из области хидраулике, пнеуматике, процесне технике и сервотехнике за потребе војске и цивилног тржишта. Основана је 1949. као фабрика авиона, али је програм производње авиона прешао у Мостар и „Петолетки“ је остала производња хидропнеуматских уређаја за потребе војске и привреде.

Располаже савременим машинским парком, добро опремљеним испитним и метролошким лабораторијама за производњу најсложенијих уређаја и система за потребе војске и цивилства. Производи за сва три вида војске. За ваздухопловство израђује стајне трапове за авионе, амортизере, кочнице хидрауличке браве, пумпе (хидрауличне и горивне), хидромоторе, сервопокретаче за примарне и секундарне команде лета, разводнике, вентиле, филтере, пнеуматске системе и инсталације, хидрауличке агрегате и дизалице... За потребе КоВ-а, на пример, ради електрохидрауличке системе за управљање ватром по елевацији и прав-

цу за тенкове М-84 (Т-72) и Т-5, а и за противавионске топове („галилео“ и „бофорс“), израђује комплетан систем хидраулике и пнеуматике за ракетне лансере „оркан“ и „кошава“, укључена је у модернизацију хаубица 105 mm, израђује склопове за артиљеријски систем НОРА Б52 155 mm, и минобацаче МБ 60, 81, 82 и 120 милиметара.

У њеном производном програму су и ваздушне пушке и бацачи граната. ■

ЕИ-ОПЕК

Предузеће „Еи-Опек“ из Ниша је акционарско друштво ангажовано на истраживању, развоју и производњи оптоелектронских компонената и опреме. Основано је 15. јуна 1991. у оквиру фа-

брике „Еи-Микроелектроника“ како би започело развој и производњу оптоелектронских сензора за примену у наменској производњи.

У оквиру програма за наменску производњу издваја се производња упаљача за артиљеријску муницију од 105 до 155 mm, уређаја за темпирање УТ-М02 и за електронско окидање ракетних система „оркан“, „огањ“, „пламен-С“ и „морава“, потом детектора кумулативног млаза М2000, управљачких кутија УК-12, командних јединица КЈ-1, сензора минималног притиска СМП-1, ИЦ сензора за навођење ракета ПВО, детектора вибрација ДВ-1...

У том акционарском друштву данас има 37 запослених, од којих су више од

половине високообразовани стручњаци и различитих профилана. Сви производи и

технолошки поступци изводе се уз примену високих стандарда квалитета за развој и производњу НВО, у сагласности са највишим међународним стандардом квалитета SRPS ISO 9001. ■

ТЕЛЕОПТИК-ЖИРОСКОПИ

Фабрика „Телеоптик“ из Земунa основана је 22. априла 1922. под називом „Прва југословенска фабрика за телефонију и прецизну механику“, а од 1945. године, послује као фабрика „Телеоптик“. „Телеоптик-жироскопи“ постоји као посебна целина од 1973. године.

Њихов производни програм чине: авионски и хеликоптерски инструменти и опрема за домаће ваздухоплове, вођење и управљање ракетама и ракетним системима, инструменти и опрема борбених оклопних возила, те жироскопи и жироскопски уређаји (за тенкове М-84, М-84А), специјална мерна и испитна опрема, оптички уређаји... Поред основног производног програма, пружа сервисно-ремонтне услуге за свој и за сродне програме (хеликоптерски нишан АРХ,

жиро кугле Anschütz, жиро блокови за тенкове Т-55, Т-72, М-84, М-84А).

Последњих година развој је усмерен ка оптичким инструментима и нишанским справама: оптички нишан ОН М04 за полуаутоматску пушку 5,56 mm, увећање 2x; оптички нишан 6x42 О-М91В за SP 7,62 mm М91; оптички нишан ОН М09, увећање 3,5x; колиматорски нишан НК 09 за ваздухопловни програм; палета догледа за ректификацију

DR-1 за калибре 12,7, 20 и 30 mm; колиматорски хеликоптерски нишан НКН-09; нишанске справе NSBG-1, NSB-3; NSB-4B, PAB-2AT, пасивне нишанске справе.

Раде и пригушиваче пуцња за различите калибре пушака и пиштоља.

У оквиру развоја, у сарадњи са Војнотехничким институтом, ангажован је на усавршавању барутног жироскопа за програм противоклопног система „бумбар” и генератора са сталним магнетом 0,5 KW. ■

14. oktobar ИМК 14. ОКТОБАР

Крушевачки ИМК „14. октобар” АД једно је од најстаријих предузећа за обраду метала у земљи. Основано је 1923. ради ремонта и производње железничких вагона и гвоздених конструкција. Још у периоду од 1928. до 1934. производни програм проширило је на производе за потребе војске, а после рата и национализације у предузећу интензивно раде на ремонту борбених и транспортних возила ЈНА. Наменска производња је појачана 1992, када је у оквиру ИМК формирана Фабрика специјалне производње, као овлашћени произвођач средстава НВО.

Данас се у наменском програму предузећа налази производња кошуљица и чаура за муницију 100, 105, 122, и 125 mm, финализација тенка М-84А и

М-84АБ, модернизација тенкова (израда погонских група од 780, 1.000 и 1.200 КС), израда и финализација самоходних лансирних система и самоходних хаубица, те балистичких заштитних возила до IV нивоа заштите према НАТО стандардима. ■

EDEPRO

Корени компаније „EdePro” сежу у 1985. годину, када је у оквиру Машинског факултета у Београду основана Лабораторија за млазни погон. Данас је та фирма регионални лидер по питању решења млазних система за ракете, ракета на млазни погон и производње енергетских материјала. Ангажована је у ис-

траживању, развоју, производњи и трговини нове и модернизацији постојеће муниције и војне опреме, те у другим цивилним програмима.

Производи артиљеријске ракете P107 mm, R122 mm G-2000/G-M, R276 mm, артиљеријску муницију повећаног домета

– 105 и 155 mm, противградне ракете. Од развојних програма издвајају се ракетни систем „алас“ и пројектил са ракетним погоном и гасогенератором калибра 155 милиметара – HE RA/BB 155 милиметара. ■

ФАП КОРПОРАЦИЈА

ФАП Корпорација а.д. из Прибоја основана је 1953. ради производње камиона под лиценцом фирме „Sauer – Werke“ из Аустрије. Током 1970. године потписан је нови лиценцни уговор са компанијом „Daimler Benz“ из Немачке, који је због уведених санкција једнострано прекинут 1990. године. У том периоду годишња производња достигла је 7.000 возила, а пројектовани годишњи капацитети били су за 10.000.

Од 2005. године компанија је регистрована као акционарско друштво са већинским друштвеним капиталом. Данас је ФАП највећи произвођач камиона и аутобуса у Србији.

За потребе Војске ФАП је од средине седамдесетих до краја деведесетих година развио и произвео око 1.000 во-

зила, углавном формуле погона 6×6. Од 2004. за Војску Србије развијена су и произведена теренска возила нове генерације, формуле погона 4×4, 6×6 и 8×8. Возило ФАП 1118 БС/АВ 4×4 ушло је у серијску производњу као основни камион, а изведене су и надградње система за деконтаминацију и платформе за модулни лансер. ФАП 2228 БС/АВ 6×6, као основни камион, у фази је завршног испитивања, а произведена је и варијанта система за осматрање и гониометарско ометање и самоходног топа 120 mm – СОРА. Камион ФАП 3240 БС/АВ, 8×8, такође је у фази завршног испитивања. На бази тог возила изведена је и варијанта самоходног топа-хаубице 155 mm – НО-РА (ФАП 3640 С/АВ, 8×8-НОРА). ■

ЗАСТАВА КАМИОНИ

Застава камиони је реномирани произвођач лаких теретних возила укупне масе од 3 до 8,5 тона. До сада је произведено више од 185.000 возила. Од 2001. године, после трансформисања и консолидације Групе Застава, „Застава камиони“ послују у саставу новоформираног холдинга „Застава возила“. Предузеће је од 2001. сертификовано према стандарду JUS ISO 9001.

Сопственим развојем 2010. године произведен је функционални модел возила минибус са погоном на природни гас, а затим и два прототипа теренског возила носивости 1,4 t за потребе Војске Србије, која се тренутно налазе у фази завршних испитивања у Војнотехничком институту.

Ново теренско возило, носивости до 1,5 t, са новом кабином, пројектовано је 2011. године. На бази тог возила годину дана касније израђен је функционални модел са продуженом кабином за превоз људи (1+5) и терета до 1.000 килограма. У „Застави камиони“ ове године, на платформи новог теренског возила, направили су функционални модел за превоз људи (1+8). ■

ТИГАР

Холдинг компанија „Тигар“ АД из Пирота дугогодишњи је произвођач гумарских производа (од 1935. године). Холдинг има 18 зависних предузећа у контролном власништву и два заједничка. У оквиру холдинга су фабрике: *Тигар обућа*, *Тигар техничка гума* и *Тигар хемијски производи*.

„Тигар“ од 2010. има дозволу за производњу техничко-гумених производа, специјалних боја, премаза и лепкова за средства наоружања и војне опреме и заштитне обуће за потребе одбране.

Специјални производ фабрике „Тигар техничка гума“ су гумени резервоари

авио-горива, које су освојили у сарадњи са инжењерским кадром Министарства одбране. У току је развојни пројекат освајања израде гумених резервоара за авион НЛ16.

Осим тога, у предузећу „Тигар Техничка гума“ врши се наливање гумом металних бандажа потпорних тачкова за следећа борбена возила: тенк Т-55, М-84, БВП М-80, БТР50 ПУ/ПК, ГМ 568/578. Ради навлаке за топ тенка, са обостраним гумирањем специјалног платна. У његовом асортиману су и гумене кабинске заптивке за авионе „орао“ и Г4, које се користе за заптивање врата пилотске кабине. Производи и нерађиве тачкове погодне за примену код возила која се користе у посебно отежаним условима и друго. ■

ЈУМКО

Памучни комбинат „Јумко“ а. д. у ре-структурирању основан је 1960. у Врању, а са редовном производњом почео је 1965. године. У другој деценији постојања постао је реномирани произвођач пређе и тканина. Од 1995. године друштвено предузеће се трансформише у Холдинг компанију Памучни комбинат „Јумко“ Врање. У тој фази ствара своју малопродајну мрежу и развија саобраћај.

„Јумко“ је увек имао наменски програм, који подразумева производњу готовог производа и продају широког асортимана униформи и радних одела, за све услове рада, све професије. Израда наменских модела захтева и примену са-

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА

БЕЗ

УЧЕШЋА
ЖИРАНАТА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ
ЗА ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
И ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ
ПУТЕМ АДМИНИСТРАТИВНЕ
ЗАБРАНЕ

Напомена:

- обрасце административне забране достављамо поштом
- могућа организована испорука по договору

КОТИК д.о.о

Панчево, Жарка Зрењанина 14

Телефони: 013/344-321,
063/370-138

Телефакс: 013/345-930

E-mail: kotikdoo@gmail.com

- БИЦИКЛИ, КАЦИГЕ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ, ПРАТЕЋА ОПРЕМА
- АУТОМОБИЛСКЕ ГУМЕ, АКУМУЛАТОРИ, МОТОРНА УЉА...
- АУТО-ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА
- ПРОГРАМ „VILLAGER“, КОСИЛИЦЕ, ТРИМЕРИ, МОТОРНЕ ТЕСТЕРЕ
- ЕЛЕКТРИЧНИ РУЧНИ АЛАТ
- РАЧУНАРИ И РАЧУНАРСКА ОПРЕМА

времене технологије у изради тканина од природних и вештачких влакана и мешавине природних и вештачких влакана. До-рађивањем тканина на водоодбојност, уљеоодбојност, киселоотпорност, ватро-отпорност, антистатичност, „Јумко“ може

да изради врхунске униформе и радна одела за потребе свих професија. Од 2011. ради и нове униформе за Војску Србије – М-10, у дигиталној шари. Српску шару радили су стручњаци Војнотехнич-

ког института, у сарадњи са стручним тимом из „Јумка“. Поред тога рађен је комплетан програм санитетске одеће, постељне, куварско-пекарске опреме и радно-механичарске одеће. ■

PUPIN TELECOM

Pupin Telecom је 40 година присутан на тржишту са програмом семафорске сигнализације. Један је од водећих систем интегратора система за пренос и комутацију података попут Frame Relay/ATM, Ethernet, IP, LAN, MAN и WAN мрежа.

Компанија „Pupin Telecom“ а. д. лидер је у области телекомуникација и водећи произвођач телекомуникационе опреме. Основана је 1947. године и данас је у мешовитој својини већег броја акционара.

Области деловања компаније су развој, инжењеринг и производња, сервисне активности и техничка подршка по систему 24/7. Основни програм компаније јесу комутациони системи, засновани на сопственом развоју.

Користећи искуство стечено развојем и производњом дигиталних телефонских система и бежичних система настао је програм телеменаџмент систем.

Производни програм чине и војни телекомуникациони уређаји, мобилне/бежичне телекомуникације, изградња мобилних мрежа (GSM, WiMAX...), производња за сопствене потребе и трећа лица, системи у јавним телекомуникационим предузећима – класа 4 и 5 IP система, приступни уређаји, VoIP, КДС...

Војна производња заснована је на стратешком уговору између Министарства одбране и „Thales Communications And Security“ (TCS) из Француске, намењеном опремању МО и Војске тактичким комуникационим уређајима. „Pupin Telecom“ је изабран за локалног партнера TCS, на којег је пренео технологију производње радио-станица из свог асортимана. У складу са тим TCS је оспособ-

био „Pupin Telecom“ за производњу, а Министарство одбране га је верификовало за серијску производњу тих уређаја.

Основна мисија компаније јесте сарадња са домаћим институтима, научним

институцијама и великим светским произвођачима, који су технолошки лидери у свом домену, ради проширења области њиховог деловања. „Pupin Telecom“ је ускладио свој систем квалитета са SRPS ISO 9001-2008. ■

СЕНЗОР ИНФИЗ

Предузеће „Сензор ИНФИЗ д.о.о.“ из Земуна основано је 1994, када се Лабораторија за сензоре издвојила из националног Института за физику Србије, при чему је Институт за физику остао већински власник. У предузећу стално ради 10 сарадника, а Институт за физику, са 200 запослених, пружа им подршку.

Програмска оријентација и производни програм предузећа су углавном везани за војне програме. Од 1990. године баве се одржавањем и ремонтом система за управљање ватром тенкова М-84 и Т-72. Један од првих производа предузећа (1990. године) био је метеоролошки сензор за СУВ тенка М-84 – најпре једноосни МС-2, а после двоосни МС-2д. Пре неколико година ти метеоролошки сензори су дигитализовани, тако да им је сада излазни сигнал у формату РС-485. Осим на тенковима, сензори се могу користити и на другим борбеним возилима.

У току је и развој ручног ласерског даљиномера са eye-safe ласером (1540 nm). За СУВ тенка М-84 то предузеће производи и подсистем ласерског даљиномера. Поред тога, „Сензор ИНФИЗ“ израђује више типова ласерских обележивача циљева у видљивом и невидљивом спектру, а и комбиновани. У

производном програму су и рефлексни (red dot) нишани. У сарадњи са својим кооперантима „Сензор ИНФИЗ“ производи и систем за команду и контролу артиљеријске ватре за оруђе НОРА-Б52 155 милиметара. У току је и развој снајперског нишана са ласерским даљиномером и балистичким компјутером.

„Сензор ИНФИЗ“, у сарадњи са својим стратешким партнером „Југоимпортом – СДГП“, наставља да ради на освајању нових и модернизацији постојећих производа – један пројекат је и модернизација дневно-ноћне нишанске справе ДННС-2 тенка М-84, у коју ће се за ноћни канал уградити термовизијска камера. Упоредо са тим биће модернизован и СУВ. ■

MTT INFIZ

MTT INFIZ је предузеће за микроталасну технику, са дугогодишњим искуством у оправци, ремонту, редизајну и пројектовању софистицираних војних и цивилних система из поља енергетске електронике, ласерске технике, машинства, метеорологије. За војне потребе производе дигиталне радарске показиваче, радарске конзоле, ласере, а специјализовани су за ремонт, сервис и одржавање одређених радарских система, као и модернизацију подсистема ракетног система „нева“.

Да би својим клијентима обезбедио брзу и квалитетну услугу) МТТ ИΝFIZ сарађује са компанијама и научним институцијама признатим код нас и свету, као што су Институт за физику, Електронски факултет у Нишу, Електротехнички факултет у Београду, ТОЦ, ВТИ, IRITEL... ■

ИНСТИТУТ МИХАЈЛО ПУПИН

Институт „Михајло Пупин“ водећа је установа у области информационо-комуникационих технологија у Србији и највећи и најстарији ИСТ институт у југоисточној Европи. Од оснивања, 1946. године, бави се применом истраживањима за потребе великих комуналних и саобраћајних предузећа, јавне безбедности, финансијских институција и разних индустријских предузећа.

Истраживачко-развојни тим Института чини ви-

ше од 250 истраживача (од укупно 450 запослених). У складу са потребама корисника развијају се специфична хардверска и софтверска решења, а у понуди су и услуге консалтинга, инжењеринга, прототип дизајна, пројектовање и интеграција система.

Од програма који су реализовани за одбрамбену индустрију најзначајнији је програм симулатора, који постоји од 1976. године (када је отпочео развој симулатора лета за тренинг авионских посада). До 1991. године реализовано је 15 типова симулатора и тренажера (укупно је произведено више од 60, углавном за извоз).

Симулатор авиона, а посебно CGI визуелни системи, сврставају институт, а тиме и Србију, у мали броја земаља које могу да их развијају и производе. Симулаторе лета млазних авиона Г4 („супергалеб“) и Ј22 („орао“) – СЛ-Г4 и СЛ-Ј22 – користи Војска Србије. Поред симулатора, у тој области развили су и фамилију тенковских тренажера, противоклопни артиљеријски тактички тренажер, тактичке учионице за „ратне игре“...

Ради реконструкције и модернизације специјалне војне опреме, у Институту је покренут програм за унапређење радарских система – RAPID. Усвојен је као средство ЦВОЈ М11. Произведен је прототип и два возила нулте серије. ■

ИМТЕЛ КОМУНИКАЦИЈЕ

Институт за микроталасну технику и електронику „ИМТЕЛ-комуникације“ а.д. јесте дизајнер, произвођач и дистрибутер телекомуникационих уређаја за пренос података. Њихова решења користе мобилни оператери, провајдери (ИСП, Телеком и други), владине и приватне компаније, као алтернативу за кабловске канале.

Тај институт је заступник фирме „Trango Systems Inc“ за Србију. Осим тога, модернизује и ревитализује радио-релејне системе старијих генерација других произвођача. Тим уређајима продужавају век без умањивања перформанси, а корисници добијају исплативу и поуздану мрежу са минимумом улагања.

Такве ревитализације урађене су на већем броју уређаја Ericsson, Teletra,

Siemens, а обухватају уградњу појачавача снаге, јединица за обраду сигнала у основном опсегу, осцилатора, мешача, малошумних појачавача...

Њихова област интересовања јесу и микроталасни комуникациони системи и системи посебне намене, што обухвата имплементацију система и његово пуштања у рад, али и пројектовање и израду компоненти везаних за специфичне апликације. ■

PRIMAR CO

Новобеоградско предузеће „Primar Co” д. о. о. основано је 1993. године. Основна делатност тог предузећа јесте пројектовање, инжењеринг и извођење електроинсталација, пројектовање, производња и одржавање командних, управљачких система и електронских уређаја и опреме за цивилне и војне потребе.

Када је реч о војним потребама, у предузећу се баве производњом, ремонтом и одржавањем електронских уређаја и опреме у области ваздухопловства. Развили су и произвели управљачку кутију UK-AFI за управљање извиђачком опремом авиона за потребе извиђачке ескадриле Војске Србије и израдили симулатор – тест уређаја за испитивање UK-AFI. У области земаљске опреме за потребе ваздухопловства освојили су производњу лампи –покретног ноћног старта – PNS

(за светлосно означавање полетно-слетних стаза), извели средњи ремонт опреме и склопова, укључујући и радио-уређаје на више комплета PNS, те развили, произвели и испоручили прототипску партију и „нулту” серију уређаја TK-3-S за испитивање лампи PNS. Уређај је уведен у наоружање Војске Србије.

Имају сертификовани систем менаџмента квалитетом према стандарду SRPS ISO 9001:2008. ■

ЕЛЕКТРОМИКРОН

Предузеће за производњу и услуге „Електромикрон” д. о. о. из Краљева основано је 1990. године. Намењено је за производњу из области аутоелектрике – ремонт електросклопова (електропокретачи и алтернатори) и регенерацију припадајућих делова – ремонт и

регенерацију грејача (вебасто) и агрегата. Производни и услужни програм тог предузећа прилагођен је потребама одржавања борбених и неборбених возила за потребе Војске Србије. ■

NETSET GLOBAL SOLUTIONS

Компанија „NetSeT Global Solutions“, регионални лидер у области заштите рачунарских мрежа и мобилних комуникационих система, са референцама у више од 11 земаља света, постоји од 2004. године.

У области војних информационих система основни производи су им војне идентификационе картице и ПКИ инфраструктура, заштита мобилних комуникација, CRYPTIS – наменски криптографски информациони систем за безбедну креацију размену и архивирање тајних електронских података

свих безбедносних нивоа, те модуларни хардверско-софтверски систем за комплетну заштиту података „с краја на крај“ – NST CryptoGuard.

Компанија је сертифицивана по стандарду ISO 27001 за имплементацију највиших међународних стандарда у области сигурног развоја софтвера за mission critical информационе системе. ■

NB I.N.A.T.

NB I.N.A.T.

У привредном друштву „NB I.N.A.T.“ д.о.о. (основаном 1994) од почетка се развија стрељачко наоружање. Њихови најзначајнији реализовани пројекти јесу: пиштољи ББ21, ББ22, ББ23, ББ24; пројекат прераде пушкомитраљеза ПКС на НАТО метак (7,62 mm X51 NATO) и НАТО реденик; ласерски обележивачи циља за сва стрељачка оружја (у употреби у специјалним јединицама Војске и МУП Србије); пречистач за воду SilverMaxrep, „маузер“ ловачки карабин. Идејни пројекат им је израда пиштоља од пластичних елемената. Према захтевима купаца – на ручилица дорађују и преправљају постојеће пешадијско наоружање.

У наредном периоду планирају, поред производње наоружања и средстава за које је освојена технологија, да развију и освоје технологију и за нове моделе наоружања, делове наоружања и опреме. У развојном плану предузећа је и изградња погона за производњу и пројектантски биро, који би задовољавали израду до 15.000 комада наоружања у току једне године.

Друштво поседује сертификате система менаџмента квалитетом SRPS ISO 9001:2008 и SORS 9000:2005 од априла 2011. године. ■

ЕВРОКОМЕРЦ

Предузеће „Еврокомерц“ д.о.о. из Бруса основано је 17. новембра 1989. ради пројектовања и производње гумених флексибилних црева свих намена. Деведесетих година започело је и израду прикључака тако да данас има освојену и хомологовану производњу свих врста прикључака и свих врста спојева које постоје у цреварству, што углавном изра-

ђује на CNC опреми, уведеној у производњу 2010. године.

Затим су кренули у освајање наменског програма. Најпре је освојена производња цревовода за потребе КоВ-а – од неборбених средстава до тенка М84, свих варијанти закључно са М84-АБ1. Следећи корак било је освајање ваздухопловних цревовода за потребе Војске и привредне авијације. Након дуготрајних хомологационих испитивања, уз помоћ ВТИ, ВЗ „Мома Станојловић“ и „Прве петолетке – Наменска“, успели су да освоје све ваздухопловне стандарде квалитета цревовода: MIL-H-5593, MIL-H-6000, MIL-H-8794, MIL-H-8788, MIL-H -27267и MIL-H-38360.

За ваздухоплове Г-2, Г-4, „орао“, „газела“ и Ан-2 добили су, након летних испитивања, дозволу за уградњу, а за Ан-26 и Ми-8 у току су летна испитивања. ■

“NAPREDAK AGP”DOO NAPREDAK AGP

Предузеће „Napredak AGP“ д. о. о из Чачка основано је 1959. године и од тада његов производни асортиман карактеришу наменски производи. Данас израђују кожну галантерију за војску – кожне каишеве, официрске, кадетске и гардијске опасаче, официрске торбе, навлаке и цераде за борбена и неборбена возила (које се израђују од памучног и ПВЦ платна, према стандардима Војске Србије) и друго.

У процесу освајања нових производа, стручни тим запослених у том предузећу развија нови пнеуматски шатор М-70М. ■

ENELPS ENEL PS

ENEL PS је лидер на домаћем тржишту из области непрекидног напајања, пројектовања и извођења система физичке инфраструктуре дата-центра. Компанија се од оснивања 1994. године бави искључиво професионалним обезбеђењем електричног напајања за све кориснике који своје радне процесе желе да учине стабилним, квалитетним и обезбеде перманентним напајањем електричном енергијом.

До сада су урадили више од 100 идејних решења и више од 30 пројеката по принципу кључ у руке, инсталирали UPS уређаје, укупног капацитета изнад 25 MW, исправљачких система изнад 7 MW и више од 350 инверторских система (у последње три године).

С великом пажњом одабрали су своје партнере, највеће светске произвођаче. Остварена је партнерска сарадња са компанијама попут APC од 2001, Power

One, CE+T, Enatel, EnerSys, Gustav Klein... Захваљујући континуираном успеху у раду, у сарадњи са APC-ом, највећим светским произвођачем УПС уређаја, достигли су статус елитног партнера. Располажу техничко-технолошким решењима и за војне потребе. ■

AZIMUTH

Привредно друштво за пројектовање, производњу и услуге „Azimuth“ д.о.о основано је 2010. године, а бави се производњом и ремонтом индустријске арматуре (вентили и лоптасте славине) и процесне опреме. Током 2011. године проширили су делатност на пројектовање, комплетирање и монтажу соларних

(топлотних и фотонапонских) система и ветрогенератора мале снаге, а наредне године (на основу захтева страног и домаћег тржишта) и на производњу и ремонт компонената НВО.

Референце Друштва јесу: лабораторија за испитивање индустријске арматуре на херметичност и испитивање чврстоће структуре притиском (до 160 бара), према ЈУС ЕН 12266-1 2005; лаборатори-

ја за испитивање оптоелектронских, ИЦ и пасивних уређаја; лабораторија за испитивање ваздухопловних инструмената; пројектовање пробних столова за испитивање хидрауличних и пнеуматских компонената, које се користе на тенковима, оклопним борбеним возилима и ваздухопловним средствима.

Поседују сертификат SRPS ISO 9001:2008. ■

VLATACOM

Vlatacom д.о.о. (основан 1997) провајдер је у области информација, комуникација и биометријских технологија. Од 2011. има статус истраживачко-развојног центра. Компанија поседује сертификате према захтевима стандарда ISO 9001:2000 и ISO 27001 за следеће активности: развој, производњу и инжењеринг у области информација, комуникација и

биометријских технологија и пружање сродних услуга подршке.

Међу њиховим производима за војну примену од посебног значаја су: уређај за криптозаштиту преносних система vREBECCA, уређај за аутентификовани приступ vLAD, мултифункционална камера vIPC-3M1 и беспилотна летелица vUAV. ■

KODŽIĆ KODŽIĆ&CO

Leader in leather

Kodžić&CO д.о.о је приватно предузеће из Београда, које је основано 2007, али настало је из фирме „Коџић д.о.о“ из Врчина, која је почела са ра-

дом 1960. године. Данас ово предузеће има производни погон у Врчину, а по потреби користи и друге погоне.

Њихов основни производни програм су кожне модне и poslovne jakne и торбе, а најчешћи купци министарства, инспекције и јавна предузећа. Испоруке за њих чине 30 одсто годишње производње предузећа. Нове кожне пилотске jakne Војске Србије такође су пристекле из овог производног погона. Урађене су по најстрожим војним нормативима, од најквалитетније коже.

Захваљујући модерном дизајну, високом квалитету и конкурентним цена-

ма, њихови производи имају све више купаца. Визија запослених је да сигурнију будућност обезбеде ослањањем на производњу за потребе Војске Србије, јавних служби и предузећа, али извозу. ■

EI TEST EI TEST

Предузеће за производњу и пружање услуга у области рачунарства и телекомуникација – EI TEST послује самостално од 1991. године. Данас је комплетан понуђач услуга репаратуре плоча електронике, рачунарских периферија, извора за напајање и DC/DC конвертора свих комутационих система заступљених у Телекому Србије.

Сви њихови производи представљају јединствену синтезу знања из области телекомуникација, информатике и електронике, а клијенти су им Телеком Србије, Војска Србије, МУП Србије, Железнице Србије, ЕПС и други.

Током дванаестогодишњег рада развијени су уређаји и процедуре за ре-

паратуру делова телефонских централа типа: Искра 500А, Искра 500/1000, Metaconta 10C/CN-1600, Metaconta 10C-3200, SI 2000, ETC 960, AXE 10, GTD-5C, MD-110. ■

PT FTN-IRAM-RT

Предузеће FTN-IRAM-RT д.о.о. основано је 1991, под окриљем Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду, као једно од првих малих предузећа које је изнедрио тај факултет. Данас је то истраживачко-развојно предузеће које нуди висок квалитет инжењерских услуга у области уграђених система, апликација мобилне телефоније и DSP програмирања.

Од оснивања су укључени у истраживачко-развојне пројекте Војске. Та сарадња остварена је кроз више десетина реализованих хардверско-софтверских решења у широком спектру – од телекомуникационих и система за пренос података, информационе заштите таквих система, заштите преноса података, до система за звукометријско извиђање и управљање артиљеријском ватром. Два уређаја су у фази индустријализације, по-

што су уведена у систем НВО: модем универзални за пренос рачунарских података – MV-PT-03 и вишеканални дигитални аудио снимач – ВДАС.

У сарадњи са одговарајућим институтима и управама Војске, FTN-IRAM-RT ради на истраживачко-развојном пројекту Радио-гониометарског процесора широкопојасног радио-гониометра за ВФ опсег – HERA-1.

Сви процеси рада у предузећу су регулисани системом квалитета SRPS ISO 9001:2008. ■

IRITEL BEOGRAD IRITEL

IRITEL а.г. Београд једна је од водећих компанија на телекомуникационом тржишту Србије и акредитована је као истраживачко-развојни институт. Основана је 1967. године.

Главне активности компаније представљају заокружен процес – од истраживања и развоја, преко пројектовања и производње, инжењеринга и консалтинга, до одржавања и обуке корисника. Више од четири деценије у IRITEL-у се баве

следећим областима војних телекомуникација и електронике: системи преноса, мониторициони системи, дигиталне радиокомуникације и енергетска електроника.

IRITEL посвећује велику пажњу квалитету и поузданости својих производа и услуга. Има систем менаџмента квалитета SRP ISO 9001:2008, SRP ISO 14001:2005 и SRPS OHSAS 18001:2008. ■

IRITEL a.d. BEOGRAD

www.iritel.com

Tel: 011 3073-555, Fax: 011 3073-434

info@iritel.com

**Optički
sistemi
prenosa**

**OTN/DWDM
40 x 10 Gbit/s**

OTP10G

NG SDH

**ODS2G5
155/622/2G5**

NG SDH

**OTSs
155/622 Mbit/s**

WDM/CWDM/OADM

do 40 kanala

**Proizvodnja
i montaža
elektronskih sklopova
za sopstvene potrebe
i uslužno**

**Pristupni
sistemi
prenosa**

**Uređaj za
kripto zaštitu**

Mobilni

**Uređaj za
kripto zaštitu**

Stacionarni

**Fleksibilni
linijski
terminal**

Mobilni

**Savremena rešenja
za povezivanje
korisnika na
telekomunikacionu
mrežu
(govor, podaci,
Internet, IPTV)**

**Energetska
elektronika**

**Nprekidna
napajanja**

SDNU

**Uređaji za nadzor
i upravljanje**

**Nprekidna
napajanja**

**Inženjering
u oblasti
radio i fiksni
komunikacija**

IRITEL
*sjajne
veze*

**Radio
komunikacije**

**Zaštita
VIP korisnika**

**HF-VHF-UHF
antenski
distribucioni
sistem**

**Modernizacija
radara**

UNIOR COMPONENTS

Фирма „UNIOR Components“ а. д. из Крагујевца тај назив носи од 2005. године и данас послује у оквиру UNIOR Group. Има дугогодишњу традицију у производњи провлакача и пресерских ала-

та. Високо знање и искуство запослених, у комбинацији са најсавременијим CAD/CAM системима, гаранција су високог квалитета њихових производа, поштовања рокова и конкурентних цена. ■

GOŠA FOM

Акционарско друштво „Гоша – Фабрика опреме и машина“ – GOŠA FOM a.d. бави се пројектовањем, изградом, монтажом, пуштањем у рад и сервисирањем опреме и машина у области енергетике, металургије и рударства. Као година оснивања компаније обележава се 1930, када је у оквиру „Јасенице“ а.д. основана радионица за израду челичних конструкција, дизалица, мостова и осталих објеката.

GOŠA FOM a.d. данас је савремена, тржишно оријентисана и у свету афирмисана компанија која, захваљујући сопственом инжењерингу, пројектантским, технолошким и производним знањима и умећима, испуњава најстроже светске критеријуме. Стратешко опредељење запослених у компанији је отвореност за све облике сарадње са европским и светским фирмама, укључујући и заједничка улагања. ■

SANDRA CORPICO

Приватно предузеће „Sandra Corpico“ из Пожаревца основано је 1977. и од тада до данас искључиво се бави производњом обуће – специјалне и модерне мушке и женске. Мукотрпним и преданим радом, те сталним улагањем у квалитет производње, „Sandra corpico“ је од прости мануфактуре прерасла у фирму која је стекла одређена признања и позицију на домаћем и иностраном тржишту.

Највећи купци су МУП Републике Србије и Војска Србије. Више од 50 одсто производње се извози. ■

PROSPER TECH

Предузеће „Prosper Tech“ д.о.о. бави се истраживањима, инжињерингом и производњом личне опреме војника. Истраживања су усмерена на спознавање најновије концепције ратовања и задовољење захтева корисника. Опрема се израђује од композитних материјала, што обезбеђује њене оптималне карактеристике. Захваљујући томе могуће је дуже и ефикасније дејство и лакше преживљавање, што значајно доприноси осећању сигурности и самопоуздања војника.

У развоју и производњи опреме користе се и искуства и мишљења војника, учесника ратних дејстава, а њене карактеристике потврђене су управо у таквим ситуацијама. ■

ЗАСТАВА ИНПРО

Застава Инпро д.о.о. основана је 1999. године, а од 2009. послује као ограничена група Застава возила а.д. у реструктурирању. Циљ оснивања тог друштва био је, поред обављања основне делатности, стварање једног организованог облика преко којег ће се ангажовати лица са умањеном радном способношћу, односно особе са инвалидитетом.

„Застава Инпро“ је произвођач разних врста приколица, ручног професионалног алата, специјалних жичаних контејнера за ПЕТ амбалажу и папир и металне галантерије. ■

FKS-ELMOS

FKS Elmos једна је од пет специјализованих фабрика у саставу Холдинг „Каблови“ а. д. – Јагодина. Основана је 1959. године, пререгистрацијом занатске радионице „Механика“. У фабрици се израђују микропроводници, конектори и електромеханички производи.

Производи „FKS Elmos“ израђују се према познатим светским стандардима, као и према посебним захтевима купаца. За велики број производа из свог асортимана поседује атесте познатих светских установа. ■

N SPORT n fashion

Za zaposlene u Ministarstvu odbrane i Vojsci Srbije
prodaja putem Administrativne zabrane.

NA 5 MESEČNIH RATA
bez kamate

STALJE AKCIJE!

STALJE AKCIJE!

PUMA, ADIDAS, NIKE, SERGIO TACCHINI, RUSSELL ATHLETIC, NORTHLAND, LACOSTE, COLMAR, SKECHERS, HUMMEL, GRISPORT, TOMMY HILFINGER, NO EXCESS, STAFF, GUESS, PARIS HILTON, BALDININI, VERSACE JEANS, LORENZI, UGG

Prodavnice:

Bačka Palanka, Beograd, Čačak, Gornji Milanovac, Indija, Jagodina, Kragujevac, Kraljevo, Kruševac, Leskovac, Niš, Novi Pazar, Novi Sad, Pančevo, Paraćin, Pirot, Požarevac, Šabac, Smederevo Sombor, Sremska Mitrovica, Subotica, Užice, Valjevo, Vršac, Zaječar, Zrenjanin

www.n-sport.net

ПРОИЗВОДЊА МИЛЕ ДРАГИЋ

Од оснивања, 1985. године, компанија „Производња Миле Драгић“ већ више од 28 година производи и нуди широк асортиман производа за индивидуалну заштиту. Квалитет производа и поузданост гарантовани су применом EN ISO 9001 и EN ISO 14001 стандарда, што је додатно верификовало Министарство одбране Републике Србије.

Производни програм ове компаније састоји се од: наменског програма (опрема за војне и полицијске снаге); програма за физичко и техничко обезбеђење (опрема намењена приватним агенцијама за безбедност и индивидуалну заштиту цивила); програма спортске опреме за лов и риболов, програма за хемијску и техничку/противпожарну заштиту (опрема намењена за рад и заштиту од пожара) и програма за израду церада (тешке навла-

ке/цераде за све врсте терета и доставних возила).

Посебно је значајна производња балистичких елемената за личну заштиту, попут балистичких кацига, плоча, прслука и других производа од балистичких материјала, а у складу са светским стандардима NIJ STD 0101.04, NIJ STD 0101.03, NIJ STD 0115.00, NIJ STD 0106.01, STANAG 2920, MIL STD 662.E.

Примењујући високотехнолошке материјале, пратећи светске трендове, те креирањем сопствених решења, компанија се труди да, преко својих производа, наметне стандарде у тој индустрији. Сваки део њене опреме тестиран је на терену и на бојишту.

„Производња Миле Драгић“ члан је DuPont™ Nomex® партнерског програма и има дозволу за коришћење Simpatex®, Outlast® и 3M® материјала, а и сертификате за производе од тих материјала. ■

vatrosprem ВАТРОСПРЕМ

Предузеће „Ватроспрем“ основано је 1949. године и једино је у Србији које има лиценцу и атесте за производњу и сервисирање комплетног програма противпожарне опреме. У дугогодишњој историји пословања „Ватроспрем“ је испоручио више од 5.000 ватрогасних и 6.000 комуналних возила, произвео и планирао више од 3.500.000 противпожарних апарата и са својом ватрогасном опремом

и сервисним услугама присутан је у више од 35 земаља света.

„Ватроспрем“ је једини испоручилац ватрогасних возила за Војску Србије, јер су та возила једина задовољила изузетно сложене захтеве и успешно прошла сва испитивања војне контроле квалитета. Сва њихова ватрогасна возила показала су се изузетно поуздана приликом ратних дејстава 1999. године, када су свакодневно успешно интервенисала без отказа. ■

MILE DRAGIĆ
PRODUCTION

WWW.ARMYEQUIPMENT.COM

PROFESIONALNA OPREMA ZA VOJNE I POLICIJSKE SNAGE

Makedonska 11, 23000 Zrenjanin, Srbija

T./F. 023 530547, E. mdragic@armyequipment.com

INEX LUSS

Inex LUSS equipment g.o.o. је компанија која се бави производњом текстилне опреме различитих намена – за војску, полицију, службе обезбеђења, ловце. У оквиру производног програма имају више од 1.500 различитих артикала поде-

љених у осам области: за војску, полицију, лов и риболов, професионалну опрему, заштитну, спортску и производњу рекламних производа са брендирањем по жељи купца. ■

GEPARD ОБУЋА

Фирма „Гепард“ д.о.о. производи наменску обућу претежно за потребе војске и полици-

је, заштитну обућу за све услове рада и тактичку обућу за службе обезбеђења. ■

PNEUMATIK-FLEX

Pneumatik-flex g.o.o. из Нове Пазове основан је 1970. и од тада се бави производњом и сервисом хидрауличких и пнеуматских компоненти. Производи ове фирме уграђују се у друмска и шинска возила, грађевинске и пољопривредне машине, нафтна и хемијска постројења, прехранбenu индустрију, енергетска постројења, противпожарна средства, машине и алатке.

У оквиру наменског програма бави се пројектовањем и израдом следећих хидрауличних система: хидраулични агрегати индустријске намене, хидраулични агрегат стајног трапа авиона „ласта“, хидраулични блокови и оцевљење за „нору“ и „лазара“, хидраулични цилиндри,

оцевљење флексибилним и крутим везама и израдом флексибилних црева за више типова авионских мотора.

Од 2004. године фирма поседује сертификат о усаглашености система управљања квалитетом са стандардом ISO 9001. ■

SRBOAUTO

Srboauto је приватно предузеће из Београда, које се бави производњом и ремонтом карданских вратила свих намена, зглобних полувратила, спона, те производњом машина за сервисирање карданских вратила. Њихову понуду чине карданска вратила за све типове возила, за грађевинске и радне машине, тракторе, индустријска постројења, бродове...

Карданска вратила и зглобна полувратила за прву уградњу (ОЕМ производња) уграђују се у возила реномираних произвођача: ИКАРБУС, ФАП, САНОС, ИМТ... Сви производи су испитани и холмологирани по важећим домаћим и светским захтевима о квалитету. ■

SOVA N VISION

Sova Night Vision g.o.o. је предузеће за синжењеринг, развој, производњу и пласман оптоелектронских уређаја, осматрачких и нишанских уређаја за ноћна дејства и сложених оптоелектронских система за војну и цивилну употребу.

Фирма је основана 2011, са седиштем у Београду, где се налази конструкционо/развијно биро са оптоелектронском лабораторијом, прототипском радионицом и маркетинг-одељењем. Производна једи-

ница која се бави израдом оптоелектронских уређаја за дејство ноћу и других сложених оптоелектронских система налази се у Нишу.

Предузеће је оспособљено да сервисира и ремонтује своје уређаје, као и уређаје других произвођача. Посебно је усмерено на развојне програме. Стратешки страни партнер му је „Harder Digital“ из Немачке. ■

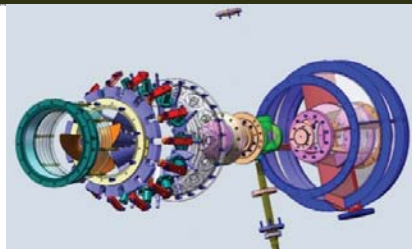
SOLFINS

Компанија „Solfins“ д.о.о. из Београд нуди CAD/CAM софтверска решења, услуге машинског пројектовања, консултантске услуге из области раз-

воја производа и производних технологија. Такође, изводи специјалистичке курсеве у њиховом центру за обуку и помаже полазницима да положи међуна-

родне сертификате и лакше doђu до запослења. Има добро обучен и уигран тим за техничку подршку. „Солфинсов“ тим помогао је многобројним српским фирмама да унапреде процесе развоја производње и технологије. ■

РУСКА АВИОНСКА КОРПОРАЦИЈА МИГ

Отворено акционарско друштво Руска авионска корпорација „МиГ“ први је руски произвођач авиона који је повезао све производне процесе – од концепта, идејног и главног пројекта, изградње прототипова и тестирања до серијске производње, маркетинга и техничке подршке у раду, те обуке пилота и особља за одржавање.

Линија производа РАК „МиГ“ обухвата савремене ловце–пресретаче, мулти-функционалне борбене авионе, укључујући последњи МиГ-35. Конструктори тог акционарског друштва интензивно развијају нове генерације авиона, са људском посадом и без ње.

У „МиГ“ – ОКБ, једном од најпознатијих руских пројектних бироа, развијено је око 450 пројеката борбених авиона, од којих је 170 реализовано. У свим руским погонима за производњу изграђено је око 45.000 авиона „МиГ“, од којих је 11.000 извезено.

Акционарско друштво „МиГ“ има модеран дизајн и експерименталну базу, добро опремљене производне објекте и устаљен систем глобалне техничке подршке за своје производе. Креирање „мигова“ врши се уз коришћење дигиталних технологија у свим фазама животног циклуса – од дизајна до продаје.

Руска влада издала је РАК-у „МиГ“ потпуну лиценцу за развој, производњу и подршку државних и војних апликација, чиме је та фирма званично главни снабдевач њиховог министарства одбране. Ефикасан маркетиншки споразуми и дугорочни односи са највећим извозником руског оружја – државном компанијом „Рособоронекспорт“ – омогућили су тој корпорацији да ефикасно ради на било ком тржишту широм света. ■

aps APS AVIATION SERVICE

APS Aviation Service д.о.о. јесте привредно друштво које се бави увозом и извозом резервних делова за ваздухоплове, дистрибуцијом опреме за подршку на земљи, те специјалним програмом подршке радарским системима и наменској индустрији. Посебан сегмент чини војна ваздухопловна техника и наменска индустрија. Обезбеђују компоненте и резервне делове за војне летелице западног и источног програма. За наменску индустрију, која се бави производњом средстава која су у оквиру ваздухопловства, нуде компоненте неопходне за производњу и одржавање.

Од оснивања до данас имају потписане уговоре са водећим компанијама, попут Aircraftspruce, McFarlane Aviation, Whelen, US tool, MidContinent Instruments, Lycoming engines, MT Propeller, Shell Oil, Concorde, Aero-Pac, Piper и другима. Својим пословањем покривају типове авио-

на попут Cessna, Piper, Aerospatiale, Mooney, Fokker, Pilatus, Hawker Beechcraft, Embraer и Bombardier, а и хеликоптера произвођача Eurocopter, Камов, Sikorsky, Bell и Robinson. У тесној су сарадњи са њиховом сестринском компанијом из Немачке – APS Aviation GmbH, преко које обезбеђују најефикаснију и најбржу услугу великопродаје резервних делова. ■

ČESKA LETECKA SERVISNI

Фирма „Česka letecka servisni a.s.“ (CLS A. S.) основана је 1997. године и бави се авионским интеграцијама, инжењерингом и инсталацијама, снабдевањем авиона, његовим поправкама и одржавањем.

Ова компанија је дугорочни добављач за ваздухопловство Че-

шке Републике и Словачке Републике. Учествовала је у свим значајнијим програмима модернизације. Такође, сертификована је и као произвођач за интерфејс авиона и хеликоптера чешких (ACR) и словачких оружаних снага (ASR).

За њихове потребе, сертификована је за одржавање, организацију пројеката и као произвођач специјализоване опреме за авионе и хеликоптере. Има све потребне дозволе, па и ону за трговину војним материјалом. ■

THALES THALES

Thales је водећа међународна групација у производњи електронике и система за потребе одбране, свемирске технологије и безбедности, уз услуге сервиса и одржавања. Паралелно развија цивилну и војну технологију, с тим што је 60 одсто њене укупне продаје намењено за војне потребе.

Седиште те фирме је у околини Париза и сада је делимично у државном власништву француске државе. Послује у 56 земаља света, има 67.000 запослених, од

чега је 25.000 инжењера и истраживача. Прошле године остварила је приход од 14, 2 милијарде евра. ■

FLIR FLIR SYSTEMS

FLIR Systems, Inc. светски је лидер у дизајну, производњи и маркетингу сензорских система. Компанија је основана 1978. године. Њени напредни термовизијски системи и системи за детекцију претњи користе се за широк спектар снимања и безбедносних апликација – укључујући ваздухопловни и земаљски надзор, праћење стања, службе трагања и спасавања, трговину дрогом, безбедност саобраћаја, граница и поморске патроле, те праћење животне средине и откривање хемијских,

биолошких, радиолошких и нуклеарних експлозива (CBRNE).

Производи ове фирме првенствено су намењени тржиштима и корисницима који захтевају високе перформансе у раду. ■

ROHDE&SCHWARZ

Rohde&Schwarz је независна група компанија специјализованих у електроници. Водећи је произвођач опреме и система у областима тестирања и мерења, емисионој техници, радиомониторингу и гониометрији, те у области безбедних комуникација у војном и цивилном сектору.

Извоз чини око 90 одсто пословања те независне групације компанија. Имају сервисе и продајне мреже филијала и кан-

целарија у више од 70 земаља света. Више од 7.000 запослених годишње остварује нето приход већи од 1,3 милијарде евра. ■

**BEATRONIC
SUPPLY**
SOURCE - TEST - MEASURING - EQUIPMENT

BEATRONIC SUPPLY

Beatronic Supply д.о.о. из Београда, основана 2012, јесте ћерка фирма познате данске компаније „Beatronic Supply“. Основна делатност београдске фирме јесте увоз опреме за специјална

мерења и тестирање инструмената за балистичке потребе, оптичких и навигационих система и компонената за контролу система. ■

COPENHAGEN SENSOR TECHNOLOGY A/S

Copenhagen Sensor Technology A/S (CST) јесте приватна данска компанија специјализована за дизајн и производњу високих перформанси електро-оптичких решења за захтевне војне апликације и надзор. Основана је 2001. и брзо се развијала. Поседују сертификат ISO 9001:2008 који се односи на цео ток процеса – дизајн, развој, производњу и тестирање. Осим тога, дизајн и развој раде у складу са стандардом ISO 10007:2003 за управљање конфигурацијом. Њихова типична решења обухватају

CCD камере високе осетљивости, заједно са ојачаним зумом (инсталираним у заштитном кућишту, дизајнираном да издржи тешке услове), хардвер/софтвер контроле и друго. ■

s&t S&T SLOVENIJA

S&T SLOVENIJA, koja je od 1999. postala deo međunarodne grupe S&T (Sistem Integration&Technology Distribution), vodeći je provajder integrisanih IT rešenja i sistem-integrator u regionu. Kompanija nudi širok spektar rešenja, tehnologija i proizvoda za informacionu podršku u vojnim operacijama. Fokus njenih proizvoda uključuje C, C2 i C4

способност, подршку на лицу места, сигурност и стандард ИТ-а. ■

**CURTISS
WRIGHT**

CURTISS-WRIGHT ANTRIEBSTECHNIK GMBH

Компанија „Curtiss-Wright Antriebstechnik GmbH“ основана је 1999. године. Налази се у Нојхаузену, у Швајцарској, и послује као филијала „Curtiss-Wright

Controls. Inc. “. Укључена је у развој и производњу хидропнеуматских, електро-хидрауличних и електросистема за војне, индустријске и аутомобилске апликације.

Њени производи су дигитални електромеханички системи нишањења и стабилизације, електромеханички дискови, огибљења и пумпе високе вискозности, те компоненте, укључујући ручке, жироскопе, линеарне и ротационе дискове... ■

NATO CODIFICATION GROUP – AC/135

Вишејезичка NMCRL највећа је светска ONLINE/DVD логистичка база података за давање корисних информација владиним службама набавке и пословним могућностима добављачима за систем одбране. Садржи 17 милиона јединица набавке, 35 милиона референт-

них бројева добављача и податке о 2,4 милиона добављача.

Објавио ју је НАТО (Агенција за подршку NSPA) у име Групе националних директора за кодификацију (AC/135), а користе је оружане снаге више од 65 држава. ■

GLOMEX MILITARY SUPPLIES

GLOMEX војна опрема из Чешке Републике један је од водећих добављача опреме за специјале ваздухопловне снаге и полицију земаља централне и источне Европе. Снабдева их справама за ноћно осматрање, средствима за личну заштитну пилота, падобранима и специјалном ваздухопловном

опремом. Има сертификован систем менаџмента квалитета ISO 9001:2000. ■

LASER SHOT

Aмеричка фирма „Laser Shot“ глобални је лидер у развоју и производњи на

пољу система за симулирање ватре и објеката за ватрену обуку. Основана је 1999. године и до данас је зарадила милионе долара у изради тих јединствених система обуке, пружајући услуге јединицама војске, полиције и владиним агенцијама широм света. ■

NATIONAL INSTRUMENTS

Седиште компаније „National Instruments“ налази се у САД, али она има више од 5.500 запослених у више од 40 земаља света. Својим стандардизованим софтверским алатима, попут LabVIEW графичког развојног окружења, те модуларним хардверским платформама, пружа нове могућности у областима мерења, аутоматизације и другим апликацијама. ■

PIK-AS

Компанија „PIK-AS“ из Аустрије основана је 1981. године. Њен производни програм садржи релеје, прекидаче за обарање, граничне прекидаче и микро-

прекидаче за тенкове, авионе, бродове и возила посебне намене. Такође, израђује и системе термичког означавања, означаваче за каблове, цеви и ПВЦ делове.

Та компанија превасходно је извозно оријентисана и има своја представништва у Мађарској, Чешкој, Словачкој, Словенији, Хрватској, Пољској, Србији, Русији, Македонији, Естонији, Литванији, Лестонији и Украјини. Током последњих десет година има канцеларије у Словачкој, Пољској, Грчкој, Украјини... ■

DAMIBA DAMIBA TRADE

Damiba trade д.о.о. је предузеће за трговину и услуге, основано 2002. у Београду. Регистровано је за област спољних послова (извоз, увоз и реекспорт), заступање иностраних фирми, унутрашњу трговину и финансијски консалтинг.

Уз подршку менаџера компаније FLIR из Шведске, и са огромним ентузијазмом, започиње почетком овог века промоција термовизијске технологије код нас. Оснива се „Damiba trade“ ради промоције и комерцијализације термовизиј-

ских камера те ре-
номиране компаније.

„Damiba“ је данас модерно предузеће, оријентисано на високу технологију.

У стручним круговима већ је остварило запажен имиџ и представља референтни центар за ИЦ термографију на нашим просторима. ■

ZODAX

Предузеће „Zodax“ д.о.о. Београд званични је заступник компаније „Flir Systems“ за тржишта Србије, Црне Горе, Македоније, БиХ. У свом портфолију истиче заступништво компаније „Sonic

Communications“ у свим сегментима производног програма. Млад и едукован истраживачки тим предузећа „Zodax“ улаже у нове технологије, са акцентом на нанотехнологије. ■

CAD-CAM Data

CAD-CAM Data д.о.о. данас је једини овлашћени заступник и сертифицирани центар за обуку за CATIA софтвер, водећи светски интегрисани програмски CAD/CAM/CAE пакет, за подручје Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине (Федерације БиХ и Републике Српске) и Македоније.

Фирма се од оснивања искључиво бави дистрибуцијом различитих CAD/CAM програмских пакета и има велико искуство у имплементацији, обуци, као и пружању техничке подршке за CATIA систем. ■

CATENA NET

Catena Net д.о.о. јесте предузеће за унутрашњу и спољну трговину. Генерални је заступник немачких компанија „Vallon GmbH“ и „ForceWare GmbH“ и данске компаније „Covidence“. „Vallon GmbH“ је једна од најпознатијих светских фирми у производњи метал-детектора за откривање мина на већим дубинама у земљи и води, робота за деминирање опасних материја, РТГ и металдетекторских вра-

та, прибора и алата за деминирање, приколица за уништавање откривених експлозивних средстава... Њену опрему користе војске и полиције, специјалне јединице, као и безбедносне компаније широм света. ■

advertout

ADVERTOUT

ADVERTOUT д.о.о. је фирма која на тржишту нуди производе на надување специјалних намена, који по својим карактеристикама, дизајну и квалитету парирају најпознатијим светским произвођачима. Иза ње стоји огромно искуство познатог гиганта, фабрике „SportStar“, произвођача спортске опреме, гумених чамца и производа на надување специјалних намена, у чијим се просторијама фирма и налази.

У изради производа на надување специјалне намене, фирма користи веома познате материјале – ORCA и VALMEX, који спадају међу најквалитетније те врсте. Ти материјали су изразито отпорни на киселине, алге, гљивице, органска горива и уља, али и на екстремне разлике у температури, што је посебно важно за кориснике који желе да имају дуготрајан и квалитетан производ. ■

МУЗЕЈ ЈРВ

Идеја о оснивању ваздухопловног музеја потекла је почетком друге деценије 20. века, а реализована је тек 1957. године. Током година Музеј Југословенског ратног ваздухопловства (ЈРВ) прикупао је, чувао, обрађивао и излагао предмете, техничку документацију, архивску грађу, фотоартефакте и литературу значајну за историју ваздухопловства у Србији и Југославији.

У сталној поставци Музеја налазе се 32 авиона, три хеликоптера, седам једрилица, прототип ракете „вулкан“, четири беспилотне летелице, пет клипних мотора, први модерни радар у нашем ваздухопловству, симулатор лета... Значају изложбе доприносе чувени авиони из Другог светског рата, али и авиони домаће ваздухопловне индустрије. Вишедеценијски рад омогућио је да се

у фототеци музеја чува око 80.000 фотографија и негатива, а у библиотеци више од 5.000 публикација домаће и стране ваздухопловне литературе. У екстеријеру Музеја изложено је десетак авиона, хидроавиона и хеликоптера коришћених од Другог светског рата до краја 20. века. Квалитет и квантитет збирке сврставају овај музеј у сам врх светских специјализованих ваздухопловних музеја. ■

ВОЈНИ МУЗЕЈ

Војни музеј је установа културе Министарства одбране која се бави прикупљањем, чувањем, заштитом и излага-

њем музејских предмета војне провенијенције. Основан је августа 1878. године. Прва стална поставка отворена је 9. септембра 1904, поводом стогодишњице Првог српског устанка. Од 1955. Музеј је смештен на простору Београдске тврђаве.

Током свих година постојања и страдања у оба светска рата (и обнављања), Музеј је израстао у значајну културну институцију. Данас има око 30.000 историјских предмета класификованих у

дванаест збирки (према типологији, хронологији и пореклу) и импозантну фототеку од око 100.000 фотографија. Располаже и специјалном библиотеком са фондом од 15.000 наслова из области ис-

торије, историје уметности, археологије, музеологије и сродних грана науке, те више од 5.000 часописа. Изложени експонати датирају од праисторије до савременог доба. ■

ВОЈНА АКАДЕМИЈА

Војна академија је образовно-научна Установа Универзитета одбране Министарства одбране Републике Србије, која постоји 163 године, а намењена је школовању официра за потребе свих родова и служби у складу са мисијама и задацима Војске Србије. Уједно, она је један од најстаријих стубова образовања Републике Србије.

Данас у потпуности задовољава највише светске стандарде у образовању официрског кора. Призната је у оквирима високог образовања РС и има акредитоване студијске програме на основним и дипломским студијама.

На Војној академији стиче се високо образовање на основним академским студијама, специјалистичким академским студијама, дипломским академским студијама (мастер и докторским академским студијама), организује се последипломско стручно усавршавање, школују слушаоци за резервне официре и организу-

ју основна, примењена и развојна истраживања значајна за подизање квалитета високошколске наставе, те оспособљава научни и наставни кадар и уводе кадети у научни рад.

Школовање на основним академским студијама траје четири године и реализује се кроз шест студијских програма. Након завршетка кадети добијају звање дипломираног менаџера или дипломираног инжењера, у складу са студијским програмом. Потом се примају у професионалну војну службу, унапређују у чин потпоручника и постају официри. ■

ВОЈНОГЕОГРАФСКИ ИНСТИТУТ

Војногеографски институт је научно-техничка и производна установа Војске Србије која се бави израдом геото-

пографског материјала за потребе ВС, геодезијом, картографијом, фотограмметријом и аерофотограмметријским сни-

мањем, географским информационим системима, картографском репродукцијом и другим геодисциплинама. Основан је 1876. године.

Поседује опрему за класичан и ГПС премер, геофизички и геомагнетски премер, аерофото снимање, фотограметријску реституцију, картографску обраду,

израду географских информационих система, дигиталних карата и картографску репродукцију. Свој рад представљају у виду различитих врста карата, планова, фотодокумената, астрономско-геодетских, геофизичких, алфанумеричких, статистичких и других података, научно-техничких публикација и докумената. ■

ВОЈНОМЕДИЦИНСКА АКАДЕМИЈА

Војномедицинска академија је врхунска медицинска, образовна и научноистраживачка институција са међународно признатом репутацијом. То је војна болница „централног типа“ у којој се за десет минута може оформити конзилијум медицинских стручњака за сваку врсту интервенције. Основана је 1844. године, а од 2009. године у свом саставу има Медицински факултет, који школује будуће војне лекаре. ВМА је од пре неколико година потпуно интегрисана у републички здравствени систем и лечи 40 одсто цивилних осигураника.

У саставу ВМА је 27 клиника, 17 института, Специјалистичка поликлиника, Национални центар за контролу тровања, Центар хитне помоћи и Центар за трансплантацију солидних органа. У тој уста-

нови се спроводи више од 5.000 различитих дијагностичких и терапијских процедура.

ВМА је у саставу Министарства одбране и захваљујући војној организацији и преданости запослених призната је као медицинска установа која је уређена по највишим светским стандардима. Међу-

народна saradnja se veoma intenzivno sprovođi kroz brojne aktivnosti, od kojih je jedna od najznačajnijih učeshe vojnomедицинског особља у мировним

мисијама. ВМА издаје и часопис „Војносанитетски преглед“, који је увршћен међу најпрестижније светске научне часописе. ■

ЗАСТАВА ФИЛМ

Војнофилмски центар „Застава филм“ је установа Министарства одбране,

која постоји од 1948. године. Екипе „Застава филма“ забележиле су до сада хиљаде сати документарног материјала, који се чува у богатом филмском архиву. „Застава филм“ је сведок и хроничар историје.

Данас има филмску и видео-продукцију од идеје до готовог производа. Стручан тим, савремене HD камере, систем монтаже Mac Pro и богат архив гарантују висок квалитет производа. ■

МЕДИЈА ЦЕНТАР ОДБРАНА

Медија центар „Одбрана“ је установа у саставу Управе за односе са јавношћу Министарства одбране и носилац је новинско-информативне и издавачке делатности у систему одбране. У свом саставу има Одељење за новинско-информативну делатност (са одсецима за новинску делатност, интернет и фотографску делатност), одсек за издавачку делатност, одсек за графичку делатност, одсек за језичку редакцију, одељење за заједничке послове и одсек за финансијске и комерцијалне послове.

Медија центар издаје магазин „Одбрана“, часописе „Војнотехнички гласник“, „Војно дело“ и „Нови гласник“, а има и богату издавачку делатност. Магазин „Одбрана“, у оквиру редовног прилога „Арсенал“, редовно извештава о свим новинама у свету ратне технике. ■

Овогодишњи „Партнер“ одви-
јаће се од 25. до 28. јуна у халама 1
и 4 Београдског сајма, као и на
отвореном простору. Првог, другог
и трећег дана намењен је за послов-
не посетиоце, а последњег дана мо-
гу да га посете и заинтересовани
грађани (од 10.00 до 19.00 часова).

Цена појединачних улазница је
350 динара, а за групне посете 200.

Пословни посетиоци су прили-
ком уласка обавезни да попуне ре-
гистрациони лист.

Остале информације можете
потражити на сајту [www.sajamna-
oguzanja.com](http://www.sajamna-
oguzanja.com). ■

Прилог припремили:
Мира ШВЕДИЋ
Мирјана ЛУКИЋ
Татјана ГАВРИЛОВИЋ

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредник

Мира Шведић

Дизајн и прелом

Марија Марић

Фотографија

Стефана Савић (уредница)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Добрила Милетић

Коректор

Слађана Грба

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257;
23-808

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко
РЦ месечно 160 динара. За претплатнике
преко Поштанске штедионице месечно
180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Арсенал излази сваког 15. у месецу
15. јун 2013.

ОРАО – ПОГЛЕД ИЗ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ УГЛА

A. Рагућ

На веома занимљив начин у овој књизи приказани су настанак чувеног ваздухоплова, као и његов живот у бурним догађајима од његовог настанка до данас. Као производ домаће памети и индустрије, са потпуно освојеним ремонтом, а полазећи од стања истрошености временских и експлоатационих ресурса и борбених могућности, авион „орао“ је и данас актуелан и перспективан за даљу употребу у авијацијским јединицама Војске Србије.

Броширано / ф. 21×29, 334 стр. / шифра: 111267
цена: 2.700,00 / са попустом: **1.890,00**

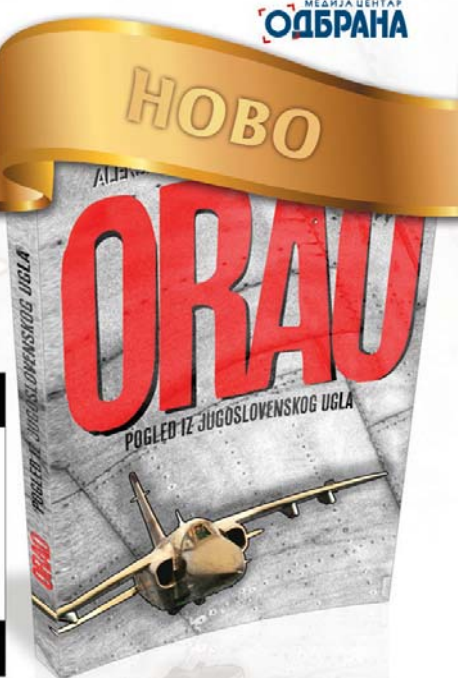
НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Орао –
— поглед из југословенског угла“ по цени
од **1.890,00** динара, у укупној вредности
од _____ динара.

Купац	_____
ЈМБГ	_____
Адреса становања, улица и број:	_____
Место	_____
Телефон	_____
Потпис наручиоца	_____

Издања се плаћају унапред. Уз наруџбеницу доставити доказ о уплати целокупног износа, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена вучем Поштом експреса, на терет купца.

ВИШЕНАМЕНСКИ БОРБЕНИ АВИОНИ

С. Влачић

Карактер ваздушне моћи, као и перцепција фактора који је чине, променили су се појавом нове категорије авиона која се данас назива вишенаменски борбени авиони. Суштина је њихова способност за успешно извођење ловачких, бомбардерских, јуришних и извиђачких задатака, а у овој књизи представљени су великим бројем слика у боји, табела, шема и графикана.

Тврди повез / ф. 23×29, 264 стр. / шифра: 111269
цена: 2.160,00 / са попустом: **1.512,00**

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге
„Вишенаменски борбени авиони“ по цени
од **1.512,00** динара, у укупној вредности
од _____ динара.

Купац	_____
ЈМБГ	_____
Адреса становања, улица и број:	_____
Место	_____
Телефон	_____
Потпис наручиоца	_____

Издања се плаћају унапред. Уз наруџбеницу доставити доказ о уплати целокупног износа, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена вучем Поштом експреса, на терет купца.

НОВО

 YUGOIMPORT
SDPR J.P.

 PARTNER 2013

Republic of SERBIA • Bulevar umetnosti 2, 11150 Beograd • Phone: (+381 11) 222 4444
Fax: (+381 11) 222 4599 • e-mail: fdsp@eunet.rs • www.yugoimport.com